James Joyce'un Mektupları

DÜŞÜN

DÜŞÜN YAYINEVİ

Mektuplar Dizisi 7

JAMES JOYCE'un Mektupları

Çeviren :
Kudret Emiroğlu

Kapak Erkal Yavi

Genel Dağıtım YADA
Divanyolu Dr. Şevki bey sk. No. 6 Kat 1
ISTANBUL
Tel 520 74 72

Kardeşler Basımevi
Istanbul — 1983
Tel 520 69 57

Numune Ciltevi

24 Nisan 1916 Paskalya sabahı, *İrlanda Cumhuriyeti Kardeşlik Örgütü* lideri *Patrick Pearse**, annesine şöyle diyordu:

— Benim ve arkadaşlarımın vurulacağı, yok olacağı gün geliyor.

Annesi öteki oğlu *Williami** sorduğu zaman,

— *Willie* mi? O da öbürleri gibi vurulacaktır. Hepimiz öleceğiz... diyordu.

Aynı sabah, *İrlanda Sosyalist Cumhuriyeti Partisi* kurucularından *James O'Connolly*, İrlanda Nakliye ve Genel İş Sendikasının Merkezinden ayrılırken, *William O'Brien*'e, «katledilmeye gidiyoruz» der. *O'Brien*'in «Başarı şansımız hiç yok mu?» sorusuna yanıtı şudur: 'Kesinlikle yok.'

Öyle de olur. *İrlanda Paskalya Ayaklanması*, İngilizlerin, ilgisiz kişileri de öldürmeleri ile, 1000 ölü, yangın ve idamlarla bastırılır.

●

James Joyce, 2 Şubat 1882'de doğdu. *John Stanislaus Joyce* (1849-1931) ve *Mary Jane Murray* Joyce'un (1859-1903) beşi yaşayan on çocuğunun en büyüğüydü. *John Joyce*, siyasal etkiyle 1880'den 1892'ye kadar çalıştığı Vergi Toplama Dairesinin sağladığı gelirle, oğlu *James Joyce*'u en iyi katolik okulu *Clongewes College*'de okuttu. Mali durumu bozulunca, *James Joyce*, *Belvedere College*'e devam etti ve 1902'de *Dublin University College* sanat bölümünden mezun oldu.

Cizvit hocaları *James Joyce*'da dinsizlik işaretleri görseler de, O, okulun en iyi öğrencilerinden biriydi. 6 Ekim 1892' de İrlanda Milliyetçi Partisinin lideri *Charles Stewart Parnell* öldüğünde, 9 yaşındaki *James Joyce*, 'Et Tu, Healy' şiirini yazmış ve Dublinde dağıtılmıştı. *Joyce*, daha sonra *Dub-*

(*) Patrick Pears ve William Pears için 23 Ekim 1922 tarihli, Joyce'un teyzesine yazdığı mektubun dip notuna bakınız.

linliler adlı öykü kitabına temel olacak Siluetleri, *Oda müziği* adlı şiir kitabına temel olacak duyguları, bu yıllarda yazmaya başlamıştı. Arkadaşları İrlanda sorununu, ahlak ve sosyalizm konularını tartışırken, *Joyce,* kendisini sanatçı olarak tanımlamıştı. *W. B. Yeats*'in *Kontes Cathleen* adlı oyununu protesto etmek için imza toplandığında, imza vermeyen tek öğrenci *James Joyce*'du.

1900'de, İrlanda'da ahlak tartışmasına konu olan *İbsen*'le ilgili bir makalesi ve 1901'de, *W. B. Yeats, George Moore, Edward Martyn*'in, İrlandalı edebiyat yaratmak amacıyla kurdukları *İrlanda Edebiyat Tiyatrosu*'nu, İrlanda'yı Avrupalı değil 'acaip' yapmaya çalıştıkları için eleştiren makalesi yayınlandı: *Ayaktakımlığının Günü. Joyce,* önce *George Russell,* onun çevresinde *Yeats, Lady Gregory,* gibi yazarlarla tanıştı. *Parlak Bir karar, Düş Malzemesi, Parlak ve Karanlık, Tecelliler* gibi oyun, şiir, düzyazı ve düzyazı-şiirlerini yazıyordu.

James Joyce, tıp öğrenimi görmek için Paris'e gitmeye karar verdi. Yazıları, İngilizce dersler vererek ve ailesinin katkıları ile geçinecekti. 1 Aralık 1902'de gittiği Paris'den, ailesinin Ona ve Onun yurduna duyduğu özlemle, yılbaşında geri döndü. 23 Ocak 1903'de Paris'e tekrar gitti ve Paris'den, annesinin hastalığı nedeniyle 10 Nisanda çağrılınca Dublin'e gelerek, annesi 13 Ağustos 1903'de kanserden öldükten sonra da dönmedi. Tıp öğreniminden vazgeçmişti. Şiir, roman, öykü yazmak ve estetik kuramını oluşturmak istiyordu. 9 Eylülde, sınıf arkadaşı *Oliver St. John Gogarty* ile anlaşarak, onunla birlikte Martello Kulesine yerleşti. Evişleri yaparak orada barınacak ve bir yıl içinde romanını yazacaktı.

Ocak 1904'de *Sanatçının Portresi*'ni yazdı. *Joyce, Sanatçının Portresi*'nde, otobiyografisini ve sanat anlayışını anlatıyordu. Yeni yayınlanmaya başlanan *Dana* dergisi, *Joyce*'un yazısını basmayı reddetti. *Dana* ve *Irish Homestead*'de öykü ve şiirleri yayınlanmaya başladıysa da, bir zaman sonra reddedilmeye başlanmıştı. *Irish Homestead,* ikinci öyküden sonra, okurlarının, öykülerin basılmamasını istediklerini bildirdi.

Haziran Joyce, sınıf arkadaşı Oliver St. John Gogarty ile anlaşarak, 1804'de Fransa'ya karşı İngiltere ve İrlanda kıyılarında yaptırılan 74 kuleden biri olan Kingstown-Sandycove'daki Martello kulesine yerleşmeye karar verdi. Joyce otobiyografik romanı Stephen Hero'yu yazacak, Gogarty de, şiir ve konuşmalarla özgürlük incilini kaleme alacaktı. Martello Kulesi, Delfi Tapınağından sonra dünyanın Yeni Hellenizm merkezi olacaktı. Gogarty Ağustos'da kuleye taşındı. Evişlerini yükümlenerek orada kalacak olan Joyce 9 Eylülde Gogarty'e katıldı. Fakat Gogarty Joyce'un bütün yazarlarla alay ettiğini görüyor ve ona patron, evsahibi veya romanı için malzeme olmak istemiyordu. Kulede birlikte kaldıkları Samuel Cherevix Trench'in kabusunda gördüğü pantere ateş ettiği bir gece, ondan sonra silahı alan Gogarty, 'onu bana bırak' diyerek ateş etmeye başladı. Joyce hemen giyinip çıktı, kuleyi terketti.

İrlanda toplumunda karşılaştığı baskıların, yoksulluğun, İngiltere'ye karşı bağımsızlık savaşının, aile, din, ülkeyle ilgili baskıların aşırı boyutlarda günah duygusu yaratmasının, bireyin özgür davranmasını, bireysel gelişimini ve sanatçı olmasını engellediğini düşünen *Joyce*, 8 Ekim 1904'de İrlanda'yı terketti.

●

19. yüzyılın objektif materyalist görüşü, 20. yüzyılda yerini subjektif materyalist gerçekcilik görüşüne bıraktı. *Darwin, Einstein, Freud, Pavlov, Marx*'ın, madde, insan ve toplumla ilgili bilimsel çalışmaları, çok daha fazla, gelenekleri ve inançları sarsan bir bilgi birikimi yaratmıştı. 19. yüzyılın ilerleme, gelişme ile topluma mutluluk vaadeden çerçevesi, liberalizmin ortadan kalkması, toplumsal devrimler, siyasette «Avrupa sistemi»nin yıkılmaya başlaması ile dağılmıştı. Bilgi birikimiyle toplumsal ilişkiler arasındaki çelişkilerin çözümü, «yazar»ı, «anlamak» ve «anlaşılmak» sorunu ile karşı karşıya getiriyordu. 20. yüzyılda, değişen yaşam biçimi, bilimsel ve siyasal değişimlerle, değişen bir sanat anlayışı ortaya çıktı.

İnsan-doğa ilişkisinde izlenime verilen önem, aklın kav-

radığı somut bir evrene yöneldi. Nesnelerin özünü kavramak, görünüm değil, düşünceye ağırlık vermekle olanaklı olacaktı. Sanat, doğanın ve nesnelerin anlatımı değil, sanatçının meydana getirdiği kendine özgü bir varlık olarak anlaşılmalıydı. Doğanın taklidinin sanatı bozduğu düşüncesiyle, sanatın doğanın deformasyonunu ve salt kuramsal bir doğayı savunan anlayış doğdu. Sanat, çeşitli ögelerin oluşturduğu bir yapısal düzen ise, sanatın ilişki kurduğu gerçek görgül bir varlık söz konusu olmamalıydı. Sanat doğa orantılarına karşı sanat orantılarını kurmalı ve bireysel ayrılıkların reddiyle insanı sanatın içine sokmayı amaçlarken duygusallıktan ve soyut madde kavrayışından ayrılmalıydı. Sanat ve yaşamın bir ve aynı olmasına çalışılmalıydı.

Ve 1922'lerde Sovyet ressam Malewisch, ekonomik sistemle var olan dünya tümden değişeceğine göre, doğadan, nesneden ve duyusal dünyanın üstünden, sürekli deney ve çaba isteyen insanın, pratik realizmin dünyasına karşı savaşarak, hayvan-insanın sanatına karşı, ontolojik gerçeğin idesiz ve içeriksiz sanatını yapmaya çalışıyordu.

20. yüzyılda, gelişen iletişime, gazete vb. nin yarattığı ortama, ticari kitapların oluşumuna karşılık, kültürel homojenleşmenin mutlaklığı söz konusu olmamaktadır. Her sanat türünün kendi toplumsal tabanı, kültürel çokculuk da söz konusu değildir. Altkültürlerin tamamı, gerçek yaşam kesiminde egemen olan kültürün davranış kalıplarını benimsemek zorundadırlar ve homojenleştirme, toplumun kendini yeniden üretmesinde, bir noktadan sonra, sisteme çelişkili olarak ortaya çıkacaktır Kendisini değişik nitelikli kesimlerle karşı karşıya bulan yazar, aşacağı bilgi duvarının kalınlaşması karşısında, değişik bir metin ortaya koyacaktır.

Yazarın yeni konumu ile, edebiyat, anlattığına yorumunu katmadan, zaman dizinsel süreci izlemeden ve birden çok kişiyi kahraman edinerek, doğrudan kahramanın izleniminin aktarıldığı, Bilinçakışı yöntemini kullanmaya başlıyordu. *James Joyce*'la birlikte, *T. Hardy, J. Conrad, D. H. Lawrence, V. Woolf, E. M. Forster,* yenilikçi İngiliz romanının, *Bilinçakışı* yönteminin, 20. yüzyılın başında öncüleri oldular.

Estetik kuramcısı Lukacs, burjuva ideolojisinin savunma durumuna gelmesiyle, burjuva gerçekçiliğinin bunalıma girdiğini, kişilik gücünün, insiyatifin ve bağımsızlığın burjuva dünyasının yaşamından her gün biraz daha kaybolması ile edebiyatta gerçekçilik, doğallık ve biçimin parçalanışı olarak açıklamaktadır durumu.

«Bütün öteki alanlarda olduğu gibi, kapitalist üretimin gelişiminden değil fakat aynı zamanda onun gelişim noksanından çekiyoruz... modern güçlüklerle yanyana eski ve antikalaşmış üretim yöntemlerinin beraberlerindeki günü geçmiş toplumsal ve politik koşullarla birlikte halâ yaşayışından doğan eskinin malı bir çok güçlüklerin baskısı altındayız, yalnızca yaşayandan değil, aynı zamanda ölüden de çekiyoruz.» anlayışından yola çıkan *Lukacs*, yazarın bugünkü toplumsal yaşamı betimleme uzmanlığı yapan bir edebi anlatım uzmanına, bir virtüöze dönüştüğünü düşünür.

Lukacs'ın, gerçekçilik kalıtının, edebiyatın artistik üstünlüğü ve popülerliğinin temeli olan gerçekçiliğin örneği olarak gördüğü *Gorki* şöyle demektedir :

«Gerçekçiliğimizdeki bazı şeyler, yani oldukça ender ve olumlu şeyler, tamamen olduğu gibi betimlenmeli, başka türlü değil. İdeal insani duyguların böyle ender belirtilerinin herhangi bir güzel dogma hatırına bir sanatçı tarafından keyfi olarak çarpıtılmasına halâ razı olamıyorum.»

Sanatın yalnızca tarihe hizmet eden değer taşıdığını, yazarın toplumsal gerçekleri edebi gerçeklere dönüştürüp, eleştirmenin görevinin de bunları gerçek yaşamdaki haline dönüştürmek olduğunu savunan *Plekhanov*'un görüşünü paylaşan, yeni topluma yeni sanat için *«Proletkult»* yazarlar örgütlenmesini *«proleter ideolojinin laboratuar»* olarak karşılayan *Bogdanov*, geçmiş sanatın yok edilmesi gereğini *«Rafaeli'i yakın»* sloganıyle özetleyen *Mayakovsky*, dünya kültürü Rönesanstan beri gerilemekte olduğuna göre, dünya edebiyatında burjuvazinin rolünü çok abartılmış bulan *Gorki*, sonuçta *Badek*'in şu soru ve yanıtıyla karşı karşıya kalmaktadırlar:

«James Joyce mu, toplumcu gerçekçilik mi, Joyce, kurtların kaynaştığı pislik yığınıdır.»

Nora Barnacle'la Zürih'de öğretmenlik yapmak için yola çıkan *Joyce,* orada öğretmenlik olmadığını öğrendi ve bir süre bu gün Yugoslavya'da bulunan Pola'da öğretmenlik yaptıkdan sonra, Trieste'de Berlitz Okulunda öğretmenliğe başladı. Temmuz 1905'de oğlu *Giorgio* doğdu. Ekimde kardeşi *Stanislaus*'u da Trieste'ye getirtti.

1906 Temmuzunda Roma'da bir bankada çalışmaya başlayan *Joyce, Sanatçının Portresi*'ni *Stephen Hero* adıyla romanlaştırdı. *George Russell*'in önerisiyle *Irish Homestead* için yazmaya başladığı *Dublinliler* adlı öykü kitabını bitirdi. *Joyce, Dublinliler*'de çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve günlük yaşam olarak bölümlediği Dublin yaşamından kesitler vererek İrlanda'nın ahlak tarihini yazmayı amaçlamıştı. *Dublinliler*'i bastırmak için yayıncı *Grant Richards*'la anlaştıysa da, kitap basılmadı. Yayıncılar öykülere itiraz ediyorlardı.

Oda Müziği (şiirler)nin basılması *Joyce* için fazla değişiklik yaratmadı. Şubat 1907'de Trieste'ye ve eski işine döndü. Temmuzda kızı *Lucia Anna* doğdu.

Stephen Hero'yu, *Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portresi* biçiminde tekrar yazmaya başladı. *Joyce,* otobiyografisiyle birlikte, sanat anlayışını ve «katolik, milliyetçi, sosyalist» olarak tanımlanmaya çalışılan İrlanda'da yalnızlığını ve İrlanda'yı terkedişini bu romanında anlattı.

1909'da Dublin'e gitti. Eski sınıf arkadaşlarından *Vincent Cosgrave*'in *Nora* ile ilişkisi olduğu yalanı *Joyce*'u çok sarstı. Babasına parasal yük olan kızkardeşi *Eva* ile birlikte Trieste'ye döndü. *Eva*'nın önerisiyle, Dublin'de devamlı film getiren bir şirket olmamasından yararlanarak Dublin'e Trieste'den film sağlamak amacıyla tekrar Dublin'e gitti. *George Roberts*'le *Dublinliler*'in basılması için anlaşarak bu kez kızkardeşi *Eileen*'le döndü. Fakat film şirketi çalışmadı. 1912'de ailesini özleyen karısının peşinden Dublin'e gitti, *George Roberts*'le yaptığı görüşmeden bir sonuç alamadan, üstelik *Dublinliler*'in basıma hazır provalarının yakılmasını önleyemiyerek Trieste'ye dönmek zorunda kaldı. *Joyce,* bundan sonra İrlanda'ya hiç gitmedi.

1913 Kasımında *Sürgünler*'i (oyun) yazmaya başladı. *Joyce*'un *Yeats* ve *Ezra Pound* ile tanışıklığı ona olanaklar sağladı. *Egoist* dergisinde Şubat 1914'den Eylül 1915'e kadar *Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portresi* tefrika edildi. Ve yazımından 9 yıl sonra, Haziran 1914'de *Dublinliler* basıldı. Joyce, 1906'da Dublinliler'e ekliyeceği öykü olarak tasarladığı *Ulysses*'i 1915 Martında yazmaya başladı.

Joyce, Ulysses romanında, *Odysseus*'dan esinlenerek, bir gün içinde modern yaşamı, İsrail ve İrlanda uygarlıklarından hareketle, hristiyan-katolik dünyasını, her çağda aynı kalan yaşamı, eski-yeni İngilizceyi, çağrışımları kullanarak, bütünün semantik şeması olarak kendi tekniğini yaratacak biçimde anlatmayı amaçlıyordu.

Birinci Dünya Savaşının başlaması ve kardeşi *Stanislaus*'un gözaltına alınmasından sonra *Joyce*, 1915 Haziranında Zürih'e yerleşti. Karısının bir akrabasının, *Kraliyet Edebiyat Fonu*'nun ve *Harriet Shaw Weaver*'ın yardımlarıyla geçindi. Bayan *Weaver*, *Joyce*'un kitaplarının basılması için de çalıştı. 1907'de başlayıp 1915 Eylülünde tamamladığı *Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portresi*, 1916'da basıldı. 1918'de *Sürgünler* basıldı ve 1919'da Almanya'da oynandı. *Joyce*, Zürih'de, *İngiliz Oyuncuları Tiyatrosu*'nu kurdu.

Savaşın bitmesiyle *Joyce*, Trieste'ye döndü. Fakat savaş sonrası Trieste, *Joyce* için elverişli ortam sağlamıyordu. *Ulysses*'in de basımını sağlamak amacıyla Paris'e gitti. Burada *Pound*'un çevresiyle ilişki kurdu. *Sürgünler* sahnelendi, kitapları basıldı, çevrildi, hakkında eleştiriler yayınlandı. Fakat *Ulysses*'i bastırmak mümkün olmuyordu. *Ulysses*'in baskısını yapmayı Amerikalı *Sylvia Beach* üstlendi. Nisan 1912'de Paris'de ki kitapevinde, aynı caddedeki kitapçı *Adrienna Monnier* ile birlikte *Ulysses* için kampanya başlattılar. Tanınmış yazar-eleştirmen-çevirmen *Valery Larbaud* Aralık 1912'de bir konferans ile kampanyaya katıldı. Kitap için siparişler gelmeye başladı. *Ulysses*, Şubat 1922'de, Paris'de 1000 adet basıldı. Ekim 1922'de Londra'da 2000 adet basıldı, 500'üne New York posta yetkililerince el konuldu. Ocak 1923'de Londra'da 500 adet üçüncü baskısının 499'una

Gümrük yetkililerince el konuldu. Roman, Ocak 1924'de Paris'te tekrar basıldı.

Nisan 1922'de, *Ulysses*'i okumaya istekli olmayan *Nora*, çocuklarıyla birlikte, *Joyce*'un itirazına rağmen İrlanda'ya gitti, içsavaşın içine düştüler. *Joyce*, *Nora*'dan esinlenerek, Nisan 1923'de *Finnegans Wake*'i yazmaya başladı.

Finnegans Wake bir geceyi anlatıyordu. *Joyce*, düşte hep aynı yaşı taşıyan bilincin, gece yaşamının dilini, Hint-Ari dillerin yapısından yararlanarak, çağrışımlara sınır tanımayarak, kişi ve olayların devreden yinelenmesini, yaşamı ve yaşamdan farklı olmayan edebiyatı, standartlaşmış yaşama karşı çıkarak, lirik ve alaycı bir biçimde gerçekleştirmek istiyordu.

1924-1930 yıllarında *Finnegans Wake*'in bölümleri dergilerde yayınlandı. *Finnegans Wake*, birçoklarınca kötü karşılandı. *Joyce*'un edebi yeteneğini harcadığı, anlaşılmazlığı ve çıldırdığı söylendi. *Pound* ve *Lewis* ile arası açıldı, bir çokları ondan uzaklaştılar. *Joyce*, 1927'de son şiirlerini *Poems Penyeach* adıyla yayınladı. Edebi yeteneğinin doruğunda olduğunu ve dilini amacına göre kullandığını kanıtlıyordu. Çevresinde yeni bir arkadaş grubu oluştu. *Ford Madox Ford*, *T. S. Eliot*, *Adrienne Mannier*, *Ernest Walsh*, *Eugene* ve *Maria Jolas*, dergilerinde *Finnegans Wake*'in bölümlerini, *Joyce* hakkında makaleler yayınladılar. *1929*'da Joyce için arkadaşları bir kitap yayınladılar.

Joyce, 1929'dan 1931'e kadar, kendi yaşamı ile özdeşleştirerek, çok iyi sesine rağmen, başkalarınca tutulduğu için hak ettiği yere gelemediğine inandığı, İrlandalı-Fransız opera sanatçısı *John Sullivan*'ı tanıtmak için çalıştı. 1931 yılı *Joyce* için aile sorunlarının ağır bastığı bir yıl oldu. *Nora Barnacle*'la resmen evlendi. Aynı yıl oğlu evlendi ve babasının ölümünün yarattığı acısını torunu *Stephen*'in doğumu hafifletti. Fakat 1932'de kızı *Lucia*'nın şizofreni olduğu anlaşıldı. *Joyce*'u çok etkileyen bu hastalıkdan sonra gelini *Helen* de akli dengesini yitirdi. *Joyce*, torununun sorumluluğunu üzerine aldı. Her zamanki geceli gündüzlü çalışma temposu ile *Finnegans Wake*'i 1938'de bitirdi.

Finnegans Wake 1939'da basıldı. Oğlu karısından ayrılmış, torun *Bayan Jolas*'ın okuluna verilmişti. İkinci Dünya Savaşının başlaması ile okul, *Saint-Gérard-le-Pey*'a taşındı. *Joyce*'lar da torunlarının peşinden gittiler. Paris'in düşmesinden sonra, bir çok sürgün, *Samuel Beckett, Paul* ve *Lucy Leon* dahil, kasabaya geldilerse de Fransa'da kalmak uygun görülmüyordu. Bayan *Jolas*'ın da Fransa'yı terketmesinden sonra, *Joyce*, İsviçre'ye gitmeye karar verdi. İsviçre yetkililerince ilk başvurusu kabul edilmeyen *Joyce*, 17 Aralık 1940'da, gözlerinden onbir kez ameliyat olmuş ve hasta olarak, Zürih'e geldi. *Joyce*'un mide ağrılarının, bir kaç yıl önce Paris'de konulan teşhisdeki gibi sinirsel olduğu sanılıyordu. *Joyce*, 10 Ocakta, morfinle dindirilemiyen ağrılarla hastaneye kaldırıldı. Ülserden ameliyat edildiyse de kurtarılamadı. 13 Ocak 1941'de öldü.

●

Toplum içinde sanatçının yeni ilişkileriyle, yeni edebiyatın iki işlevi vardır:

Yenilikçi edebiyat, çağdaş gerçekliği, yaşantıyı, duyuları dile getiren bir gerçekçilik anlayışıyla liberal bir işlev yüklenir. Sanatçı, insancıl yaklaşımıyla, topluma karşı eleştiri görevini yerine getirir.

Sanatçı, tüm sanat değerlerini yok ederek, kendi içinde bütünselliği olan, ancak okunmasında okurun da çabasıyla anlam kazanan estetik bir bütün, yetkin bir yapıt sunmakla görevlidir.

Kuramla uygulama arasındaki uyum, gerçekçilik, sanatın kendi yasalarına bağlı olarak, günlük yaşamdan ayrışarak, soyutlanarak, onun üretimine girebilmesinde yatar. Gerçekle günlük yaşam arasındaki farklılaşma (ideoloji) toplumsal ilişkiler çözülmedikçe, bilim, sanat ve siyasette, insan bilincinde, etkisini gösterecektir. Bilinç, bu farklılaşmanın anlaşılması; edebiyat eleştirisi, yapıtın soyutlamadaki olumlama ve ayrıştırma değerini, günlük yaşama ilişkin nesnelleşme birikimini açığa çıkarmaktır. «*Günlük yaşamdan bilim ve sanata ve bunun tersine sürekli bir akışın zorunlulu-*

ğu, her üç yaşam alanının ilerliyebilmesinin koşulunu oluşturur.»

●

İngilizler, ayaklanmayı haber almışlardı. İrlanda'ya silah getiren Alman gemisi batırıldı, silah sağlamakla görevli Casement, karaya ayak bastığı yerde, 21 Nisanda tutuklandı. 60-100 lider, 23 Nisan günü tutuklandılar. Kardeşlik Örgütünün liderlerinden *Mac Neill,* ayaklanmanın iptalini istedi ve isteği gazetelerde çıktı!

İrlanda'nın bağımsızlık savaşı, yazar *Sean O'Faoline'e* «geçmişimizin kalıntılarının çoğu harabeler, şarkılarımızın çoğu acı ve isyan türküleridir» dedirtecek kadar uzun ve yenilgilerle dolu olmuştu. İspanyol, Fransız ya da Alman desteği aranarak, Britanya İmparatorluğu'na karşı verilen savaşta, İrlandalıların, I. Dünya Savaşını, katolik, milliyetçi ya da sosyalist, bağımsız İrlanda'nın kuruluşu için, yalnız İrlandalıların, İngiltere için değil, İrlanda için savaşarak, bir fırsat olarak değerlendirmelerini gerektiriyordu.

İnsanları kesin ölüme getiren İrlanda toplumsal yapısında, İrlandalılığı ve katolikliği yaşayan *Joyce'un,* 'kişiliğini geliştirme' ve «sanatçı», insan ile sanatçıyı, gerçek ile yapıtını çakıştıran anlayışı, *Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portresi'nden, Finnegans Wake'e* olan üretimi, insanlığın «felsefe» ile «yaşam biçimi»nin çakıştırılmasına giden yolunda, 20. yüzyılın, yükselen «yaşam standartları»nda, ve «yaşayandan ve ölüden çektiren» niteliksizliğinde, değerlendirilmelidir.

●

Plekhanov, Paskalya Ayaklanmasını zararlı bir hareket olarak anlar. *Lenin,* Paskalya Ayaklanması için, «*toplumsal devrimin, küçük burjuvazinin bir kesiminin devrimci patlamaları ve yarı proleter kitlelerin, toprak ağalarının, kilisenin, kralların, başka ulusların ve unsurların baskılarına karşı çıkmaları olmadan gerçekleşebileceğini hayal etmenin, toplumsal devrimi reddetmek olduğu*»nu yazar.

HENRİK IBSEN'e[1]

Mart 1901

8 Royal Terrace, Fairfield, Dublin

Efendim, size 73. yaşgününüzde selamlarımı sunmak ve bütün ülkelerdeki iyi dilek sunucularınız arasına sesimi katmak için yazıyorum. Son oyununuzun (Biz Ölüler Uyandığımızda) yayınından kısa bir zaman sonra İngiliz dergilerinden birinde (The Forthnightly Review)[2] bir değerlendirmemin çıktığını anımsayabilirsiniz. Yazımı gördüğünüzü biliyorum, çünkü kısa bir zaman sonra William Archer[3] bana, sizden bir kaç gün önce aldığı bir mektupta «James Joyce'un iyiliksever ve eğer dil bilgim yeterli olsaydı teşekkür etmek istediğim değerlendirmesini The Forthnightly Review'da okudum, daha doğrusu heceledim» diye yazdığınızı bildirdi. (Sizin diliniz hakkında benim bilgim fazla değil fakat gördüğünüz gibi ne demek istediğimi görebileceğinize güvenim var) Size, bildirinizle ne kadar coşkulandığımı anlatamam. Ben genç, çok genç biriyim ve belki duyguların böyle oyunlarından söz etmem sizi güldürecek. Fakat eminim kendi yaşınızdan geriye, benim gibi üniversite zamanlarınıza dönerseniz ve size, sizin benim için olduğunuz gibi, değer verdiğiniz birinden bir sözcük gelse, duygularımın ne olduğunu anlarsınız. Yalnızca bir şeye pişmanım, olgunlaşmamış ve

---

(1) Henrik Ibsen (1828-1906) Norveçli romancı, oyun yazarı. Danimarka'ya bağlı İsveç'de şiirleriyle halkı ayaklanmaya kışkırttı. Yılda iki oyun yazdığı tiyatrosunda açık sevişme yanlısı görünerek hakarete uğradı. Ülkesini terkederek önce Venedik sonra Roma'ya yerleşti. Eserleri bütün Avrupa'da oynandı. On yıl sonra ülkesine dönerek Oslo'da öldü.

(2) Joyce'un Ibsen'le ilgili makalesi The Forthnightly Review dergisinin 1 Nisan 1900 tarihli sayısında çıktı.

(3) William Archer (1856-1924), Ibsen'in İngilizce'ye çevirmeni.

aceleci makalemin sizin övgünüzde daha değerli ve iyisi olabilecekken karşınıza çıkması. Yazıda kasıtlı bir aptallık yok ama gerçekten daha fazlasını da söyleyemem. Çalışmalarınızın bir delikanlının insafına kalması sizi tedirgin edebilir ama eminim sıcakkafalılığı, duygusuzluk ve «kültürlü» paradokslara yeğlersiniz.

Daha ne diyeyim. Sizin bilinmeyen ya da az ve bulanık bilinen adınızı kolejde cüretle andım. Dram tarihinde hak ettiğiniz yeri sizin için savundum. Bana göre, sizdeki büyük yetkinliği, kişisel olmayan gücü, küçük iddialarınızı, alayınızı, tekniğinizi ve orkestra uyumunuzu gösterdim, bunlarda önderlik ettim. Beni bir kahraman kutsayıcısı sanmayın, öyle değilim. Ve sizin hakkınızda tartışılan toplantılarda konuştuğumda gereksiz ağızkalabalığıyla dikkatleri çekmedim.

Fakat biz en değerli şeyleri kendimize saklarız. Onlara, beni size neyin bu kadar bağladığını anlatmadım. Onlara, sizin bulanık yaşamınızı sezmenin benim için nasıl övünç olduğunu, sizin savaşlarınızın bana nasıl ilham verdiğini (açık maddi savaşlar değil fakat alnın gerisinde verilip kazanılan savaşlar) sizin, yaşamın gizleriyle güreşmekteki kararlılığınızın bana yüreklilik verdiğini ve sizin halkın sanat anlayışına, çevreye ve törelere mutlak aldırmazlığınızla kendi kahramanlığınızın ışığında yürüdüğünüzü söylemedim. Şimdi size yazıyorum. Dünyada işiniz bitiyor ve sessizliğe yakınsınız. Sizin için karanlıklar geliyor. Birçokları bir çok şey hakkında bilmeden yazarlar. Siz (gidebileceğiniz kadar gitmekle birlikte, son oyununuz, ayakta dikilen John Gabriel Borkmanın Ruhsal Gerçeği'nin sonuna kadar ve onun yanındayım) yalnızca yolu açtınız, eminim daha yüksek ve kutsal aydınlık ileridedir.

Konuştuğunuz, genç kuşaktan biri olarak size selam veriyorum, fakat alçakgönüllülükle değil, çünkü ben bulanığım siz parlaksınız; üzüntüyle değil, çünkü siz yaşlısınız ben gencim; küstahca değil, duygusallıkla değil fakat neşeyle, umutla ve sevgiyle, size selam veriyorum. Saygılarımla.

James Joyce

BAYAN JOHN STANISLAUS JOYCE'a

25 Ocak 1903

Grand Hotel, Corneille, Paris

Sevgili Anne, daha önce yazmadım, çünkü beklediğim paket halâ (pazartesi sabahı) gelmedi. Şu kitabın eleştirisini[1] de Express'e yolladım, onun için araştırmasını Stannie'ye söyle. Yeni gazetenin adı 'Men and Women' ve yayıncı bana Spectator ile Tatler arası bir şey olarak tanımladı, onun için, görürsen, bu gazetelerden kendine al. Haftalık, 6 pence. Stannie'ye bana bir an önce (böylece perşembe gecesi elime geçebilir) benim Wagner'in[2] operaları kopyasını, eğer yapabilirse Grant Allen'in[3] Paris'i ile birlikte göndermesini söyle. Bu arada, La Femme en Gris'in[4] 100. sayfasında geciktirilmemesi gereken, iki kitap için rehin senedi var. Korkarım geciktirdim. Umarım Stannie iyileşmiştir ve siz dediklerimi yapıyorsunuzdur. Liberal Klüb'de Archer'a rastladım, fakat konuşmamız uzun sürdüyse de pek bir şeye benzemedi. Lady Gregory'e rastladım ve treni kaçırdım. Bu da O'Connell'i[5] görmem için zaman yarattı. Speaker anladığım

---

(1) Joyce'un Stephen Gwynn"in «İrlanda'da dün ve bugün-İrlanda Sorunları için denemeler» adlı kitabının eleştirisi 24 Ocak 1903 tarihli Daily Express'de çıktı.

(2) Wilhelm Richard Wagner (1813-1883) Alman opera bestecisi, yazar, eleştirmen. Alman halk masallarının kahramanlarını konu edinerek Avrupa krallarını kızdırdı, İsviçre'ye yerleşmek zorunda kaldı. Ancak daha sonra Naziler tarafından da kullanılacak olan sosyal Darvinizm ve üstün insan görüşleri ile 1850'den sonra her yerde rağbet gördü.

(3) Grand Allen (1848-1899) Paris (Londra, 1900) adlı romanın yazarı.

(4) La Femme en Gris (1895) Frau Sorge'nin romanı.

(5) Ross O'Connell, Joyce'un baba tarafından akrabası.

kadarıyla iyi fakat zayıf bir gazete. Academy de öyle ama belki onlara bir şeyler gönderirim. Kendimi gazetelerde bir açıklama olmadan göstermek istiyorum. Evde sorunların üstüne gitmeyi unutma, Charlie'nin sınav (baharda bir gün) için hazırlanmasını demek istiyorum ve Stannie umarım bana yazacaksınız ve yazarsanız, bizi ilgilendiren şeylerden de yazacaksınız. Babama Irish Times ile arasının nasıl olduğunu duymayı beklediğimi söyle.

Jim

Pakette cevap gerektiren bir şey çıkar düşüncesiyle mektubu bu güne kadar (salı) geciktirdim.

BAYAN JOHN STANISLAUS JOYCE'a

8 Mart 1903 Pazar 2.30

(Paris)

Çekini bugün bozduramadım. Gaze[1] hakkında yazdıklarından hiç bir şey anlamadım. Bir mektup yalnız üç dakikada yazılınca çok akıllıca olmuyor. Her ne ise, Gaze kapalı. O yüzden gelecek yemeğim yarın (pazartesi) 11'de olacak. Son yemeğim geçen gece (cumartesi) 7'deydi. Böylece bir 40 saat daha orucum. Hayır oruç değil, çünkü bir penilik kuru ekmek yedim. Sondan bir önceki yemeğim ondan 20 saat önceydi. 20+40 = 60 saate iki yemek kötü değil sanırım. Büyük perhiz adetim ne de olsa beni zayıflattı, odama çıkacağım ve yatma zamanına kadar orada oturacağım. Çekin bana salı sabahına kadar yeter, yarın çok aç olacağıma göre. Douce şimdiden parasını ödedi, başka nasıl yaşıyorum sanıyorsun, gelen tek para öğrencim Auverginot'dan 5 franc.

Jim

(1) Gaze : Dublin seyahat acentesi.

Bayan John Stanislaus Joyce'a postakartı
10 Nisan 1903

(Paris)

Sevgili Anne, lütfen yazabilirsen bir an önce bana yaz ve neyin yanlış olduğunu söyle.

Jim

NORA BARNACLE'a[1]

15 Haziran 1904

60 Shelbourne Road

Kör olabilirim. Uzun bir zaman kızıl-kahverengi bir saça baktım ve sen olmadığına karar verdim. Eve oldukça mahzun gittim. Bir randevu vermek isterdim ama sana uygun olmayabilir. Umarım sen bana verecek kadar iyi olursun, eğer beni unutmadıysan!

James Joyce

NORA BARNACLE'a

15 Ağustos 1904

60 Shelbourne Road

Canım Nora, şimdi saat biri vurdu. On bir buçukta geldim, o zamandan beri aptal gibi rahat bir sandalyede oturuyorum. Hiç bir şey yapamadım. Senin sesinden başka hiç

(1) Nora Barnacle: (1884-1951) Galway'li bir fırıncının kızı olan Nora Barnacle ailesiyle geçinemiyerek Dublin'de bir otelde çalışmaya başlamış, Haziran 1904'de Joyce'la tanışmıştı. 14 Hazirandaki randevusuna gelmeyen Nora, 16'sındaki buluşmadan sonra Joyce'la yaşamını birleştirecektir.

bir şey duymuyorum. Beni canım diye çağırmanı işiten bir aptal gibiyim. Bugün iki kişiyi soğukça terkederek kırdım. Senin sesini duymak isterdim, onların değil.

Sen yanımdayken kibirli, kuşkucu yanımı bir yana bırakıyorum. Şimdi başını omuzumda duyumsamak isterdim. Sanırım yatmaya gideceğim.

Yarım saattir bu şeyi yazıyorum. Bana bir şeyler yazacak mısın? Umarım yazarsın. Nasıl imza atmalıyım? Kendime neyin imzasını atacağımı bilmiyorum.

NORA BARNACLE'a

29 Ağustos 1904

60 Shelbourne Road

Canım Nora, hiç iştahım olmadan gece yarısı yemeğimi şimdi bitirdim. Yemeğin yarısındayken farkettim ki parmaklarımla yiyorum. Geçen geceki gibi kendimi hasta hissettim. Çok sıkıntılıyım. Bu kötü kalemi ve berbat kağıdı bağışla.

Söylediklerimle bu gece sana acı vermiş olabilirim fakat kafamdakileri bilmen iyidir. Zihnim mevcut toplumsal düzeni ve hıristiyanlığı tamamen reddediyor; yuva, tanınmış değerler, yaşam biçimleri ve dini kurumlar. Ev fikrini nasıl sevebilirim? Evim basitce benim de miras aldığım savurgan geleneklerle yıkılmış orta sınıf işiydi. Annem yavaşça öldürülmüştü, sanırım babamın yanlış davranışlarıyla, yıllar süren dertlerle ve benim alaycı, içten davranışlarımla. Tabutunda yatarken yüzüne baktığımı anladım ve onu kurban eden sisteme kahrettim. Ailede 17 kişiydik. Kız ve erkek kardeşlerim benim için hiçtir. Yalnız bir kardeşim beni anlıyabilir.

Altı yıl önce katolik kilisesini hınçlı bir nefretle terkettim. Tabiatımın şevkiyle benim için orada kalmanın olanaksızlığını anladım. Öğrenciyken gizli bir savaş verdim ve

onun bana sunduğu olanakları reddettim. Böyle yapmakla kendimi dilenci yaptım fakat onurumu korudum. Şimdi yazdıklarım, söylediklerim ve yaptıklarımla açık savaş veriyorum. Serseri olmadıkça toplumsal düzene uyamam. Üç kez tıp öğrenimine başladım, bir kez hukuk, bir kez müzik. Bir hafta önce, gezici aktör olarak uzaklara gitmeye hazırlanıyordum. Planı uygulamak için enerji bulamadım, çünkü sen beni dirseğimden çekiyordun. Yaşamının zorlukları inanılmazdır ama ben onları küçümsüyorum.

Bu gece sen içeri girdikten sonra Crafton St.'e doğru dolaştım, uzun zaman sokak lambasına dayanıp sigara içtim. Sokak gençliğimden akıntılar döktüğüm bir yaşamla doluydu. Orada dikilirken yıllar önce Paris'deyken yazdığım bir kaç cümleyi anımsadım, şu cümleler: «Kendileri için yakılmış bir yerde, boş zamanları olan insanlar gibi, ikili, üçlü, bulvar yaşamının ortasından geçiyorlar. Hamur ahçısındalar, gevezelik ediyorlar, küçük pasta parçalarını kırıyorlar ya da bir kahve kapısında sessizce oturmuşlar veya zanilerin sesi gibi yumuşak giysileriyle araçlardan iniyorlar. Parfüm içinde havadan geçiyorlar. Parfüm içinde gövdelerinin sıcak nemli kokusu var.»

Bunları kendime tekrarlarken bu yaşamın eğer tercih edersem halâ beni beklediğini biliyorum. Belki bir kez bana verdiği zehiri veremez fakat vardır ve ben şimdi çok daha kurnaz ve kontrolluyum. Güvenliydi, hiç soru sormazdı, benden yaşamın bazı anları dışında bir şey istemezdi, geri kalanı serbest bırakır ve karşılığında eğlence sözü verirdi. Bütün bunları düşündüm ve pişman olmadan reddettim. Benim için yararsızdı, istediklerimi bana veremezdi.

Sanırım, sana mektupta yazdığım bazı bölümleri yanlış anladın ve o gecenin anımsanması seni tedirgin ediyormuş gibi, davranışında belirli bir utangaçlık ayrımsadım. Oysa ben bunu bir çeşit ayin kabul ediyorum ve anımsamak beni şaşkın bir neşe ile dolduruyor. Belki birden senden niye bu kadar onur duyduğumu kafamdakileri fazlasıyla bilmediğin için anlıyamıyacaksın. Fakat aynı zamanda beni sonuçta

üzüntü ve alçaklık duygusuyla bırakan bir ayindi üzüntü, çünkü seni normaldışı, bu ayini bir uzlaşma olarak gören melankolik bir duygusallıkda gördüm, alçaklık çünkü senin gözünde varolan toplumumuzun düzeninde aşağıda olduğumu anladım.

Bu gece seninle alaycı konuşuyorum, ama senden değil dünyadan söz ediyorum. Ben, milletin alçaklığının, köleliğinin düşmanıyım, senin değil. Bütün gizliliğimin altındaki basitliği görebiliyor musun? Hepimiz maske takarız. Birlikte olduğumuzu bilen bazı kimseler sık sık senden aşağılayıcı sözlerle konuşuyorlar. Onları sakince dinliyorum. Cevap vermeyi, küçüklük görüyorum, fakat en küçük sözleri yüreğimi, fırtınadaki kuş gibi örseliyor.

Şimdi gözlerindeki son bakışı, yorgun bir aldırmazlık, anımsıyarak yatağa girmek benim için çok zor, senin önceki geceki eziyetini anımsıyarak. Hiç bir insan senin durduğun gibi benim ruhuma yakın durmadı ve öyle anlaşılıyor, sen benim sözlerimi acı bir kabalıkla karşılıyabildiğine göre («şimdi neyin konuştuğunu biliyorum» dedin). Gençken kendimi serbestçe verdiğim bir arkadaş[1] vardı, bir bakıma sana verdiğimden fazla, bir bakıma az, İrlandalıydı, bu demektir ki benim için yanlıştı.

Söylemek istediklerimin bir çeyreğini bile söyliyemedim, ama bu lanet kalemle yazmak çok büyük iş. Bu mektup hakkında ne düşüneceğini bilemiyorum. Lütfen bana yaz, olur mu? İnan bana, canım Nora, seninle onur duyuyorum, fakat okşanma bekliyorum. Beni gene acılı bir kuşku içinde bıraktın.

J. A. J.

---

(1) John Francis Byrne (1879-1960), Joyce'un en samimi sınıf arkadaşı, Sanatcının Genç Bir Adam Olarak Portresi'nde Cranly.

GEORGE ROBERTS'e[1]

5 Ekim 1904

7 S. Peter's Terrace, Cabra, Dublin

Sevgili Roberts, cumartesi günü İsviçre Zürih'e gitmemi söyleyen bir başka telgraf aldım. En ucuz tarife: 3.15 0 L.

3.150 L
2

7.100 L

1 L için seninle Ryan'ı[2] sayıyorum. Sonuncu olacağı için pek fazla ilgilenmez sanırım. Cuma günü, erkenden, bunun için sana güvenebilir miyim? Lütfen cevap ver. Uğrayabilirim.

JAMES S. STARKIE'ye[3]

8 Ekim 1904

Dublin

Sevgili Starkie, bu gece gidiyorum. 20 dakika sonra geleceğim. Bana para veremediğine göre şunu yap:

1 dişfırçası ve macun

1 tırnakmakası

1 çift siyah bot ve nasıl olursa olsun palto ve verebileceğin bir yeleği paket yap.

---

(1) George Roberts 1904'de Dublin'e gelerek George Russell çevresindeki genç yazarlardan biri oldu. (4 Ağustos 1909 tarihli mektuba bakınız)

(2) Frederick Ryan (1874-1913) Dana dergisinin editörlerinden.

(3) James S. Starkie (1879 - 1958) Seamas O'Sullivan adıyla yazan Dublin Magazine'in kurucusu ve editörü İrlandalı şair. Starkey'in babasının eczanesi vardı.

Bunlar çok yararlı, olacak. Eğer burada olmazsan beni 10'u 7 geçe paketle Devy Byrne'de bul. Hiç ayakkabım yok.

J. A. J.

GEORGE ROBERTS'e

8 Ekim 1904

Dublin

Sevgili Roberts, Allah için 10/—'ı hamala ver veya beni 9'da North Wall'da bul.

J. A. J.

STANISLAUS JOYCE'a

12 Temmuz 1905

Via S. Nicolo 30, II Trieste, Avusturya

Sevgili Stannie, yarın sana Dublinliler'in 5. öyküsü Pansiyon'u gönderiyorum. Bunu bir İngiliz ya da Amerikan gazetesine vermelisin. Bende bir kopyası var. 6. öyküyü de yazdım, Nüshalar, ve eğer cumartesiye kadar kopyasını çıkarabilirsem göndereceğim. İsteğim, yıl sonuna kadar Dublinliler'i tamamlamak ve arkasından bir kitap, Taşralılar! Bu öykülerden olağanüstü hoşnutum. Pansiyon'da beş sözcüklük hoş bir bölüm var, onu bul! John Lane şiirlerimi reddetti, ben de onları Elkin Mathews'e teklif ettim. Gelecek hafta veya daha sonra öyle mektup sağanağına tutulacaksın ki, bu mektup birincisi!

Geçen cumartesi gönderdiğim, ciddi bir sorun üstüne konuşmak için buraya, Trieste'ye[1] gelip gelemiyeceğini sorduğum kartı şimdiye kadar almışsındır sanırım. O zaman-

(1) Trieste, Birinci Dünya Savaşından önce Avusturya'ya aitti.

dan beri düşündüm ki senin için buraya gelmek zor olacak, o nedenle sorunları mektupla tartışacağım. Bütün yazdıklarımın sadece sana ve Josephine Teyzeye[1] ait olduğunu bil ve sizlerin cevabınızı merakla bekliyeceğimi düşün. Dokuz ay önce İrlanda'yı terkettiğimde, koşulları anımsarsın. Yaşamımda yaptığım bütün şeyler gibi bu da bir denemeydi. Gerçeği söylemek gerekirse bu deneyin başarısızlığa uğradığını söyliyemem. (Bu dokuz ay içinde bir çocuğum olduğunu, romanımın 500 sayfasını, öykülerimden üçünü yazdığımı, Almanca ve Danca'yı oldukça iyi öğrendiğimi, bunların yanında işimin —bana göre— dayanılmaz görevlerini yerine getirdiğimi ve iki terziyi dolandırdığımı düşünürsek) Bunların yanısıra şimdi Dublin'de olduğundan çok daha iyi yazdığıma inanıyorum. 23. bölümdeki Stepan'ın Emma Clery'e aşık olduğu bölüm bence harikulade yazılmıştır. Bunlara, yaşamımı sürdürecek kadar yiyip içtiğimi, bardak ve saat edindiğimi ve sonunda dişlerime baktırdığımı ekle. Zamanımı harcadığımı düşünmüyorum ve öyle yapmış olsaydım bile açıklamak üzere olduğum şeyleri etkilemez.

Her şeyden önce, Trieste'nin şimdiye kadar bulunduğum en kaba yer olduğunu söylemeliyim. Halkın medeniyetsizliğini anlatmak olanaksız,. Kızlar, kadınlar, Nora'ya karşı öyle kabalar ki, sokağa çıkmaya korkuyor. Nora Trieste dilinden 30 sözcük biliyor (ona Fransızca öğretmeye çalıştım ve başaramadım) ve ne zaman dışarı çıksa ona arkadaşlık etmek zorunda kalıyorum. En basit bir şeyi makul bir fiyata alabilmek için sık sık bir öğleden sonramı harcıyorum. Sana şunu da söylemeliyim ki, herhangi bir şekilde dikkatleri çekmeye başlar başlamaz pansiyonumuza dönüyoruz. Bu, okulun yanındaki eve taşınıp, bu harika kurumun gözkamaştırıcı çekiciliğinin evsahibi üstündeki şaşırtıcı etkisinden cesaretle yararlanma planını keşfedene kadar üç kez oldu. Bu hile şimdiye kadar başarıya ulaştı fakat halâ kapı dışarı edilme tehlikesiyle her an karşı karşıyayız. Okulun müdürü, ikinci

(1) Josephine Teyze, Joyce'un dayısının karısı Josephine Murray (1862-1924).

müdür (vejeteryan ve Alman) her ikisi de evli ama çocukları yok. Müdür Nora'yı görünce benim tam bir çılgın olduğumu düşündüğünü söyledi. İkinci müdür de dehşete düştü. Almanca, kendi parasıyla, İlkbahar Çiçekleri kitapcığını yayınlamış, bir şiiri şöyle başlıyor:

İçmekte hiç bir zaman geri kalmadım.

Bir başkası (bu koşullarda açık bir imgeleme başarısı) şöyle başlıyor:

ah, annenin yüreği için olabilir mi
daha hoş şiir
çocuğu bir çok çabadan sonra
ilk sözcüğünü söylediğinde

Bunlardan, devam edebilmek için, ne kadar ilginç bir çevrede solunduğumu göreceksiniz. Nora hemen hemen daima şikayetçi. Hamur işi İtalyan yemeklerini çok az yiyebiliyor, fakat ne yerse yesin göğsüne acı veriyor. Bira içiyor ama çok azı bile onu hasta ediyor. Pola'da kışın soğuktan çok çekti. Şimdi (100 F veya daha fazla olabiliyor) neredeyse bütün gün perişan, halsiz bir şekilde yatıyor. Trieste halkı giyimde büyük stilist. İskelede iyi giysilerle gösteriş yapabilmek için genellikle açlık çekerler. Nora çarpık gövdesiyle (öhhö yanlış mı) ve kısa dört parçalı eteği, kulaklarının üstünde yapılmış saçıyla, hep dirseklerle dürtülüp gösteriliyor ve alay ediliyor. Son zamanlarda bir kat (bu da iki veya üç oda, bir mutfak) kiralamayı düşünüyorum. Fakat emlakçinin biri, çocuğunuz varsa Trieste'de ev kiralamanın çok zor olduğunu söyledi. Burda, yatak odasında mutfak eşyamız var, fakat onları hiç kullanmıyoruz. Çünkü Nora başkasının mutfağında pişirmeyi sevmiyor. Biz de öğle yemeklerini dışarıda yiyoruz. Sonuçta müdürden ve öteki iki İngilizce «profesör»ünden sürekli borç alıyorum ve ertesi gün ödüyorum. Trieste öyle ucuz değil. Bir kadınla yaşayan, bir denizci veya ateşçi için yetecek maaşla, «centilmen» görünüşünü koruması beklenen ve entellektüel yüreğini tiyatroya veya kitapçılara zaman zaman ziyaretlerle rahatlatmaya çalışan İngilizce hocası için zorluklar çok büyük. Öykünün

birinci bölümünü duymakla anlıyabilirsin ki bu okulların rejimi bir terör saltanatıdır ve ben, bir çok öğrencim (asiller, senyörler, editörler ve zenginler) hakettiklerim konusunda kendisi de bir sosyalist olan müdüre beni övmeselerdi, çok daha fazla teröre uğramış olurdum. Başka bir okulda, daha doğrusu hiç bir yerde, iş aramıyorum. Bir gün bana açıkça, başka bir yerde iş arayanı hemen defederim dedi. Benim BA diplomamı kasasına kilitledi ve öteki «profesör»lerin sertifikalarının da kendisinde olduğunu söyledi. (Tabii yalan, Avusturya hukukuna göre burada ihtisas yapmış —doktor— tek öğretmen benim)[1] Sözleşmenin ondaki nüshası damgalıyken bendekinin damgasız olduğunu söyledi. Kibar öğrencilerimle en ufak uyuşmazlık işten atılmam için yeterli olacak ve benim «ahlaksız»lığım şehirde ilan edilmiş olacağından burada başka iş yapmam olanaksız. İlerlemek için hiç bir umut yok ve sürekli bir çöküş korkusu var. Ekonomik durum bu.

Moral durum da pek içaçıcı değil. Kendi durumumu şimdilik bir yana bırakalım. Nora hakkında daha fazla şey söylemeliyim. Korkarım fazla güçlü bir durumda değil. Gerçekten de sağlığı iyi değil. Bundan da öte, korkarım yerinden oynatılıp başka yere dikilecek bitkilerden değil. Sürekli ağlıyor. Kendi adamlarına daha fazla bir şey söylemek isteği kaldığına inanmıyorum ve hemen hemen eminim ki (bu onun kendi cümlesidir) bu yaşamı benimle daha fazla sürdüremeyecek. Konuşacak benden başka kimsesi yok ve kahramanlar bir yana, bu bir kadın için iyi değil. Bazan birlikte dışarı çıktığımızda (öteki İngilizce «profesör»ü ile) bütün akşam tek sözcük konuşmuyor. Bana melankoliye düşme tehlikesi içinde görünüyor. Bu da muhakkak sağlığına daha fazla zarar verecek. Bilmiyorum bu kadar göz yaşından sonra ne acaip bir yaratık meydana getirecek. Hatta gittikçe seçtiğim adların (George ve Lucy) ıtlığını tekrar düşünmeye başladım. Aynı zamanda duygusal, Pola'da bir seferinde,

(1) Joyce mezuniyet derecesini Avrupa doktorası ile eşit sanıyordu, oysa öyle değildi.

düşüncesiz genç bir İngilizce hocasını, adı Eyers, ağladığı için (ofis kadar sevdiğim) odadan çıkarmak zorunda kaldım. Bugün ona benim için çocuk yetiştirmek ister misin diye sordum ve çok inandırıcı bir biçimde isterim dedi. Fakat bu belirsiz durumda ona bir aile yüklemek istemiyorum. Sıradan işler konusundaki bilgisi bile çok az, Josephine Teyze ona biçimlerini gönderdiği ve ben gerekli malzemeyi aldığım halde çocuk elbisesi yapamadığı için ağlıyor. Böyle durumlar için devlet ne der diye ya da kuramlar için hiç sabrım ve halim yok ve basitce en iyisidir diye düşündüğümü yapmaya çalışıyorum.

Mutlu olmak en iyisidir diye düşünüyorum ve onun yaşamı burada sürdürerek mutlu olması için bir umut görmüyorum. Onun hakkında nasıl saygılı, takdir eden düşüncelerim olduğunu elbette bilirsin. Eğer huyuna daha uygun bir yaşam olsa sağlık ve mutluluğunun çok daha iyi olacağını düşünüyorum ve ters «aşk» fenomeni tedirginlik yaratsa da, benimki gibi çok bencilce yürütülen bir yaşamda, şikayet etmenin doğru olduğunu sanmıyorum. Çocuk, sorunun unutulmaz bir parçası. Sanırım Nora'nın geçerli ahlak hilelerinden hiç birini yapamadığını bilirsin ve çok umarsız, en küçük zorlukla baş edemiyecek kadar beceriksiz olduğunu dikkate alırsan mutsuzluğunu açıklıyabilirsin. Senin onun hakkındaki ve onunla benim olacak çocuk hakkındaki tutumunu tam bilmiyorum fakat önemli şeylerde benim düşüncelerimi paylaştığını düşünüyorum. Gerçekten kadınlar hakkında çok az şey biliyorum, sen benden de az biliyorsun. Bu konuyu ikimizden de iyi bilen Josephine Teyzeye teslim etmeliyiz. İngilizce öğretmenlerinden biri onun bana layık olmadığını söyledi ve eminim bir çoğunun yargısı böyle fakat böyle bir yargıya varırken ruh durumu çok fazla kendini aptallaştırmayı gerektirir, ben böyle bir zorluğa hazır değilim. Nihayet, Skeffington ve onun gibiler kadının erkeğe eşit olduğunu düşünürler. Cosgrave[1] de benim ondan bir şey yapamı-

(1) Vincent Cosgrave (1878-1920'lerin sonları) Joyce'un okul arkadaşlarından ve Sanatcının Genç Bir Adam Olarak Portresi'ndeki, Ulysses'deki Lynch.

yacağımı söyledi, öyle görüyorum ki Cosgrave ile benim bir çok noktalarda eksiğimiz var, o yapılmayı hiç de gereksinmiyor. Kesinlikle kendimi ona başka birine olduğundan fazla teslim ettim ve bu mektuba başlıyabileceğime inanmıyordum, o bana cesaret verdi. Benim üstümdeki etkisi, şimdiye kadar, bendeki doğal neşeyi ve sorumsuzluğu mahvetti (veya zayıflattı) fakat bu etkinin başka koşullarda sürebileceğini düşünmüyorum. Benim bir tabiatıma hiç yakınlık duymuyor ve asla duymuyacak, bir kez bile, ikimiz de berbat bir melankoli akşamı yaşarken benim «ah, tatlım, sevgilinin öyküsünü dinle» diye başlayan şiirimi okudu (daha doğrusu yanlış okudu). Bu dokuz aydır ilk kez bana gerçek bir şair olduğumu düşündürttü. Bazan çok mutlu ve neşeli ve ben gittikçe daha az romantik olurken aşkımın Serpentine'deki[1] şırınga gibi bir sona ermesini arzu etmiyorum. Aynı zamanda yaşamımda, Josephine Teyzenin karşılıklı hoşgörü dediği her türlü insanca olası ayrılıklardan kaçmak istiyorum. Gerçekten, şimdi mektubumda iyi olduğum gibi, yine büyük umutla doluyum ve eğer ikimiz de birbirimizin yaradılışına olanak tanırsak mutlu yaşıyabileceğimizi düşünüyorum. Fakat şimdiki yaşam ikimiz için de artık olanaklı değil.

Bana göre, yazım onu bana karşı haince davrandığı için mazur görmüyor. Kendi kendime çok sık düşünüyorum ki yazılarım keskin görünmesine rağmen, çok açık yürekli olduğum için yaşamda başarısız olabilirim ve açıkça İrlandalı bir arkadaşın[2] yardımıyla ada hakkında davamı ve araştırmamı başarıyla yürütebilirim diye düşünmekle yanlış yap-

(1) Serpentine'de 1816'da intihar eden Harriet Shelley'i anıyor.

(2) Joyce'un mazur görmediği İrlandalı arkadaşı, Martella olayından sonra arası açılan sınıf arkadaşı Oliver St. John Gogarty'dir. Gogarty (1878-1957) 1922-1934 döneminde İrlanda Senatosu üyesi olan doktor ve yazar. Ulysses'de Molligan tipi.

tım. Sürgünümün alçaltıcı ve doyumsuz yani beni kızdırıyor ve «birgün» cebinde para ve edebiyatçılara sonunda yetenekli biri olduğunu kanıtlamış olarak dönme düşüncesiyle bunu sürüklemeye neden göremiyorum. Bir çok arama ve incelemeden sonra geçici bir çözüm olarak uygulanabilecek bir plan düşündüm ve şimdi sana onu sunacağım.

Şimdi temmuz ayı ve gelecek ay ilginç bir ay olacak. Bugünden gelecek paskalya yortusuna kadar belki 20 en az 12 pound biriktirebilirim. 33 şiirimi ve 9 öykümü yayına sunabilirim. Şiirlerim bir yayıncı tarafından kabul edilebilir ve eve her ay maaşımdan bir miktar gönderebilirim ve gelecek Dublinliler bittiği zaman onu Heinmann'a sunmayı düşünüyorum. Eminim kabul edecektir. Bundan ayrı olarak, yortuya kadar eminim, şiir, öykü ve romanın gelirinden başka 20 poundum olur. Senin için de aynı zamanda en az aynı miktarı biriktirmek mümkün olur ve ikisiyle Dublin banliyosunda bir küçük kulube tutabilir, döşeyebilir ve üstüne yarım yıllık kirasını verebiliriz. Bunu basitce, başarısız bile olsa, 12 aydan fazla sürmeyecek bir deneme olarak değerlendiriyorum.

Fakat bu değerlendirmeyi yapmakta bir çok nedenle isteksizim. İlk önce, senin bağımsızlığınla ilgili bir sürü bağlantıyı içeriyor. Fakat öte yandan, her şey senin olacağından ekonomik olarak çok fazla çekmiyeceğini düşünüyorum. Bağımsızlığının ne zaman benim zorlandığım gibi uzlaşmaya zorlanacağını söyliyemezsin ve İrlanda'yı terketmek ve kıtada Berlizt okulunda yaşamak düşüncesini gözönünde tutuyorsan, bu düşünceyi gözönüne alabilirsin. Haftada 30 şilinglik bir mesleğin varsa ve birikimlerimizi bir araya getirirsek, önerime bir yıllık bir deneme tanıyabiliriz. Önerimi yapmaktaki isteksizliğimin ikinci nedeni, senin hoşuna gidip gitmiyeceğini bilememem, farazi kulubemizin atmosferinin Trieste'den kaprisli iki gelişle halen nefes aldığın atmosferden daha hoşnutsuz olabileceğini düşündüğümden değil, fakat senin, ben ve 'arkadaş'ım konusundaki düşüncelerin be-

nim için oldukça karanlıkta. Bu arada, Kıllı İsa'yı[1] yok etmek için önerebileceğin bir yöntem yok mu? Dayanılmaz bir yaratık değil mi? Önermede isteksizliğimin üçüncü nedeni, şimdiye kadar benim aptallığım olarak değerlendirilen çok fazla şey önerip çok azını yapmış olmam ve artık oturmuş bir adam olana kadar kimsenin benim tasarılarıma yardım etmesini beklemenin doğru olmayacağını düşünmeye başlamam. Fakat isteksizliğime rağmen işte önerimi yaptım ve bunun da sonu var. Cevabını bekliyeceğim, iyi diye düşünüyorsan ağustosun başında ilk taksidimi göndereceğim. Mektubun gelmekte gecikmez umarım.

Bu itirafta ve mektupta anormal olarak hoşa gitmeyen bir şey varsa içtenlikle inan ki, artık benim sabit niteliklerimden biri olarak sayılan aptallığımdan doğuyordur. Düşüncemin gerçekten berbat olması mümkündür fakat yaşamım dokuz aydan sonra gözümü o kadar yaşarttı ki olayları eski kesinlikle göremiyorum. Bir şey hakkında, bilincimin karanlık derinliklerinden haberim oldu ki, yaşamım şöyle ya da böyle sona erdiğinde, kısa zamanda sona erecek, bu ilgilendiren herkese büyük bir ferahlama olacak.

Jim

---

(1) Kıllı İsa, Joyce'un sınıf arkadaşlarından Francis Sheehy-Ekeffington (1878-1916) traş olmayı protesto etmek için sakal bırakıyordu. Feminist olduğu için karısının soyadını da (Sheehy) kullanmaya başlamış ve Joyce'un Nora ile İrlandayı terketmesini onaylamadığı için yardımda bulunmayı reddetmiştir. Nora'ya arkadaş adını veren de odur. Stephen Hero romanında McCann tipi.

STANISLAUS JOYCE'a

18 (Eylül) 1905

Via S. Niccolo, 30, II, Trieste

Sevgili Stannie, bana dediğin gibi yapmadığın veya yazımı yollamadığın için şaşırdım. Benim hakkımdaki düşünceni biraz zorlamanı istemeliyim. Derslerimin (ve ne dersler!) ortalama sayısı şimdi 8'den 10'a çıkacak ve Dublinlileri bitirmeye çalışıyorum. Eğer sen ve Josephine Teyze halâ yazmadığım için kırıldıysanız bu gerçekleri unutmamalısınız. Para olsun olmasın bana hemen cevap vermenizi gerçekten arzuluyorum.

Öykülerimin dikkatli eleştirisi için sana minnettarım. Başkalarıyla kıyaslaman ise ne de olsa şaşırtıcı. Sözünü ettiğin yazarların büyük adı var ve yazılmasından korkarım. Lermontoff, Rousseau'nun İtiraflar'ının kanıtlanması için, Rousseau onları arkadaşlarına okuduğu için bozuldular diyor. Yazıldıkları koşulları tartışarak daha iyi olabileceklerini düşünemiyorum. Bu noktada daha birçokları olduğu gibi seninle de konuşmak isterim. Nüshalar'ın okuyucuyu kafatasının içinde bir yolculuğa çıkarmakta Rusların yeteneğini gösterdiği görüşün beni, millet Rus deyince ne anlama geliyor diye düşündürttü. Yazında, dikkatli, zorlu bir güçten söz ediyorsun ve okuduğum bir kaç Rustan bu açıkca Rus görülmüyor. Bütün Ruslarda bulduğum temel şey dikkatli, kast için bir içgüdü. Tabii Turgenieff hakkında seninle uyuşmuyorum. Bana Korolenko'dan daha üstün görünüyor (ondan hiç okudun mu?) veya Lermontoff'dan. Biraz ağır ve zaman zaman tiyatrovari. Sanırım birçokları onu 'kibar' olduğu için beğeniyor. Gorki'yi «kaba» olduğu için beğenmedikleri gibi. Gorki'den söz ederken, onun için ne düşünüyorsun? İtalya'da büyük ünü var. Tolstoy hakkında seninle tamamen ayrı düşüncedeyim. Tolstoy büyük bir yazar. Hiç bir zaman kaba

değil, aptal, yorgun, bilgiç, tiyatrovari değil! Ötekilerin üstünde baş ve omuzdur o. Onu cidden bir hıristiyan azizi olarak almıyorum. Sanırım gerçek manevi bir doğası var, ve St. Petersburg aksanı ile en iyi Ruscayı kullandığından şüpheliyim. Büyük-büyükbabası hıristiyan adını anımsatıyor (bunu Rusya'nın feodal sanatının derinliklerinde buldum). Londra The Times'a hükümetlere saldıran 13 sutün mektup yazdığını gördüm. Liberal İngiliz gazeteleri bile kızgın. Sadece silahlanmaya saldırmıyor, hatta çarı, zayıf akıllı Hussar subayı, entellektüel konuların çoğunda düzeyin altında, fazlasıyla batıl ve tatları kaba diye ima ediyor. İngiliz liberaller şoke oldular, ona kaba diyeceklerdi ama biliyorlar ki o bir prensdir. Illustrated London News SAVAŞ'ı anlamadığı için Tolstoy'u küçümsüyor, sevgili zavallı adam diyor. Şimdi, boşver, sinirlerime hakimim, fakat bu kadarı da fazla. Hiç böyle küstahlık duydun mu? Diriliş'in ve Anna Karenina'nın yazarını aptal mı sanıyorlar? Bu küstah, onursuz gazeteci kendini, fiziki, entellektüel, sanatsal olarak ve ahlakça Tolstoy'la eşit mi sanıyor? Saçma. Fakat düşününce kahredici de. Belki de bu gazeteci Tolstoy'u, romanlarını, öykülerini, oyunlarını, hepsini, gözden geçirip düzeltecek. Maupassant hakkında ise sana katılıyorum. Mükemmel bir yazar. Masalları bazan sulu fakat yaşamın koşullarını anlatmak için bundan kaçınılamaz.

Bana dönersek, Dublinliler'i bir İngiliz yayınevi yayınlayabilir diye düşünüyor musun? Benim şiirlerimi «reddeden vb.» Bay T. Fisher Unwin'in bugün Daily Mail'de Florence Warden'in yeni korkunç öyküsü «Irmak Kıyısındaki Ev»le ilgili yazısı var. Yazı duvarlı bir eleştirmenden alıntılarla başlıyor, «omurganızın yukarısından aşağıya» normal harflerle. Eminim ki «özel yaşam»da Bayan Ulutaşralı için dedikleri gibi Bay T. Fisher Unwin en 'kültürlü' adam. Benzer iğrençlikler bana ulaştığında bazen, kendi kendime buna değer mi diye soruyorum. Öte yandan Bay Magee[1] ve

(1) W. K. Magee: John Eglinton, Mayıs 1904'den Nisan 1905'e kadar Dublin'de yayınlanan Dana dergisinin editörlerinden.

Bay Gogarty'nin şüphe etmeye başladıkları gibi benim sanatçı tabiatım var ve onu boğmaya çalışdıkça mutlu olamam. Benim ifademi, yani mevcut saçma yaşamımın benim için daha fazla olanaklı olmadığını, ciddiye almış görünmüyorsun. Onun için tekrarlıyorum, ve sana anımsatırım ki, bir alışkanlığım var. Eğer bu biçim yaşamın benim ruhum için intihar demek olduğuna inansam daha önce olduğu gibi önüme çıkacak herşeyi ve herkesi yolumdan kovalardım. Bağlılığım olan çok az insanın mutsuzluğuna neden olmadan yaşamak için elimden geleni yapıyorum.

Çocuk gelecek perşembe iki aylık olacak ama halâ adı yok. Çok şişman ve sessiz. Bilmem kime benziyor. Benim ilk fotoğrafımdaki, kameraya esneyen 2 aylık bodur adam gibi ama «arkadaş»ın gözlerine sahip. Bu arada şu canlı aptal nasıl?[2] Kalıtımına rağmen çok sağlıklı görülüyor. Bir çocuğun yaşı gelince babasının veya annesinin adını almasına izin verilmeli diye düşünüyorum. Babalık hukuki bir uydurma. Eğer oğlumu ülkeden ülkeye, bir yoksul pansiyondan ötekine dolaştırsam çok kötü olmaz mıydı? Tabi onun için diyorum. Allah için, düşünmeye başladığında bana hoşgörü göstermek zorunda kalmaz diye umuyorum.

Sana Dublinliler'in 9. öyküsünü gönderiyorum. Bir Tesadüf. Ophirin Seyahati[3] yazarına ithaf edilebilir. (Bir an önce geri yolla) Bu yazara gerektiğinden çok değer veriyorsun sanırım. Onu Lytton ve Disraeli'den çevirerek seni nasıl şaşırttığımı anımsıyor musun? Fransa'da okula gönderilmeliymişim. Yazdığım bazı düzyazıları düşünmek istemiyorum. Oysa Tommy Meagher Baba[4] ve Ruskin tarafından eğitildim.

---

(2) Canlı aptal: Skeffington.

(3) Ophirin Seyahati, George Meredith'in Galler Prensinin 1901'de Britanya İmparatorluğunu dolaşması üstüne yazdığı şiir.

(4) Thomas Maher (1859-1917) Belvedere College'de öğretmen. Joyce, Maher'in soyadını, Thomas Francis Meagher (1823-1867), İrlanda milliyetcisi ve yazar, kullanarak Meagher olarak yazıyor.

Kalabria'daki depremi duydun mu? Fona bir kronla katıldım. Bazı doğa fenomenleri beni çok korkutuyor. Benim gibi birinin ahlakça korkusuz olması garip, fiziki anlamda alçakça korkağım. Bazı geceler kadınımın kollarına acımayla bakıyorum ve kibarlığımın belki de fizik korkaklığımın bir biçimi olduğunu düşünüyorum. Bir ilişkiyi garantilemeyi, bir genci içten mutluluğun banyosuna daldırmayı ne kadar isterdim. Bu istek bencillik olabilir. Geçmişte örneğin «arkadaş»la ve Gogarty, Byrne ile böyle yaptığım kesin. (G ve B'nin hayretlerine karşılık bencil olmadan) Çünkü başka türlü davransam kendi doğam kırılmış olurdu. Bu arada May nasıl?

Jim

Bugün gene mektup yok. Ne oldu şimdi?

STANISLAUS JOYCE'a

24 Eylül 1905

Via S. Niccolo 30, II, Trieste

Sevgili Stannie, lütfen bana aşağıdakiler hakkında bilgi ver:

Kızkardeşler: papaz kıyafetiyle gömülebilir mi?

Komite Odasında Sarmaşık Günü: Aungier St ve Wicklow Royal Exchange bölgesinde mi? Belediye seçimleri ekimde yapılabilir mi?

Acıklı Bir Durum: Polis, Sydney Parade'nin D bölümünde mi? Kaza için şehir cankurtaranı Sydney Parade'den çağrılabilir mi? Sydney Parade'de bir kaza, Vincents Hastanesi'ne gider mi?

Yarıştan Sonra: Polisin erzağı hükümet tarafından mı, özel ihalelerle mi sağlanıyor?

Bu soruları olabildiğince çabuk yanıtla. Batak öyküsünü Literary World'e yolladım. Fakat gazeteyi çıkaran lanet-

li aptal maymun, ne kabul etti, ne de geri yolladı. Böyle şeyler çıldırtıcı. Ben mi embesilim, böyle adamlar mı? Tolstoy hakkında öyle yüksekten yazan gazeteci (şeytana şükürler) öldü ve umarım kahroldu. Allah için, bende halâ varolan bu yahudi bağırsaklarından kurtulmalıyım. Dün Trieste dışına, büyük bir ormana yürüyüşe gittim. Kahrolası tekdüze yaz geçti ve yağmur ve yumuşak hava, bana, güzel (ciddiyim) İrlanda iklimini düşündürttü. Bu kahrolası aptal güneşden nefret ediyorum. Herkesten millerce uzakta, uzun ağaçlarla çevrili bir peykeye oturdum. Bora (Trieste rüzgarı) ağaçların tepelerinde gürlüyordu. Toprağın her parçasını kokladım ve aşağıdaki duayı sundum. (Renan'ın[1] Akrapolis'e sunduğuyla aynı değil) Hey herşeyin ardındaki bulanık şey!

İsa aşkı için bendeki Allaha kahredici işleri değiştir. İsa adına bana bir kalem ve mürekkep şişesi ve biraz akıl ver ve haca gerilmiş İsa için, eğer o kalemi açmazsam ve mayalanmış mürekkebe batırmazsam ve beni cehenneme atanlar hakkında küçük cümleler yazmazsam. Hem insanlara ihanet etmenin bir çok yolu var. Bunun cezasını çeken yalnız Galile[2] değildi. Hangi cehennem olursan ol, sana, benden oynamamı beklediğinin zavallı bir komedi olduğunu bildireyim ve sizin için oynarsam cehennemlik olayım. Beni sabırlı olmaya zorlarken ne demek istiyorsun? Senin iyiliğin için, Bristol'lu siyah küçük adamı, bana deposundaki zehirinin küçük bir kısmını tükürdüğü zaman, ensesinden tutup sokağa fırlatmaktan kaçındım. Benim kahraman doğam buna engeldi, çünkü benden küçüktü. Senin için bir motosikletlinin

---

(1) Ernest Renan (1823-1892) Hıristiyanlık tarihi ile İsa'nın yaşamını ilk olarak doğal ve insan görüşüyle incelediği için dinsiz sayılan Fransız dilci ve tarihcisi. Joyce'un sözünü ettiği eseri, Çocukluk ve Gençlik Anıları (1883)

(2) Galile (1564-1642) Astronomi konusundaki buluşları yüzünden Engizisyon Mahkemesine çıkarılan ve bağnazlığa karşı savaşımıyla da ünlenen İtalyan fizik ve astronomi bilgini.

bana karşı alçak ve korkak tavırlarına izin verdim, benim eşitimmiş gibi yaparak hiç bir şey görmüyormuş gibi yaptım. Üzüntüyle sana itiraf ediyorum, koca adam, koca bir aptalım. Fakat bana yalnız şunu bağışla, Paris'e gideceğim, sanıyorum, orada, Anatole France[1] adlı ve iyi dahaiyi eniyi adında bir Kelt dilbilimci[2] tarafından takdir edilen biri var ve ona saygıdeğer usta, bu kalem yeterince açılmış mı diyeceğim. Amin.

Bu ters koşulların yazma gücümle ilgili hayalimi öldürmesi olası. Fakat beni hayal hiç bir zaman terketmiyecek, ben sanatçı yaradılışlıyım. Newman ve Renan örnek olarak, mükemmel yazarlar fakat bu dediğim yaradılışa çok az sahip görünüyorlar. Oysa Rimbaud[3] yazar sayılamıyacakken ona sahip. Tabii Renan sanatçıdır ve bu yaradılışa sahip olmalıdır ama bir dilbilimcinin yaradılışı ile dengelenmiş. Newman da sahip olmalıdır ama bir dinbilimci yaradılışı ile dengelenmiş. Ben ne bilgin, ne azizim. Grand Richards bana yazarak Oda Müziği'ni ne kadar takdir ettiğini söyledi. Fakat mevcut kamu beğenisi ile riskin ancak bir bölümünü alabileceğini ekledi. Teşekkür ettim (hiç parası olmadığını söyliyebilirim) ve benim de hiç param olmadığını söyledim. Heineman'a yazarak Dublinliler'den sözettim ve okuyarak değerlendirmesini istedim. Çarşamba veya perşembe günü sana 16. öykü Bir Anne'yi yollayacağım. Ve kitap Kasımın birinde bitmiş olacak. Onun hakkında ne düşündüğü-

---

(1) Anatole France (1844-1924) 1921'de Nobel alan, Tanrılar Susadılar, Kırmızı Zambak romanlarıyla ünlü Fransız romancı ve eleştirmen.

(2) Joyce'un soyadı (Best : en iyi) nedeniyle iyi daha iyi eniyi dediği Richard Irvine Best (1872-1959) İrlanda Milli Kütüphanesi ikinci müdürü ve Irce Okulu kurucularından.

(3) Arthur Rimbaud (1854 - 1891) 17 yaşında ün kazanıp 1873'de şiirden tiksindiğini söyleyerek Verlain'le birlikte Fransa'yı terkeden ve 1873'de Verlain'le kavgasını ve 1886'da Fransa'ya döndüğünde gezilerini şiirleriyle anlatan, sembolizmin kurucusu Fransız şair.

nü bilmek isterim, çünkü onu sana ithaf etmek istiyorum. Uzun bir zamandan beri romanım üstünde oturuyorsun. Ne düşündüğünü bilmeyi arzu ediyorum. Ona benzeyen bildiğim tek kitap Lermontoff'un Günümüzün Kahramanı'dır.[1] Tabii benimki çok daha uzun ve Lermontoff'un kahramanı aristokrat, yorgun bir adam ve cesur bir hayvan. Ama amaçta, başlıkta ve zaman zaman asitli işleyişte benzerlik var. Lermontoff kitabın sonunda kahramanı ile G arasında bir düelloyu anlatıyor. G vuruluyor ve Kafkaslarda bir uçuruma devriliyor. Yazarın yergisiyle iğnelenmiş gerçek G Lermontoff'u düelloya davet etmişdi. Düello, kitapta anlatıldığı gibi Kafkaslarda bir uçurumun kenarında yapıldı. Lermontoff vuruldu ve uçuruma yuvarlandı. Aklıma gelen düşünceyi tahmin edersin. Kitap beni çok etkiledi. Turgenieff'in herhangi bir kitabından çok daha ilginç.

Gazetelerde adı geçen İngiliz «realist»lerini okuyacak mısın Gissing,[2] Arthur Morrison ve Keary adlı biri. Ben çok az okuyabiliyorum ve bir kocakafa balık kadar kalınkafalıyım. Ama sana gönderdiğim son iki öykünün de gerçekden iyi olduğunu düşünüyorum. Belki de Neineman tarafından reddedilirler. Öykülerin sırası şöyle: Kızkardeşler, Bir Tesadüf ve bir başka öykü çocukluğumun öyküleri[3], Pansiyon, Yarıştan Sonra ve Eveline delikanlılık öyküleri, Komite Odasında Sarmaşık Günü, Bir anne ve kitabın son öyküsü Dublin'in günlük yaşamının öyküleri. Dublin'in binlerce yıl başkent olduğunu ve Britanya İmparatorluğunun «ikinci» büyük kenti (üç Venedik kadar büyük) olduğunu anımsarsan, hiç bir sanatcının onu dünyaya sunmaması garip gö-

(1) Joyce, Lermontoffun kahramanının düellosunu, kendisinin Gogarty ile kavgasını benzetiyor.

(2) George Gissing (1857-1903) İngiliz romancı.

(3) Joyce'un öykülerinde, çocukluk yıllarının başka bir öyküsü dediği, «Arabi» kitabın son öyküsü dediği «Rahmet»dir. Joyce İki Çapkın, Bir Küçük Bulut ve Ölü'yü yazmayı düşünmüyor.

rünüyor. Moore'un[1] aptal, sefil Sürülmüş Tarla kitabını okudum, Amerikalıların işçiliği ile dikkate değer buldukları, aman tanrım! Gerçekten sıkıcı, boş ve yanlış yazılmış.

Jim

Not-Bugün senden gene mektup yok. Eğer postadan böyle kaçamak yaşamaya devam edersen sana âşık olacağım. Allah için ne yapıyorsun? Eğer hemen cevap vermezsen, allah için, hemen Dublin'e gideceğim ve elyazılarımı alacağım. 'İş' üstünde misin? Yaşlı bir adam, şapkasız, çorapsız, gömleksiz bir hacı, şimdi penceremden, yoluna, vadedilmiş topraklara doğru gitti. İki küçük Triesteli bir koridora girip birbirlerine vurana kadar güldüler. Gülünç dünya!

GRAND RICHARDS'a

5 Mayıs 1906

Via Giovanni Goccaccio 1, 2, Trieste

Sevgili Grand Richards, İngiliz düşüncesinin barometresi olduğunu söylediğiniz yayıncının İki Çapkın'ı basmayı niçin reddettiğini ve Nüshalar'ın kenarına niçin çıkmalar yaptığını bana söylemediğiniz için üzgünüm. İlk öyküdeki küçük altın para mı yoksa iki çapkının ahlak anlayışı mı onu şoke etti? Bunlarda onu çarpacak bir şey göremiyorum. Ondaki delikanlılık düşüncesi, muhtemelen yaşlı Dumas'nın[2] romanlarını okurken ve ona şovalyeler ve uzun elbiseli hanımlar sunan romantik oyunları seyrederken oluşmuş. Fakat eminim kendi fantastik görüşlerini biraz değiştirmeyi istiyor.

(1) George Moore'un Sürülmüş Tarla adlı romanı 1902'de Irce, 1903'de İngilizce yayınlandı.

(2) Alexandre Dumas (1803-1870) 300 kadar eseriyle halk arasında çok tutulan ve Monte Kristo, Üç Silahşörler adlı kitaplarıyla ünlü Fransız yazar.

Ferrero'nun[1] askerler ve (fazladan) çapkınların ahlak düstürunu incelediği bölümleri ona kuvvetle salık veririm. Fakat yazık ki yararsız, çünkü yüreğinin içinde militarist bir adam.

Nüshalar'da üç parçayı işaretlemiş: «iki ilişkiyi yürütecek bir adam, elbette yapamadı...», «Ferringon uzaktakini düşünemiyeceğini söyledi ve ona gülmeye başladı...», «ona cesur bakışlarla bakmaya devam etti ve sık sık bacaklarının durumunu değiştirdi; çıkarken onun sandalyesine sürünerek Cockney aksanıyla 'pardon' dedi.»

Birinci paragrafı işaretlemesi bana onda rahipce bir kan bulunduğunu düşündürtüyor, burada ahlak dışı imgelerin kokusu çok açık. Bana göre bu paragraf The Standart'daki boşanma haberleri kadar çocukça. Veya belki de, Bayan Falancanın Kaptan filanca ile zina ettiğini değil, kendisiyle de ne kadar zina ettiğini bildiren bu vakur haberi (belki de yakın bir akrabası) okuyacak(hatta işbirliği yapacak). İlişki sözcüğü kesinlikle zina sözcüğü kadar zararsızdır.

İkinci paragrafı niçin işaretlediğini anlamak daha kolay. Sonunda üçüncüyü de. Fakat gene ona şu saygıdeğer yayın organının habercilerinin böyle imalı şeyler söylemeye izinli olduklarını anımsatmak isterim, ama ben, zavallı sanatcı, hangi cesaretle bunu ağza alabilirim. Ah tek gözlü sanatçı! Niçin o kutsal ruh ile dolu mavi kalemiyle bu paragraflara kadar düştü ve uygunsuz bir biçimde üstelik halkın geniş bir kesimi okuyacakken arkadaşlarının boşanma davaları, şamata davaları, kriminal davaların haberlerini yazmalarına izin verdi.

En son «uğursuz» sözcüğüne itirazı kalıyor. Elbette sözcüğü o basit kaba yordamıyla nereden türettiğini bilemem, onu kullanıldığı gibi kabul ediyor. Sonraki durumda itirazı saçma ve öncekinde (eğer benim bildiğim tek kullanımı izlerse) Allahın adının saygısızca kullanımından fazla Bakirenin

(1) Guglielmo Ferrero (1871 - 1942) antifaşist İtalyan tarihci. Genç Avrupa (1898) da, puritanizm, cinsiyet ayrımı ve militarizm arasında ilişki kurarak, bunu, Bismarck örneğinde inceler.

adının saygısız kullanımına itiraz etmesi garip. İngiliz protestanlığı nerede kaldı? Ben kendim İngiliz basınında «aman allah belasını versin» gibi deyimlere tanıklık edebilirim. Kurnaz bir Cizvit sıkı protestanı doğru yoldan çekmiş olmalı ki Bakirenin onurunu böyle kız gibi bir gayretle savunuyor.

Kendi hesabıma söyliyeceklerimin hepsini söyledim ve kitabımı paylaşıyorum. Amacım ülkenin ahlak tarihi ile ilgili bir bölüm yaratmaktı ve Dublin'i seçtim çünkü bu kent bana felcin merkezi gibi geldi. Ayrımsız olarak halka onun dört gözünü göstermeye çalıştım; çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve günlük yaşam. Öyküler bu düzende sıralanmıştır. Büyük oranda vicdanlı bir anlayışla ve bu sonucu değiştirmeye çalışacak birinin, ne gördüyse ve ne duyduysa daha fazla bozabilmesi için çok cesur olması gerektiğine inanarak yazdım. Bundan daha fazlasını yapamam. Yazdıklarımı değiştiremem. Şimdi yayıncının yaptığı bu itirazlar, yazarken aklıma gelen öykülere, hem konularına hem de ele alış biçimlerine, başkası adına yapılan sözcüktür. Eğer onları dinleseydim kitabı yazamazdım. Şu sonuca vardım ki milleti kızdırmadan yazamam. Yayıncı İki Çapkın ve Nüshalar'ı ifşa ediyor. Bir Dublinli, Komite Odasında Sarmaşık Günü'nü ifşa edebilirdi. Daha usta bir engizisyoncu Bir Tesadüf'ü ifşa eder, yayıncı, dediğim gibi, basit, kaba bir adam olduğu için çoğunu görememiş. İrlandalı papaz, Kızkardeşler'i ifşa eder, pansiyoncu Pansiyon'u ifşa eder. Yayıncıyı allah aşkına bütün havlamaları kendisinin yapacağı hayaline kapılmaktan kurtar.

Açıkca görüyorum, bu konunun iki yönü var, ne yazık ki yalnız biriyle ilgilenebiliyorum. Size hangisiyle ilgileneceğinizi sormak yanılgısına düşmiyeceğim ama görünüyor ki siz de geleceğin yanılmaz bilgisinde yayıncıya güveniyorsunuz. İngiliz edebyatının şimdiki durumu hakkında çok az şey biliyorum ve Avrupanın alay deposu olma onurunu hak edip etmediğini bilmiyorum. Fakat Chaucer'in[3] zamanında

(3) Geoffrey Chaucer (1340-1400) Cantebury Masalları ile modern İngilizce çağını açan şair.

olduğu gibi, Avrupa'nın öteki ülkelerini izleyeceğinden korkarım. Sizse konuyu yakından izleme şansına sahipsiniz. İkinci Bayan Tangaruay'ın[1] Viktoria[2] döneminde ifşa edilmiyeceğini veya bu dönem yayıncısının George Moore veya Thomas Hardy'nin[3] bir kitabını reddetmiyeceğini düşünür müsünüz? Eğer bir değişim olacaksa niçin şimdi başlanmıyacağını anlamıyorum.

Sonuçda bana, kendi geleceğimi ve sizin ününüzü tehlikeye attığımı söylüyorsunuz. Size yayıncının saçmalıklarını gösterdim, Dublinliler'in yayınının halkın ahlakına nasıl tecavüz ettiğim biçiminde değerlendirildiğini gösterdim. Geri verdiğiniz öykülerimin yayınında ısrar etmememi öğütlediğiniz zaman bana iyilik yaptığınıza inanmak istiyorum, eminim benim üstelememde yanıldığımı düşünüyorsunuz. Eğer sanatım başka olsaydı, ben ressam olsaydım, kitabım resim olsaydı, beni bazı ayrıntıları değiştirmeyi reddettiğim için hatalı olarak değerlendirmekte bu kadar kolaycı olamazdınız. Bu ayrıntılar size önemsiz görünebilir fakat benim için onlar olmazsa Dublinliler tuzsuz yumurtaya benzer. Gerçekten eğer bu ve benzer noktalar mahkum edildiyse neyin beğenildiğini merak ediyorum.

Mektubum kitabım kadar uzuyor. Bendeki inançla ilgili olarak ileri sürdüğünüz her mazerete değindim. Eğer benim görüşlerimi paylaşmıyorsanız benim için nasıl düşkırıklığı olacağına değinmedim. Ahlaki bir düşkırıklığından söz etmiyorum. Fakat sanırım kendimi sonradan kesinlikle kendi avı yapacak binlerce küçük pişmanlıktan ve kendime iftiradansa böyle bir düş kırıklığına daha kolay uğrayabilirim. Bana inan, sevgili Grand Richards, sevgilerle.

---

(1) İkinci Bayan Tangaruay, Sir Arthur Wing, Pinero'nun oyunu. (1893).

(2) Victoria (1819-1901) amcası IV. William'ın evlatsız ölümü ile on sekiz yaşında tahta çıkan ve 64 yıl kalan İngiltere kraliçesi.

(3) Thomas Hardy (1840-1928) biçimde gelenekçi, özde yenilikçi, bilinçakışı yönteminin ilk izlerini taşıyan romancı.

GRAND RICHARDS'a

20 Mayıs 1906

Via Giovanni Boccaccio 1, II, Trieste

Sevgili Grand Richards, aramızdaki zorlukların kendilerini küçülttüklerini söylüyorsunuz. Eğer bu doğruysa onları küçülten benim. İlk mektubunuzu anımsarsanız sizin açınızdan biraz büyüdüklerini göreceksiniz. Üç öyküdeki sözcüklerin değişmesini kabul ederken basitce size gösterene kadar başka öykülerdekileri kullanmama izin veriyordunuz. Dahası şimdi Bir Tesadüf öyküsünü tamamen çıkarmamı istiyorsunuz. İlk mektubunuzda böyle bir şey demediniz ve ondaki «iğrençliği» işaret eden gene bendim. Nüshalar'daki tartışmalı pasajlardan birine izin verdiğiniz doğru, fakat söylediğim gibi konu hakkında hiç bir fikriniz yok. Sanırım teslim olmak, bana, size olduğundan çok daha fazlasına mal oldu.

Bu gerçekleri sizin önerilerinize uyabilmek için uğraştığımı görebilesiniz diye söz konusu ediyorum. Şimdi, Rahmet, Komite Odasında, Sarmaşık Günü ve Pansiyon üzerinde anlaştık. Nüshalar'ın ikinci pasajı ve İki Çapkın öyküsü kaldı. Sizi ilk öyküyü tekrar okumaya davet ederim. Anlatılan olay (eğer bir değeri varsa, benim fikrimce) gerekli. Öykünün can alıcı bir yerinde ortaya çıkar ve eğer çıkarılırsa (fikrimce) sonuçtaki etki kaybolur. Öte yandan (görüyorum ki zorlukları ben küçültüyorum) eğer bana bir sözcük veya deyişin olayı yok etmeden değiştirilebileceğini gösterebilirseniz hiç sevmememe karşın gene sizinle uyuşmaya çalışacağım.

İki Çapkın'daki sorun çıkaran sözcüğü çıkarmayı kabul ettim. Kitaptan öyküyü çıkarmak gerçekten yıkım olur. Kitaptaki en önemli öykülerden biridir. Buna karşılık kitaptaki 5 öyküyü (adlarını verebilirim) kurban etmeyi yeğlerim. Komite Odasında, Sarmaşık Günü'nden sonra beni en çok

hoşnut eden öykü odur. Korkularınıza bazı şeyleri teslim edebileceğimi gösterdim, fakat eserimi sakat etmemi benden bekliyemezsiniz!

Bir Tesadüf'e itirazınızı (öyle bir itiraz ki provoke olacak kadar ihtiyatsızdım) öyle ılımlı açıkladınız ki bunun zorluklardan biri olacağını ummazdım. Bütün ciddiyetimle, yayıncı mümkün olduğu kadar karışmadan, çabuk olmalıyım, eğer kitabım broşüre dönmüyecekse, çünkü her mektup devresi benim için yeni teslimiyetler, sizin için yeni talepler getiriyor. Ve baştan beri dediğim gibi korkularınızın abartılmış olduğuna eminim. Şimdi tartıştığım bir çok pasaj ve görüş gözünüzden kaçmıştı: onları size gösteren ben oldum. Sizin gözünüzden kaçarken (işiniz incelediğiniz kitaplarda böyle şeyler aramakken) kitap okuma amacı başka olan halk böyle ince eleyecek mi sanıyorsunuz?

Önceki yazışmanızda önerdiğiniz görüşme olanaksız olduğu için üzgünüm. Şimdiki durumda koruduğunuz etkiler ne ise bir görüşmede onları çok daha kolaylıkla bozacağıma inanıyorum. Kitabın şimdiki biçimiyle yayınlanmasının yaratacağı korkunç etki bana size verdiğinden daha fazla bir sonuç verecek gibi görünüyor. Eleştirmenler (sanırım) yayıncılara saldırmaktan çok yazarlara saldırmakdan hoşlanıyorlar ve sizi temin ederim, onların saldırıları ölümümü hızlandırmayacak. Dahası, mali başarı açısından, basında olası görünen bir kitap hakkında keskin ve örgütlenmiş bir saldırının, eleştiri, inanç ve ahlak için tehlikeli olmayan her kitabın çıkmasını karşıladığı gelişmemiş, yorgun korosundan, halkın ilgisini çekecek etki yaratan daha iyi bir sonuçla bitmesi mümkün.

Benim durumumda olanaksız ve saçma hiç birşey göremedim. Her şeyi sonuna kadar açıkladım, tartıştım, açıklama ve tartışma yararsız olduğu zaman çaresiz sizin dediklerinize hatta demediklerinize bile uydum. Vazgeçmediğim noktalar kitabı birbirine perçinleyen noktalardır. Eğer onları elersem ülkenin ahlak tarihine ait bölümler ne hale gelir? Onların kalması için mücadele ediyorum, çünkü inanıyorum ki tam da yaptığım gibi ülkemin ahlak tarihini

yazmakla ülkemin ruhsal özgürlüğüne ilk adımı attım. İrlanda edebiyatının ahlak tarihine bir an göz atınız, halen İngilizce olduğuna göre; benim görüşlerimi mahkum etmeden önce. Bana en azından bu kitabın yazımı sırasında kandilin dibine oturma hizmetini vermiştir. Bana inanın sevgili Bay Grand Richards, sevgilerle.

Jas. A. Joyce

GRAND RICHARDS'a

23 Haziran 1906

Via Giovanni Boccaccio 1, II, Trieste

Sevgili Grand Richards, elyazılarımı tamam aldım, Gelecek bir kaç gün çeviriyle uğraşacağım, fakat gelecek hafta bütün kitabı baştan okuyacağım ve onunla ne yapabilirim diye bakacağım. «Uğursuz» sözcüğünü göründüğü her yerde çizeceğim. Pansiyon'da bir pasaj dışında. Nüshalar'daki pasajı, siz ne yapabildiğimi en iyisiyle görebilene kadar değiştireceğim. Bunlar benim yüreğimde sevmediğim işlemler. İki Çapkın kalsın diye sizin itirazlarınıza bu kadar teslim oluyorum. Eğer yayınlatamazsanız zamanımı bir hiç için harcamış olacağım. 14. öykü Bir Küçük Bulut'da itiraz edecek bir şey bulabileceğinizi beklemiyorum. Herhalükarda dediğiniz gibi, onu da size ötekilerle birlikte yollayacağım.

Bazı önerilerim size biraz gülünç gelmiş olabilir, sanırım size başka bir yayıncı bulmayı önersem yararsız olacak. Doğuştan aptal birini tercih ederdim veya böylesi bulunamıyacaksa tartışmayacak birini. Bunları bırakalım.

Sizin Dublinliler'in basımıyla ilgili olanların ahlaksızlıktan dava edilmesi görüşünüz bence tartışmaya olağandışı bir yaklaşım. İngiltere'de bazı embesilliklerin yapılmış olduğunu biliyoruz fakat benim kitabıma karşı bir suçlamanın iki dakika dinleneceği bir sivil mahkeme gerçekten göremiyorum. Yazdıklarımın ahlaksızlık olup olmadığına önem vermiyorum,

fakat eğer sözcüklerin anlamını anlıyorsam Dublinliler'de ahlaksız hiç bir şey yazmadım.

Bu postayla size bir Dublin gazetesi yolluyorum. Kelt uluslarının önde gelen alaycı gazetesi Punch veya Pasquino'ya karşılık olan bir gazete. Bunu size bütün dünyanın bildiği gibi İrlandalıların ne kadar nükteli olduğunu görünüz diye yolluyorum. Karikatüristin stili size ne kadar sanatçı olduklarını gösterecektir: ve siz İrlandalıların dünya yüzündeki en espirili ırk olduğunu anlıyacaksınız. Belki de bunlar sizi Dublinliler'le uzlaştırır. Öykülerimde çöp kokularının, çürümüş leşlerin ve sakatatın dolaşması benim suçum değil. Cidden, inanıyorum ki, benim güzelce cilalanmış dürbünümle İrlandalıların kendilerine bir iyice bakmalarını önlerseniz İrlanda'da uygarlığın yolunu değiştirirsiniz.

İnanın bana, sevgili Bay Grand Richards, sevgilerle.

Jas. A. Joyce

STANISLAUS JOYCE'a

25 Eylül 1906

Via Frattina 52, Roma

Sevgili Stannie, pazartesi sabahı, senden merakla havale bekliyorum. Varlığım 2 centesimi. Dün traş olmak, kuru temizleme faturası ödemek ve göğsünde şiddetli soğuk algınlığı olan Georgie için ilaç almak zorunda kaldım. Dün G. R.'ye[1] acele bir mektup yazarak postayla cevap yollaması için onu sıkıştırdım. Dün sana B. İ.'ı[2] yolladım. Gogarty'nin[3]

(1) G.R.: Grand Richards.

(2) B.İ.: Birleşik İrlandalılar gazetesi.

(3) O.G.: Gogarty. Sinn Fein'de O.G. imzalı Çirkin İngiliz makalesi 15 Eylül 1906'da başlıyarak tefrika edildi. Gogarty, İngilizleri bu makalesinde 'Sulu çamur' olarak adlandırdı ve tek dedikodularının akşam yemeği olduğunu yazdı.

yazdığı bir makaleyle tüm çeşnisinin tadına varacağım umarak. Dostlukla ilgili bölüm özellikle zengin. Bunun sadece ilk taksit olduğunu görmekten memnunum. J. Teyze bana Skeffington'un gazetesini yollayarak, terketti. Ben çok anlayışsız biri olmalıyım. Dün Forum'u görmeye gittim. Harabelere bakan bir taş sıraya oturdum. Sıcak ve güneşliydi. Arabalar turistlerle dolu, kart satıcıları, madalya satıcıları, fotoğraf satıcıları. O kadar etkilendim ki neredeyse uyuya kalacaktım ve sertçe kalkmak zorunda kaldım. Taş sıraya esefle baktım fakat çok sertti ve Kolessiyum'un yanındaki otlar da çok uzaktı. Üzüntüyle eve gittim. Roma bana anneannesinin cesedini gezginlere sergileyerek geçimini sağlayan bir adamı anımsatıyor. Garip değil mi ki O. G. çirkin İngiltereyi bu kadar afaroz etsin, tam da benim İngiliz kaplıcalarında olmayı istediğim bir sırada. Lokantalara bakılırsa onlar da Sulu çamur için yapılmış olmalı. O. G. biraz güzel İtalya'da ve artistik Fransa'da seyahat etmeli. Bayan G İngiltere'de fazla eğleniyor olmamalı, O. G. şu iki yazıyı yazmak için zaman bulabildiğine göre. Bu arada Colm'un son zamanlarda parasını kazanamadığını farkettim. Hiç olmazsa, B. İ. için uzun zamandır marsuk yardımında bulunmadı. Forum'dan eve giderken, yolda, çok yorgun olduğum için, çok rahat bir hasır sandalye bulduğum bir Dominiken kilisesine girdim. Günah çıkaran iki rahibeyi seyrettim. Günah çıkaranlar ve tövbekarlar, günah çıkarmadan sonra kiliseyi terkedip manastıra doğru gittiler fakat çok geçmeden rahibeler geri geldi ve yanıma diz çöktüler. Sonra akşam duaları başladı, sonra tesbih duası ve vaaz. Vaaz eden centilmen sözlerinin çoğunu bana yöneltti. Nedenini allah bilir, sanırım dindar görünmüyorum. Takdise kadar beklemedim.Dinlerken derin bir pişmanlık beni sardı. Tarih çalışmasından böyle dominikanlar gibi belirli bir anlayış düzenini kendim için elde edemediğimden sanırım. Benim birini ve onun kuşağını kiliseden çıkarma siyasetim çok yavaş. Kilisenin, müritlerinin sayısından dolayı yaşamsal bir sorunu olduğuna inanmıyorum. Bunun gibi bir düzen, böyle büyük bir kiliseyi, rantlarla, cimri fakat dindar İtalyanların Yunan sikkeleriyle yaşatamaz. Sa-

nırım Fransa'da da aynıdır. Değişik adlar altında geniş arazileri ve yatırılmış paraları olmalı. Sosyalizmin mirasa karşı çıkan kuramına karşı çıkmalarının bir nedeni de bu olmalı, çünkü konulardan birinin de kamulaştırma olduğunu biliyorlar.

Bugün, 17 lirelik havaleni tam zamanında aldım. Şimdi tek korkum bana 29'unda ödeme yapmıyacakları. Bu parayla perşembe gününe kadar yetinebilirim. Lütfen bana ayın birinde, sana ne kadar, ne biçimde geri yollayacağımı bildir. Burada ne kadar devam edebileceğimi bekleyip anlıyacağım ve olmazsa senin için B. O. na[1] gideceğim. Gissing'in bir kitabını almakla 2 lireyi boşa harcamış olacağımı düşünürmüsün, yoksa Bret Harte'nin[2] bir kitabını mı almalıyım. Sık sık sana, yazımda olağandışı bir şey olmasını ve sadece tam da başkasının kitabını aşağı koyduğum zamanlarda bana hep de benzemez gelmesinin şaşkınlığını, itiraf etmişimdir. Bazan İrlanda'yı düşündüğümde bana gereksiz katı olmuşum gibi geliyor. Ben (en azından Dublinliler'de) şehrin iticiliğini türetmedim, çünkü Paris dışında, kenti terkettikten sonra hiç huzur duymadım. Onun candan tecritliğini ve konukseverliğini türetmedim. Sonuncu «erdem»in Avrupa'da herhangi bir yerde varlığını şimdiye kadar görmedim. Onun güzelliğine adil olmadım: fikrimce İngiltere, İsviçre, Fransa, Avusturya ya da İtalya'da gördüklerimden doğal olarak çok daha güzel ve üstelik bu tepkilerin ne kadar yararsız olduğunu biliyorum. Çünkü G. R. nin önerdiği gibi «bir yerde» (böyle anlamsız sözcükleri hangi cehennemden bulup kullanıyor) kitabı yeniden yazmalıyım. Eminim, senin Ruhulkudus dediğin, mürekkep şişesinde ve kalemimin kamburunda oturan edebi bilincimin yansıyan şeytanını gene bulacağım. İki Çapkın, nihayet, pazar kalabalıkları, Kildare ve Lenehan sokak-

---

(1) B.O. : Joyce'un Trieste'de çalıştığı Berlitz Okulu.

(2) Bret Harte, Joyce'un adını Ölü adlı öyküsünün kahramanına verdiği yazar.

larındaki arple, İrlanda manzarası. Gorki hakkındaki telaş sanırım sınıfının ilk üyesi olarak Avrupa edebiyatının alanına girmesi gerçeğinden kaynaklanıyor. Ben, Gorki'nin iddialarına sahip olmayan biri olarak çok daha alçakgönüllü bir son bekliyorum. Ibsen, Taş Bebeğin Evi'yle ilgili söylentileri kendisi inkar etmiş görünüyor. Bir İtalyan muhabirine eğer I. I.'ya[1] inanabilirsek, hırçınlıkla şöyle demiş: «fakat siz onu doğru dürüst anlıyamıyorsunuz. Paris'in moda gazeteleri Kristiania'da[2] ilk satışa çıktığı zaman Norveç'de olmalıydınız». Gerçekten, benim sürekli bela yaratan gönülsüz akrabalarımın bana gazeteler ve gazete kesikleri göndermelerinin nedeni bu. Burada bir İrlanda Klubü olmasını isterdim. Eminim burada İskandinavyalıların on misli İrlandalı ve Amerikalı — İrlandalı vardır. Gerçekten bizim yaşlı, aptal Ibsen burada numarasını *nasıl* yaptı? Öğretmek olanaksız: Alman ofislerinden birinde olmalı.

Benim düşünceme göre Griffith'in[3] ulusal meclisteki[4], toplantıda yaptığı konuşma, gazetesinin varlığını haklı çıkarıyor. Aslında Gogarty ve Colm gibi katipler ve yardımcı editörü gibi bakir şehitlerden sütunlarını kurtarmalı. Fakat bildiğim kadarıyla İrlanda sorununda ayrılıkçılık fikrini, son 9 yıl içinde, modern bir çizgide canlandıran tek kişidir. Yabancı ülkelerde İrlanda konsolosluk örgütü ve ülkede bir İrlanda bankası yaratmak istiyor. Benim anlamadığım o açıkça konuşurken ve düşünürken Martin[5] gibi 2-3 yağlıkafa hiçbi-

---

(1) I.I: Irish Independant gazetesi.

(2) Kristiania. Norveç'in başkenti Oslo'nun eski adı.

(3) Arthur Griffith (1872-1922) Birleşik Irlandalılar gazetesinin ve Milliyetci Partinin başkanı. Griffith, parlamento yoluyla da sonuç alınabileceğini savunuyor fakat Milliyetçi Partinin eski liderleri gibi İngiliz Liberal Partisiyle de işbirliği yapmıyordu. Griffith daha sonra Sinn Fein gazetesinin editörü oldu.

(4) Edward Martyn (1859 1923) oyun yazarı ve Ulusal Meclis başkanı.

(5) John Sweetman (1844 - 1927?) Ulusal Meclis başkan yardımcısı.

rine başlamıyor. Makalelerinden birinde, bir Danimarkalı tüccara, Kristiania'ya ve denizle Londra'ya yağ göndermenin maliyetinin, bir İrlandalı tüccarın kendininkini Mullingar'dan Dublin'e göndermekten daha ucuza geldiğini yazıyor. Programının büyük bir bölümü belki saçma fakat en azından İrlanda'da ticari yaşamı resmen başlatmaya çalışıyor ve sana gerçeği söyliyeyim, Trieste'de bir veya iki kez, Glattili küçük bir kızın yoksul ülkemden alayla söz ettiğini duyduğumda kendimi aşağılanmış duyumsadım. Anımsarsın, Trieste'ye ilk geldiğimde, gerçekten, Foksforth tivitleri için bir firma kurma yolunda 'adımlar atmıştım'. Yazısında en çok karşı çıktığım şey, halkı, yaşlı papaya karşı ırkçı bir nefretle eğitmesi, halbuki İrlanda sorununun varlığını gören herhangi bir kimse, onun temelde İrlanda proletaryası için var olduğunu görecektir. Korkarım, kendimi kötü anlattım fakat ne demek istediğimi herhalde anlıyacaksın. Bu banka sayesinde Roma'da bir Belfast keten şirketi oldukça iş yaptı. Sonuçda onu Golfpantolonu[1] gibi aptal bir şarlatanla karşılaştırmanın adil olmayacağını düşünüyorum. Giorgie'nin hastalığı daha iyi görünüyor. Şimdi odada kendi başına yürüyebiliyor. Gerçekten Roma daha sağlıklı olmalı. Şimdi öğle oldu ve acıktım. Geçen gece örneğin, akşam yemeği için çorba, spagetti alsugo şarap vardı. Şarap burada su gibi, bana kalırsa zavallı. Meyva çok güzel. Buraya sürülerle gelen aptal yabancılar her şeyin fiyatını yükseltiyorlar. Duyduğuma göre, 20 yıl önce, daha ucuzmuş.

Jim

(1) Golfpantalon Skeffington.

STANISLAUS JOYCE'a

9 Ekim 1906

Via Frattina 52, II, Roma

Sevgili Stannie, Symons[1] bana yazdı.

Senden gene mektup almaktan memnunum. Senden Grand Richards'a sözetmem, onun başarısızlığından önceydi. Ondan beri yapmadım. Halâ, senin kitabını basacağına göre, sen çalışmana yaşamsal zarar vermeyene kadar, ona teslim olabilirim. Eğer 12 öyküyü basmak için anlaşma imzaladıysa neden bunu ona yaptırmamalı? Başka kitap için öteki 2 öyküyü de bekletirsin. Önemli olan basılmaktır ki halkın seni okuma şansı olsun. G. R.'a senin kitabını kaybetmemesini öğütleyen bir iki satır yazacağım. Umarım aranızda düzenlersiniz. Şimdi, şiirlerin için, Elkin Mathews'in onları cambaz Garland serisinde basacağına hemen hemen eminim. Ondan az para alabilirsin ama senin için değer diye düşünüyorum. Herhalde maliyet düştükten sonra az bir telif parası. Benim Baudelaire'in[2] Petits Poémes en Prose çevirim için öyle yaptı. Maliyet 14-14-0 L idi ve şimdi neredeyse o ödendi, benim telifim başlıyacak. Eğer ona yazıp önermemi istersen bana söyle. Eğer çıkarsa, Saturday veya Athenaeum'da onun için en iyi eleştiriyi yazarım ve bir iki kişinin gerekli dikkati göstermelerini sağlarım. Umarım Roma'da iyisindir. Şiirler hakkında acele bir yazıyı bana sağla.

---

(1) Arthur Symons (1865-1945) İngiliz şair ve eleştirmen. 1894-95'de Yeats'le bir odayı paylaştı ve Joyce'la ilk karşılaşmasında ona yayıncı bulmakta yardımcı olacağına söz verdi. Symons'un bir makalesinde Rimbaud hakkında «edebiyatta da geleceği vardı, geleceği Verlaine»di yazısını Joyce, Hauptman için kullanıyor.

(2) Pierre Charles Baudelaire (1821-1867) Fransız şair.

Ben önerisini kabul ederek yanıt verdim ve G. R. yazacak mı diye bekliyorum. Şiirlerin için nasıl bir düzenleme düşünüyorsun, bana söyle. Ben, şiirlerimin basılması beni fazla ilgilendirmediği için, baştansavma izliyeceğim. Fakat basılmalarını reddetmek için de bir neden göremiyorum. Öyle değil mi? Ve eğer Dublinliler'den önce çıkarsa memnun olurum. Biraz değerleri var sanırım. Ve belki, eğer satarsa, gelecek yıl, 10 veya 20 pound elde ederim. Yaklaşımım kör mü yoksa daha gelişmiş bir zihnin işareti mi? Bana adı kalsın mı söyle. Pek sevmiyorum. Bu arada S'nin mektubundaki arkadaşça tonu açıklıyabiliyor musun? Onunla son işim The Holy Office'in kopyası için ona yardım etmemdi. Mektubunu G'nin mektupları ile birleştiriyorum. Yakında başkalarından da bazı mektuplar alacağım sanırım. Symons öte yandan, İngiliz gibi iş yapma tavrıyla tatmin edici.

Dün evliliğimizin yıldönümü ve yüreğimde memnuniyetimin günü olduğu için kıra gittik ve büyük oranda yiyip içtik. İşte, dün yediklerimizin tam ve kesin listesi

13.30 öğleden sonra çorba, kuzu rosto ve patates, ekmek ve
1.30 öğleden sonra çorba, kuzu rosto ve patates, ekmek ve şarap
16.00 sığır kızartma, ekmek ve şarap
18.00 dana rosto, ekmek, gorgonzola peyniri ve şarap
20.30 dana rosto, ekmek ve üzüm ve vermut
21.30 dana pirzola, ekmek, salata, üzüm ve şarap

Gerçekten iştahımıza son yok. Daha önce böyle sağlıklı olduğumu, sürdüğüm yerleşik yaşam dışında, anımsamıyorum. Manavların önünde çarpılmış gibi duruyorum. Ücretim, korkarım, bu kış beni beslemeye yetmiyecek. Bize yemek pişiren kadına İngiliz usulü pişirmeyi öğretiyorum. Geçen gece bize soğan ve beyaz sosla saçma bişey yaptı.

Sevgili Stannie,

Umarım iyisin ve eminim Georgie'yi görsen memnun olursun. Şimdi iyi ve konuşabiliyor, iştahı iyi, 8 dişi var ve

aynı zamanda Stannie nerede dediğimizde şarkı söylüyor, göğsüne vurup nonc'e piu[1] diyor.

Bu sokuşturulan mektuptan Nora'nın kültür ve özgürlüğe doğru attığı dev adımları anlarsın. Geçen akşam onu elma kabuklarını iğnelerken buldum. Geçenlerde de bana İsa ile Allah aynı mı diye sordu ve kendisine coğrafya öğretmemi istedi. Noktalara önem vermemesinden ve büyük harflerinden ne kadar dişi olduğunu ayrımsıyor musun?

Hauptman'ın Rosa Bernd'ini pazar günü bitirdim. İyi oynuyor mu, merak ediyorum. Oyunları okunduğu zaman okurda doyumsuzluk izlenimi bırakıyor. Gene de şimdiye kadar sahne mantığını iyice geliştirmiş olmalı. Asla, hiç olmazsa son oyunlarında, perde için uğraşmıyor ve sahnelerin sonları manzaranın kırılması gibi görünüyor. Karakterleri Ibsen'inkinden çok daha canlandırılmış görünüyor, aynı zamanda daha az kontrol altında. Onları dramın oynanışına yöneltmede zorluğu var. Yaşamı oldukça değişik ele alıyor, belli noktalarda daha içten (bu oyun Rosa'yla âşığının bir çalının arasından peşisıra çıkmalarıyla açılıyor, önce birbirlerine bakıyorlar, sonra gülüyorlar) Aynı zamanda öyle geniş ki benim kişisel bilincim bir çok yere pek az dokunmuş. Arnold Kramer ve Rosa Bernd gibi tiplere davranışı, öte yandan, tam benim anlayışıma göre. Duygusallığı biraz Rimbaud'ca. Onun gibi de, başka biri, onun geleceği olacak sanırım. Fakat, sonuçta, 2—3 başyapıt yazmış, «bir küçük ölümsüz şey»[2], Dokumacılar örneğin. Onda halen hiç şarlatanlık bulmadım.

Burada, meclisdeki sosyalist partilerin savaşımlarını izliyorum. Dün Labriola[3] konuştu, gazete yazıyor, olağanüstü

(1) non c'e piu: artık burada değil.

(2) 'bir küçük ölümsüz şey', Yeats'in şiirinden alıntı.

(3) Arturo Labriola (1873-1959) Sorel etkisinde kalmış İtalyan devrimci sendikacılığının önderlerinden. İktisadi birlik toplumsal devrimi gerçekleştirmenin aracı ve burjuva rejiminin dayandığı temeli yani ücretlilerin rekabetini yıkacak kuruluştur, toplumsal devrim partinin değil, sendikacılığın eseri olacaktır düşüncesiyle Sosyalist Parti içinde yer almıştır.

hızlı bir belagatla, 2.5 saat. Bana biraz Griffith'i anımsatıyor. Aydınlara ve parlamentocu sosyalistlere saldırdı. Sendikacılara ait veya onların liderleri. Onlar sendikacılar veya daha doğrusu kesin karşı toplumsal izlenceleri olan sendikacılar. Silahları birlikte ve grevler. Siyasete, dine veya yasal sorunlara bulaşmak istemiyorlar. Resmi güçleri, sonuçta, orta sınıf egemenliğine hizmet ettiği için diyorlar, fethetmek istemiyorlar. Kendilerinin gerçek sosyalist olduklarını çünkü, şimdiki toplumu yıkarak, sendika ve lonca gibi yerlerde proletaryanın otomatik yükselişiyle geleceğin toplumsal düzeninin kurulmasını eşitce istediklerini söylüyorlar. Parlamenterizme karşı çıkmaları bana iyi temellendirilmiş gibi geliyor, fakat bütün sosyalistlerin onayladığı gibi bir genel Avrupa savaşı, bir uluslararası savaş olanaksız oldu. Bir genel uluslararası grevin hatta bir ulusal genel grevin nasıl olacağını göremiyorum. İtalyan ordusu, Avusturya ordusundan fazla İtalyan halkına yöneltilmiş. Tabi sendikacılar antimilitarist, fakat bunun kendilerini, böyle askerileştirilmiş ülkede, mantıksal olarak devrim sonucuna varmaktan nasıl kurtaracağını anlamıyorum. İtalyan sosyalizminin son aşamasında İngiliz biçimine bu kadar yakınlaşması ilginç.

Yukarıdaki girişten sonra benim mali durumum sorununa geliyorum. (9 Ekim saat 12) 28.5 lirem var. (Sana 1 Ekim öğleden sonra saat 7'de yolladığım 53 lireyi aldığını bildirmedin) Faturayı kendin kolayca çıkarabilirsin: evsahibi 54, sen 54, Terzinin, öğrencim 11, kitap 2, ilaç 5, yaka ve kravat 2, pantolon 12, Terzini'ye akşam yemeği (Aralıkta daha fazla ders alacak) 10, saç ve sakal traşı 1, posta 1 = 180. Bu demektir ki Eylülün son gününü de sayarsak 10 günde 70 lire harcadık, çok yüksek görünüyor. Fakat pazar günü harcanan 9,5 lireyi düşersek 9 gün için 60 lire çıkar ki, bu da günde 6.5 lire eder. Demek ki paramızı yemek için tüketmişiz. Benim kahvaltım, sütlü kahve, ekmek ve yağ 2,5, Nora şiz. Benim kahvaltım, sütlü kahve, ekmek ve yağ 2.5, Nora

öğle yemeği, çocuk için çorba ve ikimizin ekmek ve şarapla öğle yemekleri	1.90
peşine üzüm ve garson	0.30

sigara, kibrit ve gazete 0.20
2.45'de kahvem ... 0.15
5'de Nora ve çocuğunki 0.55
7'de iki sandviç 0.20

üçümüz için akşam yemeği, garson ve üzüm 1.5d—2d—35c Eğer toplarsak 6 L 30 c olduğunu görürsün. Nasıl bu kadar tükettiğimizi açıklıyamam, fakat gerçek böyle. Üçümüzün de korkunç iştahı var. Tabakta getirdikleri küçücük şeyler bizi doyurmuyor. Akşam yemeği 2.05 c sana çok yüksek görünebilir fakat 1 litre şarap 80 c ve Georgie'nin çorbası 15 c ve ekmek 15 c —1 L —10: bundan da Nora'nın ve benim et, sebzemiz için 95 c veya herbirimize 4.5 d'den az kalıyor. Saat 7'de bir sandviç yiyorum çünkü saat 9'da akşam yemeğini bekliyemiyecek kadar acıkıyorum. Öğle yemeğinde salt yarım litre ve bir şişe maden suyu alıyoruz. Böylece bir kaç pens daha aza geliyor. Fakat bu uzun açıklamayı yazmaktan sıkıldım, Pazar günü daha fazla paraya ihtiyacım olduğu gerçeği doğuyor. Her gün gazetelerin İngilizce ders ilanlarını arıyorum. Fakat halâ yok. Söylediğim gibi öğrencim gitti. Eğer iyi giyinmişseniz ve borcunuzu ödemişseniz Artifoni'den[1] tekrar istiyebilirsiniz, tabii tamamı Kasımın birinde ödenmek üzere. Sana halâ 40 lire kadar borcum var, fakat eğer Artifoni'den 40 lire avans alabilirsem sana kasımın birinde 60 lire gönderebilirim ve sadece 20 lire borcum kalır. Gelecek ay değişik bir düzenleme yapacağım. Ve eğer ayağa kalkabilirsek bir küçük daire tutup döşeyeceğim. Çünkü, garsonlar vb. bu akşam yemekleri ve sokaklarda yemek pek doyumlu değil. Bunu aldığında ne yapabileceğini tam yaz ki benim de merakım giderilsin. Wyndham tabii gitti, umarım bu mektubu mantıksız bulmazsın (son bölümünü) eğer sen kendin hesaplarsan ne kadar küçük bir güvence sağladığını görürsün ve inatcı sorgucu B. D. Berlitz'in birdenbire «yemek arzusuna ne kadar direnebiliriz» dediğini anımsa.

Jim

(1) Almidano Artifoni, Joyce'un Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portnesi'nde, adını, Stephen'in İtalyanca öğretmenine taktığı, Trieste'daki okulun sahibi.

STANISLAUS JOYCE'a

6 Kasım 1906

Via Frattina 52, II, Roma

Sevgili Stannie, bu öneriyi Pace'a yapmış olmak yararsız olacaktı. Oraya hiç gitmedim. Yemek için öteki trattoria'ya giderdim ve ay sonunda bir haftalık ya da daha fazlası için kredi isterdim. Fakat bu cebimden 40 veya 50 L çıkması demektir. Onun için Nora'ya 50 L verdim. Bize 15 gün yetirip yetiremeyeceğini anlamak istiyorum. Şimdi 4 gün geçti ve 25 L kaldı. Fakat, yağ, gazyağı, kömür ve mum da aldı, hepsi de 1 Aralıkta masrafları azaltacak şeyler. (bu ayki 52 L idi, şimdi evsahibinin alındısından düşülecek) Bir kutunun çeyreği kadar kömür, bir büyük kutu kahve, oldukça şeker ve 5 litre şarabımız var. Dışarı çıksaydık her gün en azından 6 L harcamış olurduk, şimdi 25 L'miz kalacaktı —ki şimdi var— başka da hiç bir şeyimiz olmayacaktı. Onun için sonunda başarabildik diyorum. Planın tek riski eğer ay sonuna kadar öğrenci bulamazsak kredi alacak başka hiç bir yer kalmadı. Fakat bu riski göze almayı yeğliyorum, para biriktirmeye kararlıyım.

Şiirlerimi, iki yıldır zincirli olduğumu ve hemen bir karara gereksinmem olduğunu söyleyip Elkin Mathews'a yolladım. Yılbaşından önce yayınlıyamıyacaklarını, fakat elinden basın işi çıkar çıkmaz dönüp onları inceleyeceğini yazıyor. Yazarlar Derneği 1—1—0 L katılım ücreti istiyor. Avukat bana, sana daha önce açıkladığım nedenlerle, davanın üstüne gitmememi önerdi. Teşekkür ettim ve ücretini sordum, 1—0—0 L dedi. 10 L ödedim ve kalanı aralığın birinde ödeyeceğim, dedim. İki Çapkın'ı da okuması için verdim. Büyük ilgi ve zevkle okuyacağını fakat Fransızca veya İtalyancasından daha iyi okunacağını söyledi. Benim bütün gelecek sözleşmelerimi incelemeye söz verdi, şiirlerim yayınla-

nana kadar beklememi, ondan sonra Dublinliler'i bazı ilanlarıyla ilgili yayıncılara göndermemi öğütledi.

Gissing'in Demos İngiliz Sosyalizminin Bir Öyküsü'nü okudum. İngiliz romanları neden bu kadar sıkıcı? G'nin değersiz olduğunu düşünüyorum. Kitaptaki sosyalist önce işçi, sonra bir mirasa konuyor, sevgilisini reddediyor, bir hanımla büyük bir işveren olup alkolik oluyor. Bu çeşit öyküyü bilirsin. Bütün sosyalistleri, güçlü bakışı, araştıran gözü ve derinden gelen sesiyle ürküten bir rahip var. Bir başka kitabını okuyacağım, sonra Arthur Morrison ve Hardy sonunda Thackeray'ı deneyeceğim. Övünmeden, İngiliz yazarlarından öğrenebileceğim hiç birşey veya çok az şey olduğunu düşünüyorum.

J.T.'ye yazdım. Seamas O'Kelly'nin[1] Kilmen Suyu Kıyısında, öykü kitabını istedim, anımsarsın benimle aynı sınıftaydı. Kickham, Griffin, Carleton, H.J.S., Smyth vb eski baskılarını, tramvay biletleri, ilanlar, reklamlar, makbuzlar, posterler, gazeteler, programlar vb. den oluşmuş bir yılbaşı armağanı gönderilmesini istedim. Duvarımda Dublin'in bir haritası olsun isterdim. Sanırım bir çeşit manyak oluyorum. Bugün ona (Bayan McCleod (?)) Reel nasıl yazılır öğrenmek için yazdım. Batak öyküsüne Maria'nın çamaşırhanesinin adı Lamba ışığında Dublin Çamaşırhanesi'ni ekledim. Onu koymak için çok hoş bir yol. Lorne markizi benim kitabı gördüğünde bir tutamağı olmayacak sanırım.

Skeff ve kayınbabası hakkındakileri okudun, sanırım. Tanrı Kralı Korusun oynadığı için üniversite binaları ve U. Coll. dışında bir arabadan tiratlar söylemişler. Gazete arabada bir de hanım vardı diyor. David bugün milliyetci Dublin'le övündüğünü söyledi. Sonunda bir takımın olduğu için memnunum. Bertelli daha sonra hiç yazmadı mı? Not: burada bir baca lambası 1 lire ediyor!

---

(1) Joyce sınıf arkadaşı olan Seamus O'Kelly ile öykü ve oyun yazarı milliyetçilerin öncülerinden Seamas O'Kelly'i (1881 - 1918) karıştırıyor.

Halâ hazımsızlıktan çekiyorum. Geçen gece eczacı bana rhubarb hapları verdi ve iyileşmezsem doktora görünmemi söyledi. Boşaltmanın zevkini tadalı 4-5 gün oluyor. Sanırım bu benim oturak yaşantımın sonucu. Hep iyi bir yürüyüşe alışmıştım.

İrlanda'daki parlemento kışkırtması için ne düşündüğümü soruyorsun, Sinn Fein[1] siyasetinin daha etkin olabileceğini düşünüyorum. Tabii onun başarısının yalnız İngiliz kapitalistinin yerine İrlandalıyı koyacağını; kapitalizmin gelişme aşaması olduğunu kimse reddedemez, İrlanda proletaryasının henüz yaratılması gerekiyor. Toprağı tırtıklayan feodal köylülük mevcut fakat bu ulusal canlanma veya İngiltere'nin kesin çoğunluğuyla muhakkak yok olacaktır. Griffith'in papazlardan biraz korktuğu konusunda sana katılıyorum ve bunun için her türlü nedeni var. Fakat onların da ondan korkması olasıdır. Ne de olsa halkın laik özgürlüğünü temsil ediyor ve kilise bunu uygun bulmaz. Kilisenin Adrian IV zamanındaki gibi halâ İrlanda'nın düşmanı olduğunu görebiliyorum, fakat artık zamanı geçti. İrlanda'yı ya Sinn Fein, ya emperyalizm işgal edecek. Eğer İrlanda programı İrlanda dili üstünde ısrar etmeseydi kendimi İrlanda milliyetcisi sayabilirdim. Kendimi bir sürgün, kehanetle ünlü bir sürgün olarak tanımaktan memnunum. Griffith'in Gogarty ve Co.'yu kullanmasından şikayet ediyorsun. Gazetesini nasıl doldurmasını bekliyebilirsin ki, hepsini kendi yazamaz. En azından kendi yazdığı bölümde biraz doğruluk ve zeka var. O. G.'nin S. F. siyasetine onur katması için öncülük etmesini bekliyorum, aklımda ne varsa, fakat şüphesiz eğer şansını kullanırsa ve o an gelirse. Mac Nally ve Reynolds'-

(1) Sinn Fein, başka dillere 'sadece biz' olarak çevrilebilen terim, İrlanda bağımsızlık düşüncesinin gelişimiyle özdeşleşir. İrlanda Milliyetçi Partisi birinci kongresini ancak 1905'de gerçekleştirebilmiş ve 1908 seçimlerine katılmıştır. Seçimleri parti kazanamamıştır, fakat İrlandalılar'da artık İngiliz Liberallerine veya İngiliz düşmanlarına dayanmak düşüncesi zayıflamaktadır. 23 Eylül 1906 tarihli mektuba bakınız.

un' etkisini yaratacak. Bunu işkembeden demiyorum. Karakteri hakkındaki son görüşüm bu, çok yerli bir İrlandalı yetişme, eğer romanımı yeniden yazmaya başlasam onlara karşı tutumum böyle olacak. Eğer benim eylemim veya Ibsen vb. gibi adamların eylemi için onurlu aydın bir darbe demek zorlama değilse, Gogarty ve Yeats ve Colm gibileri edebiyatın grev kırıcılarıdır derim, çünkü kimlere vekalete kalktılar, bizim daha yüksek bedelle reddettiğimiz eski idollere düşük fiyatla hizmet ettiler.

Elbette benim sosyalizmimi sığ bulacaksın. Öyledir, kararsız ve eksik yapılıdır. Fakat aydınların Labriola sosyalizmini öğrendiklerini düşünmekle yanılıyorsun. Entellektüalizm aslında sınıf manifestosundan başka bir şey olmayan ortodoks sosyalizmin bölümsel gelişimiyle toplumsal liberalizmin oluşumudur. Ferri, örneğin, Labriola'dan daha aydın ve yetenekli biri olarak görünüyor. Fakat sonuncusu psikiyatri, krimonoloji ile ilgili ve edebiyat ve dinde sorununun yanında yer alıyor. Proletaryanın çıkışını doğrudan hızlandırmayı amaçlıyor. Bunu yapmak için de, katolikleri, yahudileri, liberalleri ve tutucuları arasına alıyor. Birgün Barcola'da İngiltere'nin askeri ve donanma giderlerinin ne kadar olduğu üstüne söyleşiyorduk. 141.000.000.0—0 L kamu geliri ve ordu ve donanmaya harcanan 66 milyon: % 47. İtalya'nın geliriyse 1700 milyon lire ve 400 milyonu ordu ve donanma için harcanıyor: % 23. Fakat İngiltere'nin savunmak için çok geniş bir arazisi var ve en azından güçlü bir imparatorluğa sahip. İtalya'nın gelirinin 1/4'ünü harcamasına karşılık, fakir, cahil bir halkı var, ortaçağ koşulları, berbat bir vergi toplama ve lotaryadan bir kaç yüz pound getirecek bir ordu ve donanması var. Tabii bu paranın hepsi savaş satrancına gitmiyor. Japonya, dünyanın ilk deniz gücü, sanırım etkinlik açısından donanmasına yılda 3 milyon harcıyor. İtalya bunun iki katından fazlasını harcıyor.

---

(1) Leonard Mac Nally (1752-1820) Thomas Reynolds (1771-1832) Birleşik İrlandalılara ihanet etmişlerdi.

Charlie'ye yazmanın bir yararı olacağım düşünüyor musun? Benim için bazı soruşturmalar yapmasını istedim. Adresleri nedir? J.T.'ye 4 Northbrook ve C yazdım, doğru mu? Bu sabah Yazarlar Derneğinden eski üyelerin iddiaları tartışmaları gerektiğini vb. söyleyen bir mektup geldi. Symons'dan mektup bekliyorum. İngilizce bir sözlüğe çok gereksinmem var. Halen provaları nasıl düzelteceğimi bilemiyorum.

Georgie çok iyi ve şişko. Günün gazetelerini, giysileri, ayakkabıları çekiştirip gününü geçiştiriyor. Sıksık tarağı, havluyu veya benim şapkamı, ayakkabılarımı yitirdiğinde anne, babasından azar işitiyor. Nerede oldukları sorulduğunda tavanı veya pencereyi gösteriyor ve «da» diyor. Geçen akşam Nora'yla ciddi (!!) birşey konuşmaya başladım, fakat izin vermedi. Öyle gürültü yaptı ki sonunda dönüp onunla konuşmaya mecbur kaldık. Son cümleleri bua (brucia) lalia (giornale d'italia) abace (in braccia) ve ata (in terra). Son ikisini çok sık karıştırıyor. Appetito ve addio da diyor. Senin için ayırdığım gazeteleri hep yırtıyor.

Yeni düzenimizin nasıl gittiği hakkında yakında sana bilgi vereceğim. Daily Mail'i hiç okumuyorum. Edgar Wallace adlı biri bazan tuhaf şeyler yazıyor, çok gülünç. Lemos'un sonlarında uğraşıyorum. Gissing'in sosyalist kahramanına adil olma gayreti çok acıklı. Bir Dublin savcısının listelerden çıkarılmak üzereyken Londrada zehirlenmiş olarak bulunduğunu okudum. Şişenin etiketinde de Starkie'nin[1] Tıp Merkezi yazılıymış. Kuşku yok, şiirleri kadar kötü.

Burada Dublin hakkında konuşacak biri olsun isterdim. Yapmak istediğim şeylerin yarısını unuttum. En kötü öyküler Yarışdan Sonra ve Bir Acıklı Durum. Dediğim yazarları okurken Rusları ve Danimarkalıları ciddiyetle okumam gerektiğini düşünür müsün? Uzun bir mektup yaz. Bir müshil bana 1 L'ye mal oldu! Kutusu 80 c ediyor. Viva l'İtalia! Avanti Savoia!

Jim

---

(1) Starkie'nin tıp merkezi, bakınız: 8 Ekim 1904 tarihli mektup.

STANISLAUS JOYCE'a

1 Mart 1907

Via Monte Brianzo 51, IV, Roma

Sevgili Stannie, bu mektuptan sana postakartı yollamak için bir iki kez vazgeçtim. Aynı zamanda göğsümden bazı şeyleri çıkarana kadar mali bütün ayrıntıları sürüp bir kenara koyacağım. Fakat şunu söylemeliyim ki A'nın sözüne kesinlikle dayanmamakla bir adım atabildim. Üstelik mektuplarından, zaman bulabildiğinden daha fazlasını yapacak işin olduğunu anladım. Fakat bırak bu kederli görüşten 'kaçalım'

Şu sonuca vardım ki artık yazar mı, yoksa sabırlı bir yiğen mi olacağıma karar vermenin zamanıdır. Başka işler yapmak zorunda olduğumu, fakat şimdiki işimi sürdürmenin kesinlikle benim zihni yokolmam demek olduğunu görebiliyorum. Bir satır yazalı aylar oldu ve okumak bile beni yoruyor. Sosyalizme ve ötekilere duyduğum ilgi yok oldu. Yavaşça, hiç bir konuya ilgi duymaz bir duruma kadar kaydım. Allaha ve onun tiyatrosuna, memur arkadaşların gözleriyle bakıyorum, öyle ki hiçbirşey şaşırtmıyor, etkilemiyor, heyecanlandırmıyor ya da tedirgin etmiyor. Eski kafamdan, kendini, saatte 60 millik merhametli sinematografıyla veya ham İtalyan gazete fotoğraflarıyla tatmin eden yüksek duygusallık dışında hiçbirşey kalmamış görünüyor. Henüz şekil vermek istediğim bazı fikirlerim var: kuram olarak değil fakat kendimi ifadenin devamı olarak ki şimdi, Oda Müziği'nde başlamış olduğumu görüyorum. Bu fikirler veya içgüdüler veya sevgiler veya dürtüler tamamen kişisel olabilir. Kendimi anarşist, sosyalist veya reaksiyoner olarak tanımlamak gibi bir isteğim yok. Nola'lı[1] onuruna yürüyüş ola-

(1) Giardana Bruno (1548-1600) 19. yüzyılda her yıl anısına törenler düzenlenen, Joyce'un Ayaktakımının Günü'nde yalnızca Nola'lı diye sözettiği din adamı.

yı beni oldukça soğuttu. Din dışı tarihin büyük bir oranda yalanlar içerdiğini anlıyorum. Fakat bu beni, geri, tanrılarıma ulumaya götürmeye yeterli değil. Bu farksızlık durumu sanatçı eğilimler göstermeli, fakat öyle olmuyor. Çünkü küçük bir kitabı okumam on beş günümü alıyor. Karar verip Tanrıların Karanlığı'nı görmeye gitmem iki günümü aldı. Soğuğu, mesafeyi, sıkışıklığı, tedirginliği vb. saydım, sonuçta gittim ve ilgilenmeye çalıştım ama oldukça sıkıldım.

Yanılgı, inanıyorum, Wagner'den çok benim ama aynı zamanda benimle birlikte salonda olan centilmenlerle bu tür müziğin ne ilgisi olabilir diye düşünmekten kendimi alamadım. Bu arada hem banker, hem kardeşi iyi eğitim görmüş görünüyorlardı, fakat onları, Blaues Heft'in nerede (bonoların çıkışının yazıldığı kitap) Ve Roses Heft'in nerede (aynı girişin yazıldığı kitap) olduğu dışında tartışırken görmedim. Carducci'yi[1] okumaya çalıştım, şiirler R.C.C. nin törenlerinden dolayı tahkim edilmeden öldüğü gerçeğine dayandırılmış fakat beni yalnız ilgilendirmiyor değil hatta yanlış ve abartılmış görünüyor. İtalyan şiirini sevmiyorum. İtalyanları incelik ve mertlikten yoksun buluyorum. Bir kural olarak zeki ve akıllılar, fakat çocuklar. İncelikte ne erkekleri ne kadınlarında kırıntı yok. Sonuncunun yokluğuna fazla itirazım yok. Bruno'nun anısına düzenlenen yürüyüş gününde kalabalığın arasında kortejin gelmesini bekliyerek duruyordum. Kasvetli bir gündü ve pazar olduğu için yıkanmamıştım. Beyaz fötr şapkamı giyiyordum, ağır yağmurlardan solmuş. Scholz'un beş süslü pelerini kalçamdan sarkıyordu. Botlarım pazar olduğu için bir haftalık çamurla kaplıydı ve gerçekten tıraşa ihtiyacım vardı. Gerçekten özgür düşüncenin berbat bir örneğiydim. Yanımda iyi görünüşlü iki kadın, bunlar bu halkın kadınları oluyor, daha yaşlı bir kadınla, orta yaşlı bir adamla birlikteydiler. Alçak boylu ve yüzleri ayva renkli, gözleri köpek gözü gibi arkadaşçaydı. Birinde uzun bir zincir, ucunda biblo vardı, ve devamlı onu yavaşça dudaklarına götürüp orada tutuyordu. Yavaşça ayrı-

(1) Giouse Carducci (1838-1907) İtalyan şair.

lırken, sessizce onları gözledim. Böyle yapışını uzun zaman seyrettim, ta ki biblonun bir revolver olduğunu nihayet anlıyana kadar! Duygularımı bir iki İtalyana anlatmaya çalıştım, gerçeği yapabildiğim en iyi biçimde öyküleştirmeye çalışarak, acaip veya tipik veya özel hiçbirşey bulmadılar. Biri bana bir çok İtalyan kadının biblo olarak cazzo kuşandığını söyledi, ve bundan sonra cazzonun yüreklerini tatmin edişini konuştular, bir konu ki bence ilginç kabul edilmesi için oldukça beceri ve cesaret istiyor. Sabah bankaya girdiğimde birinin kendi cazzosu, culo veya coglionisi[1] hakkında bir şeyler demesini bekledim. Bu genellikle 9'a çeyrek kaladan önce oluyor.

Dün John Long'dan, okurunun kendisine kitabı basmamasını öğütlediğini vb. söyleyen mektup aldım. Ve Dublinliler bir kez daha rafımda tünüyor. Aynı postadan Elkin Mathews'in yolladığı Oda Müziği'nin provaları çıktı. İnce bir kitap ve ön kapakta açık bir piyano var. Düzeltmek için provaları sana gönderecek miyim? Sıranın doğru olup olmadığını bilmiyorum. Kitabı sevmiyorum, fakat basılmasını arzu ettim ve lanet olsun, fakat öte yandan, genç bir adamın kitabı. Böyle duyumsadım. Asla bir aşk şiiri kitabı değil, anlıyorum. Fakat bazıları bestelenebilecek kadar iyi. Umarım, benim gibi eski İngiliz müziğini iyi bilen biri yapar. Öte yandan, kurumlu değiller ve belki zerafetleri de var. Bir kopyasını saklıyacağım ve (anımsadığım kadarıyla) her sayfanın üstüne adres, sokak adını yazacağım ki kitabı okuduğumda oraları tekrar ziyaret edeyim, değişik şarkıları yazdığım yerleri.

Abbey Sokağı hakkında yazmadığın için üzgünüm.

Ayın 15 veya 30'unda burayı bilinmeyen bir yöne doğru terkedeceğim. İtalya ve Fransa'da çeşitli acenta ve ilanlara yazdım. Fakat olanak olursa İtalya dışına gitmek istiyorum. Eglinton'a ve paslasına güldüm ama korkarım kendi payımın neredeyse hepsini yedim: bu nedenle halâ biraz ekşi olmalı. Yazabileceğim ve boş zamanımda düşünebileceğim,

(1) coglioni İtalyanca argoda erkeklik organı.

deniz kıyısında, sıcak bir kentte yaşamak isterdim. Marsilya turistik bir yer değil, fakat Trieste gibi bir liman, orayı seçtim, çünkü gitmek, yaşamak ucuz ve iyi iklimi var. Büro işinden nefret ediyorum. Bir limanda, denizcilikle ilgili, girip çıkabileceğim bir büroda çalışmayı yeğlerim. Hepsi bir yana, ticari olarak da bir şey etmeliyim. Üç dili çok iyi, ikisini de geçerli derecede biliyorum[1] ve Greenham[2] ve Sanguinetti ile ve burada Roma'da 'tecrübe' sahibi oldum. Ve fort. Rew, Sat. Rew, Speaker vb'ye yazdım.

Bugün sana, sırasının düzgün mü olduğunu görmen için şiirlerin provalarından birini yolluyorum. Bir başkasını düzelttim ve geri yolladım. Bir kaç ilana yanıt verdim ve yazabilmek için yürekleneceğim bir mevki bulurum umarım. Bu yolu denemenin daha iyi olduğunu düşünüyorum, çünkü para getirebilir. Nora ve Georgie için abartmak bana çok kolay geliyor. Tahmin ederim, açlık noktasına geleceğiz. Burada carriera olmak için yerleşeceğimi tasarlıyor görünüyorsun, ayda 250 fr. ile başlayarak 20 yıl sonra ayda 450 fr. ile bitecek bir carrieranın bütün ilişkileri ile, bir daire, bir hizmetçi, okulda çocuklar, bir küçük banka c/h ve bendeki her şeyden büyük korku. Yapabileceğim bu, fakat yapacağımdan çok kuşkuluyum, göreceğiz. Ne olursa, bana sürpriz olacak. Oda Müziği'nde bir kaç dizeyi değiştirdim ve daha sonraki beni, müziğe müdahale ettirdim, belki de Mithridates'in yaptığı gibi şiiri geliştirdim. Fakat şiirler konuşmaya değmez ve öyküler de öyle diye düşünmeye başladım.

---

(1) Joyce İngilizce, Fransızca ve İtalyanca'yı çok iyi, Almanca ve Danca'yı geçerli derecede biliyordu.

(2) Trieste'deki Greenham adlı bir İngiliz için Joyce ticari yazışmalarını yürütmüştü.

G. MOLYNEUX PALMER'e[1]

19 Temmuz 1909

Via Vincenzo Scussa 8, Trieste

Sevgili Palmer, çok teşekkür ettiğim öteki üç şarkınızı sapasağlam aldım ve daha önce yazamadığım için affınızı rica ediyorum. Fakat Master Singers'dan şarkılar söylemek zorunda olduğum bir beşlide, konserin provaları ile oldukça meşguldum. Bu opera için halkın nasıl çıldırdığını anlıyor musunuz? Gösteriş diye düşünüyorum.

Bu üç şarkı beni ilk beşten daha fazla memnun etti. Birincisinin kurgusu çok ince ve etki üçüncüde çok hoş korunmuş. 'Çalın, görünmez arplar, vb. anlatımı nazmın değişimini harika izliyor. Müziğini dinlettiğim herkes onu çok değerli buluyor.

Bu hafta İrlanda'ya gidiyorum ve şarkılarınızı, Dublin'de ortaya çıkaracak birine göstermeye çalışacağım. Eğer Ağustos ayında İrlanda'da olursanız sizinle buluşmaktan memnun olurum. Adresim: 44 Fontedy Street, Dublin.

Beynime önceden bilinmeyen birşey olmadıkça artık şiir yazma olasılığım yok. Dublinliler diye bir öykü kitabı yazdım ve bir yayıncıyla anlaşma yaptım. Bunun yanında, şimdi altıncı yılı olacak olan Sanatçının Portresi adlı bir roman üstünde çalışıyorum. Bunlar yayınlandıkları zaman (veya daha iyisi, yayınlanırlarsa) size göndermeyi unutmayacağım.

Bütün Oda Müziği'ni zamanla hazırlarsın diye umuyorum. Bu, gerçekten, yazarken, benim de düşüncemin bir kısmı idi. Kitap, gerçekten şarkılar suiti ve eğer müzisyen olsaydım ben kendim bestelerdim. Ana şarkı XIV, ondan sonra XXXIV'e kadar hareket iniyor, kitabın canalıcı sonu, XXXV ve XXXVI, I ve III'ün prelüt oluşu gibi ek süslemeler. Saygılarımla. *James Joyce*

(1) Geoffrey Molyneux Palmer (1882-1961) İrlanda'ya yerleşen besteci ve orgcu.

STANISLAUS JOYCE'a

4 Ağustos 1909

44 Fontenoy Street, Dublin

Sevgili Stannie, Don Carlos[1] hakkındaki makale ekte konulmamıştı.

Bay ve Bayan Skeffington bana rastladılar ve evlerine davet ettiler, gitmedim.

Russel[2] ve McGee[3] sokakta bana rastladılar ve çok arkadaşçaydılar. Curran'ı[4] görmeye gittim ve onu çirkin görünüşlü, arkadaş olmak için idare eder gördüm. Kettle köyde. Ona randevü vermesi için yazdım. Intermediate Board listesi onda ve zamanı gelince başvuracak.

Maunsel ve Co-Geo. Roberts ve Maunsel[5] Hone. Roberts'den Hone'nun Oxford yavanı olduğunu öğrendim. Hone'u aradım. Belfast'taydı. Roberts'e sokakta rastladım ve oturup içmek için yumuşattım. (Ben lithia[6] aldım) kendine çok önem veriyor. İlamlarını öğrenmek için gelecek pazartesi onları bulmalıyım.

Dun's Review'un Glasgow şubesine yazdım, fakat yamt alamadım. Best uzakda, yeğenler de. İşte görünüşüm üzerine bazı düşünceler :

---

(1) Don Carlos (1848-1909). İspanya tahtında hak iddia eden Don Carlos İtalya'da öldü, Joyce onun hakkında bir makale yazdı.

(2) George Russell (1867-1935) İrlandalı şair.

(3) Mc Gee 18 Eylül 1905 tarihli mektuba bakınız.

(4) Curran (1883-1972) Joyce'un sonra yargıtay üyesi olan sınıf arkadaşı.

(5) George Roberts, Maunsel ve Şirketini kurarak, Synge, Lady Gregory, James Stephen'in eserlerini bastı. 5 Ekim 1904 tarihli mektuba ve 23 Kasım 1913 tarihli mektuplara bakınız.

(6) lithia: maden suyu.

J Teyze: bütün çocukluğunu yitirmiş.
Costgrave: mükemmel sağlıklı.
Eglinton: çok kilisevari görünüyor.
Gogarty: İsa, sen veremlisin.
O'Leary Curtis:[1] çok daha olgun.
Sheehan:[2] çok zayıf.
Eileen:[3] çok yabancı görünüşlü.
Kechler: 35'inde görünüyorsun.
Bayan Skeff: hiç değişmemiş.
Skeff: içi geçmiş.
Herkes: melankoli.
Russell: iş adamı gibi.

Gogarty bana Morrison Sq. de rastladı, yürüdüm. Peşimden koştu ve koluma girdi ve uzun, karışık bir konuşma yaptı. Evine gitmemi istedi. Gittim. Beni içeri soktu ve dolandı durdu. Herşeye 'senin kendi yaşamın var. Benimkini bana bırak' dedim. Motoruyla Enniskerry'e, karısıyla öğle yemeğine davet etti. Reddettim. Çok sessiz ve somurtkandım. Bana grog[4], şarap, kahve, çay sundu. Fakat hiçbirini almadım. Sonunda patlıyarak gerçekten cehenneme gitmemi ve yok olmamı mı istiyorsun dedi. Sana hiç bir kötülük dilemiyorum dedim. İyi yönlerin var, sen ve ben 6 yıl önce öldük fakat duyumsadığım gibi yazmalıyım. Benim için söylediklerine aldırmıyorum, hepsi edebiyat, dedi. Bunu mu demek istiyorsun dedim. Hayır dedi, İsa hakkı için şimdi en azından benimle el sıkışmalısın. Evet dedim, bu anlayışla.

Byrne'i görmedim.
Arthur Symons'un G. Ç. B.[5]'ı var
Synge frengi diyorlar, zavallı adam.
Nora'ya bana yazmasını söyle.

Jim

(1) William O'Leary Curtis: Dublinli gazeteci.
(2) Daniel T. Sheehan. Joyce'un sonra seçimlere katılan sınıf arkadaşı.
(3) Eileen Joyce (1899-1933) Joyce'un kızkardeşi.
(4) grog: rakı veya rom ile sudan oluşan içki.
(5) G.Ç.B. Genel Çılgınlık Belirtileri.

NORA BARNACLE JOYCE'a

21 Ağustos 1909

44 Fontenoy Street, Dublin

Canım küçük Noram, senin bana âşık olduğunu düşünüyorum, değil misin? Seni benim şiirlerimi okurken düşünmekten hoşlanıyorum. (Senin için bunları keşfetmek beş yılı aldıysa da) Onları yazdığımda, gece tek başına dolaşan ve birgün bir kızın beni seveceğini düşünen garip, yalnız bir çocuktum. Fakat rastladığım kızlarla hiç bir zaman konuşamazdım, yanlış davranışları bana hemen engel olurdu. Sonra sen bana geldin. Sen, benim hayal ettiğim ve şimdi senin böyle büyülü bulduğun şiirleri yazdığım bir kız değildin. O belki de (onu düşümde gördüğüm gibi) kendinden önceki kuşakların kültürüyle meraklı, ciddi bir güzellikle biçimlenmişti; 'Kibar Kadın' ve 'gecenin kabuğuna yaslanıyorsun' gibi şiirleri yazdığım kadın. Fakat sonra, benim şiirlerimi gölgede bırakan, senin ruhunun güzelliğini gördüm. Sende, benim onlara koyduğum herşeyden daha fazla bir şey vardı ve bu nedenle şiir kitabım senindir. Benim gençlik anılarımı kapsıyor ve sen, sevgilim, bu arzuların yerine getirilişiydin.

Sana insafsız oldum mu? En azından bir insafsızlıktan suçlu olamam, senin zengin doğamn sıcak duygulu yaşam veren aşkını öldürmedim. Bak şimdi, canım, yüreğinin en derin yerlerine ve bana benimle yaşamakla yüreğinin acıdığını ve sertleştiğini görmediğini söyle. Hayır şimdi sen, daha derin, daha hoş duygulara layıksın. Söyle bana benim küçük Noram, benim arkadaşlığımın senin için iyi olduğunu ve ben sana serbestçe senin arkadaşlığının benim için anlamlı olduğunu söyliyeyim.

Bir incinin ve bir opalin ne olduğunu biliyor musun? Ruhum, sen başıboş gezerek geldiğin ilk tatlı yaz akşamları

boyunca güzeldin, fakat bir incinin duygusuz solukluğuyla. Senin aşkın bana geçti ve şimdi ben zihnimi opal gibi duyumsuyorum, bu da garip, belirsiz tonlar ve renklerle dolu ve sıcak ışıklar ve çabuk gölgeler ve kırık müzik.

Öyle tahrik oldum ki Nora canım, Eva'ya[1] yetecek, senin milletini görmeye Galway'e gidecek parayı nasıl bir araya getireceğim? Bugün annene yazdım, fakat gerçekte gitmek istemiyorum. Senin hakkında ve benim bilmediğim şeyleri konuşacaklar. Senin bir kızkenki fotoğrafının gösterilmesi bile bana dehşet verir, çünkü şöyle düşüneceğim: «Ben onu tanımıyordum, o da beni. Sabah kalabalıkta gezinirken, bazan yol boyunca delikanlılara uzun bakışlarla bakıyordu. Başkalarına, bana değil.»

Senden, sevgilim, benimle sabırlı olmanı isteyeceğim. Geçmişle ilgili olarak çok saçma bir biçimde kıskancım.

Mutlu ol, benimsaf yürekli Noram, ben gelene kadar. Stannie'ye bana çokça ve çabucak para yollamasını söyle, en kısa zamanda bulaşalım. Sana ilgisizce bu akşam nerede buluşacağız diye sorduğum günü anımsıyor musun, sen de düşünmeden benimle nerede buluşacaksın, öyle mi, yatakta sanırım, demiştin.

Magari! Magari![2]

Jim

NORA BARNACLE JOYCE'a

22 Eylül 1909

44 Fontenoy Street, Dublin

Sevgili Aşkım, Dublin beni hasta, hasta, hasta ediyor. Başarısızlık, hınç ve mutsuzluk kenti. Dışında olacağım günleri bekliyorum.

---

(1) Eva Mary Joyce (1891-1957) Joyce ailesinin 8. çocuğu.

(2) Magari: İtalyanca 'olsaydı yapardım' anlamında deyim.

Hep seni düşünüyorum. Geceleri, yatağa girmek benim için bir çeşit işkence oluyor. Bu kağıda aklıma neler geldiğini yazamıyacağım, arzumun çılgınlıklarını. Seni yüzlerce acaip, yüzkızartıcı, bakir, bitkin pozda görüyorum. Kendini bana ver sevgilim, tamamiyle, tamamiyle, buluştuğumuzda. Kutsal, başkalarından gizli olan her şeyi özgürce bana vermelisin. Senin gövdenin ve ruhunun Allahı olmak istiyorum.

İlk benim yazmak istemediğim, fakat hergün senin bana yazmanı istediğim bir mektup var; yalnız benim gözlerim için. Belki de bana yazarsın ve belki özlemimin acısını dindirirsin.

Aramıza ne girebilir şimdi? Çok çektik ve yorulduk. Her utanç perdesi ya da utanç bizden düştü. Birbirlerimizin gözlerinde saatler ve saatler süren mutluluğu göremiyecek miyiz?

Gövdeni benim için donat sevgilim. Buluştuğumuzda güzel, mutlu, sevgili, tavlayıcı, anılarla dolu, özlemle dolu ol. Ölü'de senin gövdenden söz ederken kullandığım üç sıfatı anımsıyor musun, şunlar: müzikal ve garip ve parfümlü.

Kıskançlık halâ yüreğimde. Tamamen unutmam için aşkın şiddetli ve keskin olmalı.

Nora, senin için aşkımı yitirmeme izin verme. Eğer yaşamı böyle birlikte götürebilirsek ne kadar mutlu olabiliriz. Bırak seni seveyim Nora. Aşkımı öldürme.

Sana küçük bir armağan gönderiyorum. Tamamen benim fikrim ve istediğim gibi yapılması çok zor oldu. Fakat sana daima bu zamanı anımsatacak.

Bana yaz sevgilim ve beni düşün.

Önümüzdeki bütün bu neşe yanında bir hafta veya on gün nedir?

Jim

---

(1) Joyce 22 Ağustos yerine, yanlışla 22 Eylül tarihini atmış.

NORA BARNACLE JOYCE'a

2 Eylül 1909

44 Fontenoy Street, Dublin

Sevgili Nora, bugün senden mektup almadım ve Galway'a yollamadığını ümit ediyorum. Yollamamanı söylemeyi unuttum.

Sana dediklerimi yapmanın yıkılmış karmaşası ve zayıflığı içindeyim. Bu sabah uyanıp geçen gece sana yazdıklarımı anımsayınca kendimden nefret ettim. Fakat başta bütün mektuplarımı okursan senin için neler duyumsadığımı anlarsın.

Tatilin tek gününde eğlenmedim. Annen içgeçirme alışkanlığımı belirterek bununla yüreğimi kırabileceğimi söyledi. Benim için kötü olmalı tahmin ederim.

Umarım her gün kakao alıyorsun ve biraz şişmanlarsın. Bunu neden umduğumu biliyorsun sanırım.

Senin için, kendim için, dönüş yolculuğu ve Eva için ölümüne dertliyim. Stannie ikimiz için de bana yeteri kadar tel çeker umarım.

Dublin tiksinilecek bir kent, bana göre çok fazla iğrenç. O kadar tiksindim ki yiyemiyorum.

Bu lanetli şey ne zaman bitecek? Ne zaman başlıyacağım? Beynim boş. Bu gece sana yazamıyorum.

Nora, benim «gerçek aşkım», gerçekten beni elimden tutmalısın. Neden beni bu duruma gelmeye bıraktın? Sevgilim, beni olduğum gibi, günahlarım, ahmaklıklarımla alacak mısın ve kötülükten koruyacak mısın? Eğer yapmazsan duyumsuyorum ki yaşamım parçalara ayrılacak. Bu gece her zamankinden daha çılgın bir düşüncem var. Senin tarafından kırbaçlanmak hoşuma gidecek, duyumsuyorum, gözlerini kızgınlıkla parlarken görmekten hoşlanacağım.

Bende çılgınlık var mı merak ediyorum. Yoksa aşk mı çılgınlık? Bir an seni bakire, madonna olarak görüyor, bir

an sonra utanmaz, küstah, yarı çıplak ve karanlık görüyorum. Benim için ne düşünüyorsun? Benden nefret ediyor musun?

Pola'daki ilk geceyi anımsıyorum, sarılmanın coşkusuyla bir sözcük kullanmıştın, provokasyon, davet sözcüğü idi ve mırıldanırken yüzünü üstümde (bu gece sen üstümdeydin) görebiliyordum. Gözlerinde senin de çılgınlık vardı ve cehennem bekliyor olsaydı senden ayrılamazdım.

Sen de benim gibi misin, bir an yıldızlar kadar yüksek, bir an sonra en düşük yaratıktan küçük?

Basit onurlu ruha büyük gereksinmem var. Sen busun, öyle değil mi Nora?

Senin kendine, Jim, sevdiğim zavallı adam, geri geliyor, zavallı zayıf düşüncesiz adam ve bana kendisini korumam ve güçlü yapmam için dua ediyor demeni istiyorum.

Başkalarına onur ve neşemi veriyorum. Sana günahlarımı, ahmaklık, zayıflık ve üzüntümü.

Jim

NORA BARNACLE JOYCE'a

10 Aralık 1909

44 Fontenoy Street, Dublin

Sevgilim, bu gece mektubunla müthiş düşkırıklığına uğradım. Bütün günü ekteki parayı bir araya getirmeyi planlıyarak ve bana ne yazdığını merak ederek geçirdim.

Sana dikkatli ol diye tel çektim. Mektupları gizlemekte, hiç kimsenin senin heyecanını görmemesi için dikkatli ol ve (şimdi yazmaya utanıyorum) Nora öyle kızgın olup kendini başkalarına verirsin diye korkuyordum.

Bu parayla güzel birşey al sevgilim. Eğer bu son mektuplarım bir sonuca bağlanırsa korkunç tedirgin olacağım. Geçen gece mektuplar, ilanlar, telgraflar arasında yatağa yattığımda saat neredeyse beşti.

Mektubun öyle soğuk ki sana eskisi gibi yazamıyorum. Uzun zaman öteki mektuplarına baktım ve kimi sözcükleri, hele birini kaç kez öptüm.

Belki yarın gene yazarsın, iyi geceler sevgilim.

Jim

*YAYINCIYA**

17 Ağustos 1911

Via Della Barriera Vechia 32, III, Trieste

Efendim, İngiltere ve İrlanda'da yazarlığın şimdiki koşullarını biraz aydınlatan bu mektubu yayınlamanızı isteyebilir miyim?

Yaklaşık 6 yıl önce, Bay Grand Richards, Londra'da yayıncı, benimle, benim yazdığım Dublinliler adlı öykü kitabını yayınlamak için sözleşme imzaladı. On ay kadar sonra bir öyküyü ve ötekilerden kimi parçaları çıkarmamı isteyen bir mektup yazdı. Söylediğine göre matbaacısı basmayı reddetmişti. Her ikisini de yapmayı reddettim ve benimle Bay Grand Richards arasında 3 aydan uzun süren yazışma başladı. Roma'da (orada yaşıyordum) uluslararası bir jüriye gittim ve vazgeçmem öğütlendi. Reddettim ve elyazılarım bana geri gönderildi. Yayıncı, yazılı taahhüdünü yerine getirmeyip yayını reddetti, sözleşme bende kaldı.

6 ay sonra, Marsilya'dan Bay Hone bana yazarak elyazılarını Dublin'de yayıncı Messrs Maunsel'e teslim etmemi istedi. Öyle yaptım. Bir yıl kadar sonra Temmuz 1909'da Messrs Maunsel 9 Eylül 1910'da veya daha önce kitabın basılması için benimle sözleşme imzaladı. Aralık 1909'da

---

(*) Joyce bu mektubu bir çok gazeteye yolladı, 2 Eylül 1911'de Sinn Fein'de ve pasaj çıkarılmış olarak 26 Ağustos 1911'de Northern Whig (Belfast)da yayınlandı.

Messrs Maunsel'in meneceri, öykülerden birinden, Komite Odasında Sarmaşık Günü'nden, bir paragrafı değiştirmemi rica etti. İstemeden kabul ettim, Edvard VII'den söz eden bir iki deyişi değişirdim. Messrs Maunsel sürekli yayın gününü erteledi. Sonunda parçayı çıkarmamı veya kökten değiştirmemi yazdı. Her ikisini de reddettim ve Londra'da Bay Grand Richards, Edvard VII sağken hiç bir itirazı olmuyordu da, Edvard VII tarihe karışmışken İrlandalı bir yayıncının itirazının nedenini anlıyamadığımı belirttim. Hakemlik veya paragrafın benim tarafımdan önsöz niteliğinde açıklayıcı bir notla çıkarılmasını önerdim. Fakat Messrs Maunsel hiç birini kabul etmedi. Bay Hone (ilk anda bana yazmıştı) bütün sorumluluğu reddetti. Dublin'de, bana parçayı çıkarmamı öğütleyen bir aracının fikrine uydum, Birleşik Krallık'da olmadığı için 100 L ödemedikçe sözleşmeyi bozduğu için Messrs Manusel'i mahkemeye veremiyeceğimi ve olan bir pasajla lehime bir karar alamıyacağımı bildiriyor, 100 L ödesem de, Dublin'de eski krala saldırı tartışması olan bir pasajda lehime bir karar alamıyacağını bildiriyordu. Ben de Kral George V'e yazarak, basılmış öykünün o parçasını işaretliyerek, ondan, onun görüşüne göre (öyküdeki çeşitli kişilerin toplumsal sınıfının tabirleri ile ve çeşitli imalarla parçanın yayınından, babasının anısına saldırgan bulunup bulunmıyacağımı bildirmesini rica ettim. Majestenin özel sekreteri bana şu cevabı yolladı

Buckingham Sarayı

Bay James Joyce'un mektubunun alınmasıyla, özel surette hemen cevap vermekle ve ona böyle durumlarda düşüncelerini anlatmasının Majestenin kurallarına aykırı olduğunu bildirmesi için özel sekretere emredilmiştir.

11 Ağustos 1911

Tartışmalı pasaj:

— Fakat buraya bak John —dedi Bay O'connor— ingiltere kralını neden karşılamıyalım? Parnell kendisi?..

— Parnell —dedi Bay Henchy— öldü. Şimdi, benim görüşüm böyle. Şimdi bu adam tahta çıktı, yaşlı annesi adam beyazlaşana kadar onu uzak tuttuktan sonra. Bana sorarsan, neşeli, hoş, nazik delikanlı. Hakkında bir saçmalık yok. Sadece kendine diyor ki, eskisi şu vahşi İrlandalıları görmeye hiç gitmedi, İsa için, ben gideceğim ve nasıl olduklarını göreceğim, bu arkadaşça ziyarete gidip ona hakaret mi etmeliyiz? Bu doğru değil mi Crofton?

Bay Crofton başını salladı.

— Bütün bunlardan sonra —dedi Bay Lycns tartışır gibi— Kral Edvard'ın yaşamı, tam da, biliyorsunuz...

— Geçmişi geçmişde bırakalım —dedi Bay Henchy— adamı şahsen takdir ediyorum, senin, benim gibi sıradan, her işe gelir bir adam. Bir bardak grogdan, bir parça uzanmaktan belki memnun ve iyi bir sporcu. Allah kahretsin, biz İrlandalılar iyi oynayamaz mıyız?—

Bu kitabı yedi yıl önce yazdım ve haklarımı korumak konusunda hiç şans görmediğim için neyi değiştirmek veya uyarlamak onları memnun edecekse yapmaları için Messrs Maunsel'e bu öyküyü yayınlama izni veriyorum ve düşüncemi ve zamanımı verdiğim yazılarımın yayınlanacağını umuyorum. İrlandalı yayınevi olarak onları İrlanda halkı yargılayacaktır. Ben bir yazar olarak (hukuki, toplumsal ve törensel) düzenleri protesto ediyorum, beni bu geçmişe getirdi. İlginiz için teşekkür ederim efendim, sizin hizmetinizdeyim.

James Joyce

*W B. YEATS'e**

25 Aralık 1912

Via Danato Bremante 4, III, Trieste

Sevgili Yeats, şanssız kitabımın provalarını, yayıncı Martin Seceker, 5 John Street, Adelphi'ye yolladım. Eğer ilgilenirseniz, bana ve umarım ülkemin edebiyatına büyük iyilik yapmış olursunuz. Kolaylıkla anlıyacağınız gibi uzakta yaşayan biri için bu sorunlarla ilgilenmek çok zor ve kitabımı garip bir şanssızlık izliyormuş gibi görünüyor. Yapabileceğiniz birşey varsa yapacağınızdan eminim. Sizin için mevsimin iltifatlarını dileyerek, sevgilerle.

James Joyce

GRAND RICHARDS'a

23 Kasım 1913

Via Donato Bramante 4, II, Trieste

Sayın Richards, size, kitabım Dublinliler'le ilgili basına gönderdiğim mektubun kopyasını iki yıl önce göndermiştim. O zamandan beri kitap halâ daha olaylı bir yaşam sürüyor. Tamamiyle basıldı ve 1000 tanesini matbaacı yaktı. Basılmış provaların bir seti bende var. Kitabın çok garip tarihinin ışığıda, iki yayınevince kabulü ve reddedilişi, ikinci yayıncıyla benim tartışmalarım, ikinci yayıncının yakışı ve daha-

(*) W.B. Yeats (1865-1939) İngilizce yazılmış İrlanda edebiyatını yaratmak için çalışan İrlandalı şair. Joyce'la tanışıklığı 1902' lere kadar gider. 8 Kasım 1916 tarihli mektuba bakınız.

sı şu gerçeğin ışığında ki, Dublin, kitabın yılmadan, uzlaşmadan ele aldığı, halen, genel ilginin merkezidir ve sanırım belki de bu kez, şanssız kitabın görünme zamanı gelmiştir.

Nesnel olarak öyküyü anlatan bir önsöz yazdım ve kentte 100 sipariş hazır, eğer gerektiriyorsa yayın giderlerine katılmaya hazırım. Sanırım giderler, kitap basılmış provalardan olacağı için, az olacak.

Acele cevap bekliyorum Sayın Richards, sevgilerle

James Joyce

30 Kasım 1913

Garip Bir Tarih

Aşağıdaki mektup bir öykü kitabının tarihidir. İki yıl önce Birleşik Krallık basınına göndermiştim. Bildiğim kadarıyla şimdiye kadar iki gazete de yayınlanmıştır: Sinn Fein (Dublin) ve Northern Whig (Belfast)

(17 Ağustos 1911 tarihli mektup)(*)

Bu mektubu yayınladıktan sonra 9 ay bekledim. Sonra İrlanda'ya gittim ve Messers Maunsel ile görüşmelere giriştim. Benden, Bir Tesadüf'ü, İki Çapkın, Pansiyon, Bir Acıklı Durum'dan kimi parçaları çıkarmamı ve kitabın her yerinde, restoran, pastane, istasyon, genelev, temizlikçi, bar ve öteki işyerlerinin adlarını değiştirmemi istediler. 6 hafta onların görüşlerini tartıştıktan sonra (bana yayıncının sözleşmeyi bozduğunu bildirdikten sonra davamı kazanmayı ve adlarının herhangi bir biçimde karışmasına izin vermeyi reddeden) iki aracıya sorunu sunduktan sonra, kitap gecikmeden çıksın eğer olursa orjinal metin gelecek baskıya kal-

(*) Bu mektup ilk kez Egoist (Londra)da 15 Ocak 1914'de yayınlandı.

sın düşüncesiyle bütün değişikliklere uydum. Fakat Messrs Maunsel benden bankalarına 100 L yatırmamı veya her biri 500 L iki teminat göstermemi istedi. Reddettim ve bana kitabı yayınlamıyacaklarını yazdılar. Değişsin veya değişmesin eğer onlara yayındaki zararlarını karşılıyacak bir öneride bulunmazsam bana aynını karşılayacak dava açacaklardı. Eğer baskısı benim istediğimin üzerinde olursa bin kopyalık maliyetin % 60'ını ödemeyi önerdim. Bu önerim kabul edildi ve kardeşimle kitabı Dublin'de yayınlayarak satmaya hazırlandım. Tasarının ve anlaşmanın imzalanacağı sabah yayıncılar işin bittiğini, çünkü matbaacının kopyaları vermeyi reddettiğini söylediler. Matbaacıya gittim. Ustabaşı bana matbaacının kendine düşen bütün parayı istemeye kararlı olduğunu söyledi. Matbaacının bütün yayımı bize verip vermiyeceğini, bir Londra veya kıta yayınevine, veya kardeşime, veya bana, eğer zararı tamamen ödenirse devredip devretmiyeceğini sordum. Kopyaların yayınevini terkedemiyeceğini, bu tipin kaldırılmış olduğunu ve bütün kopyaları ertesi gün yakacağını söyledi. Ertesi gün, yanımda, sağladığım bir kopya ile İrlanda'yı terkettim.

James Joyce

A. LLEWELYN ROBERTS
SEKRETER, KRALİYET EDEBİYAT FONU

30 Haziran 1915

Reinhardstrasse 7, Zürih VIII İsviçre

Sayın Roberts, ayın 26'sında gönderdiğiniz formdan dolayı size minnettarım ve formu safça doldurup gönderiyorum.

Savaş çıktığında 11 yıldır yaşadığım Trieste'deydim. İki gelir kaynağım vardı: 1) Yüksek Ticaret Okulundaki görevim. 2) özel dersler. Savaş çıktıktan sonra Avusturya Eğitim Bakanlığı (Viyana)dan aldığım görevim teyit edildi, fakat baharda bütün profesörler yedek subay olarak askere alınınca okul kapatıldı. Normal zamanlardaki ikinci gelir kaynağım olan özel dersler, ilk aylarda pek fazla ve sonraki aylarda, kentin kritik koşulları nedeniyle hiç gelir sağlamadı. Bu koşullarda çok zorlukla yaşadım ve aşağıda değinildiği gibi, arkadaşların anımsayıp yaptıkları yardımlara bağlı kaldım.

İtalya'nın savaş ilanından bir kaç ay sonra, askeri yetkililer kentin kısmen boşaltılmasına karar verdiler, İsviçre sınırına geçiş için güvenlik belgesi istedim ve kendim, karım ve çocuklarım için bunu elde ettim. Şimdi bir aydır buradayım, karımın bir akrabasından, birazı kalan, az bir miktar, 15 L para aldım. Trieste'yi terketmek için eşyamı ödünç vermiştim ve bu para tren ücreti (Trieste'den Güney Tirol'e demiryolları savaş bölgesi içindeydi ve dolaylı yoldan gelmek zorundaydık) ve elbiseye gitti.

Telif ücreti olarak hiçbirşey kazanmadım. Dergilere katkım 12 yıl önceydi. Birinci ve ikinci yayıncıdan satış gerekli sayının altında olduğu için telif ücreti alamadım. İkinci yayın durumunda yayın koşulları gereği kitabımın 120 tanesini satın alıp ödedim. Geçen yılki dergilere katkım için, The Smart Set ve The Egoist, ödeme yapmadı.

Sağlık durumumu açıklayan bir tıbbi belge ekliyorum. İncelendikten sonra ayrı zarf ile geri gönderirseniz minettar olurum. Şimdiki koşullarda bir zaman kalmak zorunda olduğum bu ülkede yapabileceğim bir iş bulmak zor görünüyor. Son 11 yılın edebi çalışmaları hiç birşey sağlamadı. Tersine, ikinci kitabım Dublinliler, yayınını izleyen 8 yıllık davasıyla bana önemli bir gidere neden oldu. Bir kaç okulla iş için ilişki kurdum, fakat başarılı olmadı.

Durumumu size açıkça anlattığıma güveniyorum. Arkadaşlarım Bay W. B. Yeats ve Bay Ezra Pound* eminim beni açıklamaları ile destekliyeceklerdir,, Sayın Roberts, saygılarımla.

James Joyce

Savaş nedeni ile borçlarım

1) Baron Abrogio Ralli, Palazzo Ralli, Trieste-Avusturya
Avusturya kronu 300

2) Gicacchino Veneziani esq, murano, Venedik, İtalya
Avusturya kronu 250
cr. A. 550

Ek 1 tıbbi belge

İTALYANCA
EMMA CUZZI'e[1]

7 Aralık 1915

Kreuzstrasse 19, III, Zürih, VIII

Sayın Emma Cuzzi, uzun zamandır aradığımı bildiğiniz iki kabartma baskı için çok teşekkür ederim. Rötüşlenmemiş ola-

---

(1) Emma Cuzzi (1896-1958) Joyce'un Trieste'den öğrencisi.

(*) Ezra Loomis Pound (İdaho, 1885) yaşamının kırk yılını yurtdışında, Londra 1908-1920, Paris 1920-1924, Rapallo İtalya 1924-1945, geçirmiş Amerikalı şair. Öncü akımlarda ve deneysel dergilerde önemli rol oynadı. Çince, Provenance'ça, Yunanca, Latince ve İtalyanca'dan çeviriler yaptı, eleştiriler yazdı. 1913'de Joyce'un yazılarının ve romanının tefrika edilmesini sağladı. (8 Kasım 1916 tarihli mektuba bakınız) Sonra Joyce ile arası açıldı (Mart 1922 tarihli mektup) Faşizme yakınlık duyarak Mussolini'nin propagandasını yaptı. (28 Temmuz 1934 tarihli mektuba bakınız) Müttefikler tutuklandılar, fakat yargılanmadı, psikiyatratlar kurulunca sorumsuzluğu kabul edilerek uzun süre akıl hastanesinde kaldı. 1959'da tekrar İtalya'ya yerleşti.

nı gök mavisi ve gri oval bir çerçeveye koyarak (Silvestri) stili[1] sanatçı görünümünün çevresinde «göğün büyük köprüsü»[2] hayalini yaratacağım. Hem batıl inançlarım da var. Kim bilir bu adamın evime gelişi bana iyi haberler getirmiyecek? Eğer bu olabilirse sizin kibar düşünceniz iki kez övülmeli. Size ve ailenize en iyi dileklerimle.

James Joyce

HARRIET SHAW WEAVER'a

8 Kasım 1916

Seefeldstrasse 54. parterre rechts, Zürih VIII

Sayın Weaver, iki mektubunuz için teşekkürler. Eğer Huebsch'e Oda Müziği'nin bir kopyasını ve eklediğim basın ilanlarını verirseniz size minnettar olacağım. Ahşapbaskı ile makale teklifinizi kabul ediyorum fakat korkarım okurlarınız zaten yeteri kadar benden bıktılar. Her ne olursa olsun yarın fotoğrafları yollayacağım, biri Egoist için, biri Huebasch için. İstediği biyografik notlar için lütfen kendisine Kim Kimdir (1916) ve The Egoist (15 Ocak 1914)ü bildirir misiniz? Aynı zamanda koyduğum uzun kağıtla ona kitaplarım için bazı bilgiler yolluyorum, istediği budur sanırım. İyi dileklerimle, saygılarımla.

James Joyce

Oda Müziği : bu şiirlerden bazıları Saturday Review ve Speaker (Londra) ve Dane (Dana?) da basılmıştı. Bay Matthews'in yardımıyla Bay Symons baskıya hazırladı.

---

(1) Tullio Silvestri, Triesteli ressam ve Joyce'un arkadaşı. 7 Haziran 1921 tarihli mektuba bakınız.

(2) Göğün büyük köprüsü: Puccini'nin Madam Butterfly oyunundan bir deyiş.

Dublinliler: Norman, Irish Homestead (Dublin) editörü, benden bazı öyküler almayı kabul etti, fakat ikinci öyküden sonra okurlarının şikayet ettiğini söyledi. Öteki öyküler Avusturya'da yazıldı.

Sanatcının Genç Bir Adam Olarak Portresi: Bu romana notlar halinde İrlanda'yı terketmeden önce başladım ve Trieste'de 1914'de bitirdim. Terketmeden önce Bay Magee (John Eglinton) ve Bay Ryan'a, Dananın editörleri, bir giriş bölümü önerdim. Reddedilmişti.

Sürgünler (oyun) Bunu Trieste'de 1914-1915'de yazdım. (Drama, Şikago-Şubat 1916).

Ulysses: Roma'da altı (veya yedi) yıl önce yazmaya başladım ve halen yazıyorum. 1918'de bitirmeyi umuyorum.

Adres : 1904'den beri Trieste'de yaşıyordum. Bir yıl Roma'da kalmanın dışında. Benim isteğimle Avusturya yetkilileri izin verince Temmuz 1915'de Avusturya-İsviçre sınırını terkettim. O zamandan beri Zürih'de yaşıyorum.

İrlanda Edebiyat Tiyatrosu: Daha öğrenimdeyken Kontes Cathleen'i protesto eden bir mektubu imzalamayı reddetmiştim. İmzayı reddeden tek öğrenci bendim. Bir kaç yıl sonra Bay Yeats'in tanışıklığını kazandım. Beni tiyatrosu için oynamaya davet etti ve on yıl içinde yapmaya söz verdim. Paris'de 1902'de Synge'e rastladım (tıp öğrenimi için gitmiştim) Bana okumam için Denize Koşanlar'ı verdi ve ölümünden sonra onu İtalyanca'ya çevirdim. (Bay Sainati için) aynı zamanda Yeats'in Kontes Cathleen'ini çevirdim fakat proje biz ilk biçimini çevirdiğimiz ve Bay Yeats bu biçimin İtalyan yayıncıya verilmesini istemediği için başarısız oldu.

Ezra Pound: 1913'de Trieste'de Bay Pound bana yazarak yardımını önerdi. Romanın elyazısını sürekli yayınladığı The Egoist'e getirdi (Şubat 1914'den Eylül 1915'e kadar) Aym zamanda Amerika ve İngiltere'de yayınını ayarladı. İngiliz ve Amerikan gazetelerinde (çok arkadaşça ve takdirle) makaleler yazdı. Fakat onun arkadaşça yardımları ve The Egoist'in yayıncısı Bayan Weaver'in girişimine karşı Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portre'si bütün yayıncılarca reddedildi ve halen romanım basılamadı.

İlk yayınlar: 1) Parnell, 1891'de 9 yaşındayken yazdığım broşür Dublin'de basıldı ve dağıtıldı. Bugün kopyası bulunabilir mi bilmiyorum. 2) Forthnightly Review'da Ibsen hakkında bir makale 17 yaşındayken yazılmıştı. Ibsen bana bir teşekkür mesajı yollayacak kadar kibarlık gösterdi. 3) Ayaktakımlığının Günü, İrlanda Edebiyat Tiyatrosu üstüne broşür. University Review için yazılmıştı fakat sansür tarafından reddedildi ve aynı zamanda bir öğrencimin (Skeffington) işbirliğiyle broşür biçiminde yayınladık.

*HARRIET SHAW WEAVER'a**

6 Mart 1917

Seefeldstrasse 73, Zürih VIII

Sayın Bay (veya Bayan), Messrs Black, Monro, Saw ve Co bana 22 şubatta, 1 Mayıs, Ağustos, Eylül ve Şubatta 50'şer L'lik toplam 200 L, çekler vermek için talimat aldıklarını yazdı. Sizin benim yazılarımın hayranı olduğunuzu ve adınızın bilinmesini arzu etmediğinizi de eklediler. Öncelikle sizden yanıt vermekteki gecikmemi bağışlamanızı rica edeceğim. 4 Şubat'tan beri acılı ve tehlikeli bir göz hastalığından (rheumatic iritis) yatıyordum, bu beşinci kriz olduğu ve synechia ile sonuçlandığı için bugüne kadar yazmak benim için olanaksızdı.

Alicenaplığınızdan çok duygulandım. Ne diyeceğimi bilemiyorum, bana büyük cesaret verdi ve böyle bir zamanda yardım gelmekle zihnimi bir çok üzüntülerden kurtardı. Hem armağanınızın cömertliği, hem de verilişindeki incelik için içten şükranlarımı anlatmama izin verin. Geleceğin, böyle soylu ve düşünceli bir davranışı haklı çıkaracağını umarım.

Yoksulca bir karşılık vermek isterdim, onun için kitapla-

(*) Weaver kimliğini Temmuz 1919'a kadar gizledi.

rımın yayıncılarına yazdım, kitaplarımdan istiyorum, adayacağım kitaplarımı kabul etmenizi rica ederim.

İyileşir iyileşmez üzerinde çalıştığım bir romana, Ulysses, devam edeceğim. Bir oyun da yazdım, eğer bu yıl basılırsa size göndereceğim.

Bir kez daha en derin teşekkürlerimi kabul etmenizi ve şükranlarıma inanmanızı rica ederim. Saygılarımla.

James Joyce

HARRIET SHAW WEAVER'a

20 Temmuz 1919

Universitetsstrasse 29, Zürih

Sayın Weaver, mektubunuza yanıtımı geciktirdim, çünkü danışmanlarınızdan telgraf veya mektup bekliyordum, fakat hiçbiri gelmedi, şaşkın bir durumdayım, şimdi size yazıyorum. Şimdiye kadar bir aptal olduğumu keşfetmiş olmalısınız, saklamayı tercih etmem gereken bir gerçek. Danışmanlarımızın yolladığı mektuptaki belirli anlatım ve imalarlarla yanıldığım gibi, kendim de velinimetimin adı hakkındaki imayı yanlış yorumladım. Eğer nasıl tam bir safiyetle Londra'daki olay ve kişileri yaşadığımı bilseniz, belki benim aptallığımı bağışlamaya eğilim duyardınız. Çok az gazete ve kitap görüyorum ve resmi yazışmalar dışında ve (şimdi daha da az) Bay Pound'la yazışma dışında kimseyle yazışmıyorum. Kinayeli karşılıklar verdiğim deyişlerimi geri almam için bir neden yok, fakat tersi lakapları benim kendime uygulamam ve bunun için bir çok neden var.

Bu son bekleme günlerinde, bana yardım edenin ve böyle cömertce yardım edenin siz[1] olduğunu öğrenmenin büyük

(1) Joyce, kendisine yardım edenin Bayan Cunard olduğunu sanmıştı.

zevki ile, artan bir şaşkınlık duyumsadım. Bana, gönderilen son bölümün size biraz zayıflık veya bir cins dağınıklık gösterdiğini yazıyorsunuz. Mektubunuzu aldığımdan beri bu bölümü bir kaç kez okudum. Onu yazmak beş ayımı aldı ve her zaman bir bölümü bitirdiğimde zihnim bir boş duygusuzluk durumuna geçiyor, öyle oluyor ki, ne ben, ne de sefil kitap daha fazla çıkmıyacak. Bay Pound bana oldukça telaşla hoşnutsuzluğunu yazdı, fakat ben onun hoşnutsuzluğunun meşru olmayan bir temele dayandığını düşünüyorum, daha fazla, onun hayran olunacak ve enerjik sanat yaşamının geniş ilgililerine bağlı. Bay Brock[1] da bana yazdı, benden çılgınlık metodunu (veya metodlarını açıklamamı diliyor, fakat bu metodlar türlü türlüdür, günün bir saatinin öbüründen farklı oluşu, gövdenin bir organdan öbürüne değişmesi gibi, bölümden bölüme ki, onun eleştiri sabrını takdir ettiğim için cevap vermeye girişemem. Sizden bana yapığınız büyük iyiliklere aynı zamanda büyük cefalar eklemenizi istemeliyim. Eğer Sirenler böyle yetersiz bulundu ise Cyclops veya daha sonra Circe bölümünün beğenileceğine dair ümidim kalmaz ve dahası bu bölümleri çabuk yazmam olanaksız. Gerekli unsurlar ancak uzun zaman bir arada bulunarak kaynaşır. Son derece yoran bir kitap olduğunu itiraf etmeliyim, fakat halen yazabildiğim tek kitap.

Son iki yıl süresince, sizden armağan aldıkça, hep uğursuzluk seziyordum, (Şimdi yanlış olduğu ortaya çıktı) ki, kitabın her bölümü yazıldıkça bana yardım eden kişi yavaş yavaş yakınlığını yitirecektir. Danışmanlarınızla bana ulaştırılan kavurmak sözcüğü, benim deneme türünden araştırmalarıma yanıt olarak batıl inançlı zihnim için özel bir anlam kazandı, çünkü yazmakta herhangi bir nitelik veya hüner kitabı geliştiren bir gerçek değil, fakat gerçekten kum püskürterek temizlemek gibi. Bir kişiden sözettiğimde veya dahil ettiğimde, onun ölüm veya ayrılık veya talihsizlik haberini duyuyorum: ve her izleyen bölüm, sanatçı kültür alanında uğra-

(1) A. Clutton Brock (1868-1924) İngiliz eleştirmen.

şırken (retorik veya müzik veya diyalektik) arkamda yanmış bir arazi bırakıyor. Sirenleri yazalı beri her tür müziği dinlemem olanaksız oldu.

Minnettarlığımı anlatmaya çalıştım, fakat yapamadım. Kitabım Sanatcının Genç Bir Adam Olarak Portresi'ne kamu dikkatini çekmiş biri olarak, size, bu kitabın elyazmalarını kabul ederseniz, hep şükran duyacağım. Trieste'de, koşullar daha elverişli olur olmaz alıp size sunacağım.

Bana en büyük alicenaplıkla tam zamanında yardım ettiniz. Bir şair ya da insan olarak kendimi ona değer görmek isterdim. Bütün yapabildiğim teşekkür etmek. Saygılarımla.

James Joyce

İTALYANCA

CARLO LINATI'ye[1]

21 Eylül 1920

Rue de l'Assomption 5, Paris XVI

Sayın Linati, Bay Dessy'in önerisiyle, kocaman boyutu ve daha kocaman karmaşasıyla benim canavar romanımın bir çeşit anahtar-iskelet şemasını (yalnız ev kullanımı için) göndermenin daha iyi olacağını düşünüyorum. Belki metni alınca düşüncem size daha açık görünür. Yoksa Rodker'e[2] yaz ve öteki kopyaları da sağlamasını iste. Şemada sadece schlagworte'i[3] verdim ama aynen anlayacağını düşünüyorum. İki ırkın (İsrail, İrlanda) epiği, aynı zamanda insan gövdesinin

(1) Carlo Linati, Joyce'un İtalyancaya çevirmeni.

(2) John Rodker (1894-1955) İngiliz şair, romancı, yayıncı.

(3) Schlagworte Almanca, sözlük veya ansiklopedilerde sayfanın tepesine yazılarak o sayfadaki ilk ve son sözcüğü gösteren sözcük, slogan.

devinimi, aynı zamanda bir gün(lük yaşam)ün küçük öyküsü. Ulysses'in karakteri beni çocukluktan beri etkilemiştir. 15 yıl önce Dublinliler için bir kısa öykü yazmaya başladım, fakat vazgeçtim. 7 yıl bu kitaba çalıştım-patlat! Aynı zamanda bir tür ansiklopedi. Amacım yalnızca bir miti sub specie temporis nostri göstermek değil, fakat bütün maceraları bütünün sematik şeması anlamında (her saat, organ, sanat içiçe geçirilmiş ve bağlanmış) kendi koşulu hatta kendi tekniğini yaratmasını sağlamak. Her macera bir kişiyi söylemekte, kişilerden oluşmasına rağmen, Aquinas'ın[1] cennetin sahiplerinden bahsetmesi gibi, hiç bir İngiliz yayıncı bir sözcüğünü basmak istemedi. Amerika'da dört kez önlendi. Şimdi duyduğuma göre Puritenlerle emperyalist İngilizler, İrlanda cumhuriyetçileri ile katolikleri ona karşı büyük bir hareket hazırlıyorlarmış ne bağlaşma! Allah allah, Nobel Barış Ödülünü hakediyorum.

Evet, istersen önce tasarladığın makaleyi yaz, sonra zorlukları çok öfkeli olmayan bir bölümü seçersin ve bir bölüm gelecek sayıda çıkar.

Madam Circe'yi ciddi bir şanssızlık geciktirdi. 29 Haziranda Trieste'den kitap vb. kutusunu, işlerim için buraya, Paris'e gönderdim, gelmedi. Tel çektim, yazdım, tekrar yazdım, hiç. Hep olanaksızlıkları yapıyorum. İçten selamlar.

James Joyce

Not — Yarabbim! Şema için ne iğrenç kağıtlar seçmişim. Gerçekten berbat, berbat kitap için uygun! Lütfen onları, ailenin şerefi için — geri gönder.

J. A. J.

(1) Aquinolu St. Thomas (1224-1274) 'Tanrısal iktidar'ın kullanılmasında Aristo düşüncesinin sentezini yapmaya çalışan Kilisenin en etkili üç papazından biri.

ITALYANCA
ALESSANDRO FRANCINI BRUNI'e[1]

7 Haziran 1921

71 rue de Cardinal Lemoine, V Paris

Sayın Francini, Era Nouva'daki makalenin sizin olduğunu kestiriyorum. Teşekkür ederim. Sonuç iyi. İşte, gene taşınmak zorundayım. (ve bana resimlerinden birini yollamak isteyen Silvestri[2] nerede kaldı? Eğer kendi evim olsaydı, geride kalan biblolardan olduğum gibi, onun resimlerinden birini koymaktan çok memnun olurdum) Onbir ayda beşinci taşınmam. Raspail Bulvarındaki daire bana ayda 2000 lireye mal oldu. Fakat bu kez birşey ödemiyorum. Fransız romancı Valery Larbaud, kendi yazısı da içinde, Ulysses'in Rabelais'den[3] beri Avrupa'da yazılmış en engin ve insani yazı olduğunu ilan ediyor. Bundan öte (zaman gösterecektir) fikirlerini kanıtlarla nasıl destekliyeceğini bilmiş. Benim karışıklığımdan haberli olarak, dairesini dekore ettirmiş ve yaz aylarında kullanmam için verdi. İnanılmaz birşey. Pantheon'un arkasında, Luxembourg'a on dakika, küçük bir park, iki demirli kapıyla girilen, kesin sessizlik, büyük ağaçlar, kuşlar (hayır, sandığın gibi tedirgin edecek cinsten değil) Paris'ten yüzlerce kilometre uzakta gibi. Eşya zevkli. Vieux Colombier Tiyatrosunun başoyuncusu ile fantastik fakat çok rahat bir eşya tasarlamışlar. Benim bir şeye değmem mümkün mü? Trieste'deki son deneyimden sonra kim diyebilirdi ki? Larbaud bir tek bölümün, Circe'nin, bir Fransız yazarına yaşam boyu ün sağlamaya yeteceğini söylüyor. Fakat oh ve ah ve

---

(1) Francini Bruni, Trieste'de Şubat-Temmuz 1906'da Joyce'larla aynı daireyi paylaştı.

(2) Tullio Silvestri, Triesteli ressam.

(3) François Rabelais (1494?-1553) Gargantua ile Pantagruel yazarı, Fransız Rönesansının öykücü, eğitimci ve filozofu.

heyhat ve ugh ne kitap. İtalyanca bölümü hepten geometri, cebir ve matematik ve nihayet Penelope! Kafamı buz denizine sokmak isterdim. Kitap çoktan basımda ve ilk provalarını yarından sonra bekliyorum. Belki Ekim veya Kasımda basılabilir. Üç pahalı basım dahil yanlıştan kaçınmalı. Cilt renkleri (ben seçtim) mavi üstüne beyaz harfler olacak. Gerçekte, hanedan tarafından ithal edilen, Bavyera kaynaklı, Yunan bayrağı, fakat özel bir biçimde miti iyi sembolize ediyor, denize saçılmış beyaz adalar.

Maddi yönden, basım iyi giderse (hergün siparişler geliyor, bugün Avusturalya'dan 3 tane) 100.000 ile 150.000 (lire) arasında alacağım. Fakat beni ilgilendiren bu değil. Yorgunluğumu ve rahatsızlığımı hiç bir para ödeyemez. Aboneler hakkında gerçekten gülünç birşey yazılabilir. Bela Kun'un oğlu veya yeğeni, Britanya Savaş Bakanı Winston Churchill, bir Anglikan piskopos ve İrlanda devrimci hareketinin bir önderi. Bir anıt oldum, hayır bir vespasian.[1]

Giorgio tatil için Zürih'de. Papini'nin[2] kitabını isteyeceğim fakat şu anda okumaya söz vermiyorum. Benco'ya ve ressam nakliyecisi Silvestri'ye selamlar.

Karına ve Daniel'e[3] iyi dileklerimle... Toka.

James Joyce

FRANK BUGDEN'e[4]

16 Ağustos 1921

71, Rue du Cardinal Lemoine, V Paris

Sevgili Bugden(mektup için teşekkürler. Öncelikle Cebelitarık'ın Muhasarası'nı ve Conan Doyle'un[5] Güney Afrika

(1) vespasian: kullanandan vergi alan Romalı İmparatorun adı ile anılan ördek.

(2) Giovanni Papini (1881-1956) İtalyan yazar.

(3) Daniel, Francini'nin oğlu.

(4) Frank Bugden (1882-1971) İngiliz yazar ve ressam.

(5) Sir Arthur Conan Doyle (1859-1930) polis romanları, Sherlock Holmes tipiyle tanınan yazar.

Savaşı Tarihi'ni Nelson'un ucuz baskı serisinden gönder. Bu arada basım diye yazılmasından emin ol. Paket olarak gönderilen kitap kutularının gelmesi 6 hafta alıyor! İnanmazsın ama gerçek. 60 pp'lik kitap için aşağıdakileri önermek çok mu fazla oluyor: bir alıştırma kitabı al, sayfalarını sök. Tekrar kitabı hızla okuduğunda kitapta ilginç gelen sözcükleri not et ve (sanatçı olarak değil, ben sanatcı değilim) görüşleri hızla karala, öyle ki kitabın planını göstersin ve onları bana yolla.

Penelope kitabın clou'sudur[1]. İlk tümce 2500 sözcüktür. Bu bölümde 8 tümce var. Dişi sözcük evetle başlar ve biter. Koca dünya top gibi yavaşça, emniyetle döner ve yansızca dönerken, göğüsler, popo, rahim ve dişilik organı, dört ana dişi konusu vardır, çünkü dip (her anlamda dip, düğme, aşağı sınıf, denizin dibi, yüreğin derinliği) kadın, evet sözcükleriyle anlatılmış, muhtemelen herhangi izleyen bölümden daha açık saçık olmakla birlikte, bana mükemmel, makul, tam ahlaksız, tohumlanabilir, güvenilmez, birleşme, akıllı, sınırlı, basiretli, farksız Weib gibi görünüyor. Ich bin der fleisch der stets bejaht.[2]

8/6 için 20 frank ödedim. Dahası olacak, bu, mektupla gönderilen.

J. J.

Molly Bloom 1871'de doğmuştu.

---

(1) Clou: Fransızca, çivi, mıh, çıban.

(2) Weib. Ich bin der fleisch der stats bejaht: Kadın. Ben her zaman onaylayan idim. Almanca. Goethe'nin Faust'undan: 'ben her zaman inkâr eden ruhum'.

BAYAN WILLIAM MURRAY'a

14 Ekim 1921

9, rue del' Université, Paris VII

Sevgili Josephine Teyze, mektubuma acele yanıtın için teşekkürler. Ulysses 800 sayfa, 11-7 inç dolayında bir koca kitap. 3 Hafta içinde çıkacak. En ucuzu 3 L, en pahalısı 7 L. Bir tane yollayacağım. Çok pahalı olduğu için çok az bedava kitabım var.

Powell'ler hakkındaki bütün bilgi, dedikodu veya anımsadığın herşeyi istiyorum. Özellikle anne ve kızlar. Dışarıda doğmuş olanları var mıydı? Bayan Powell ne zaman öldü. 3. kardeşi hiç duymadım, sadece Gus ve Charley. Kadınlar, Bayan Gallaher, Bayan Chirch, Bayan Russell'di. Evlenmeden önce nerede yaşıyorlardı? Binbaşı, eğer rütbesi buysa, ne zaman öldü? Dillon'lar hakkındaki bilgileri de, (Mat Dillon ve kız sürüsü) Tiny, Floey, Atty, Sara, Nannie ve Mammie, özellikle sonuncusu, sigara içen ve İspanyol tipli olanı. Bir dosya kağıdı ve kalem al ve bunlar hakkında anımsadığın ne kadar saçmalık varsa karala.

Birisinden 81 Summerhill'e gidip babamın adresini öğrenmelerini isteyebilir misin? Bir ay önce Lucia'ya ince elyazısı ile oldukça eğlenceli bir mektup yazdı. Kendini koruması için bir adamla dışarıya çıkıyorsa ona hak veririm. Gazeteleri inceleyince anlıyorum, herkes yaşamını ellerinde taşıyor, yaşlı, sevgili, taklit kayası vatanımda. Sizin ailenizin de bu trajediyi yaşadığını duymaktan üzüldüm. Bu koşullarda size dert olmak herhalde mantıksız olacak fakat bütün gereksinmem bilgi ve acele. Eğer ülke mezbahaya dönmediyse elbette giderdim ve istediğimi alırdım. Aceleyle ve saygılarımla.

Jim

Not — Ulysses'i okumak istersen, önce, Homer'in nesir olarak çevrilmiş Odyssey'ini satın al veya bir kütüphaneden ödünç alsan iyi olur. Clonliffe yolunda yaşayan Hunter hakkında bildiklerini sormayı unuttum ve Alf Bergan vb. Ne oldular demek istiyorum. Orada ilişkilerini biliyorum. Başkalarına sormaya gereksinmen yok. Sana yazıyorum. Bildiklerini ve anımsadıklarını yaz. Yurttaşlarımın yardımını istemiyorum, maddi, manevi. Bana tam adresini yolla. Ballybough?

ROBERT McALMON'a[1]

(Mart 1922)

rue de l'Université, Paris VII

Sevgili McAlmon, yüzük ve kravatlar için teşekkürler. Cannes'e gidip bana kravat almanı demek istemedim. Allah saklasın. Senin her zaman bir dolu fıçıyla dolaşıp, haftada bir düzine savurduğunu düşünüyordum. Fakat sonuç olarak, dedikodu beni yanılttı.

beni basın ve halk yanılttı
iftiranın işareti say ve yalanın
ben bölümlü bir keresteyim
sen de kravatlarla bir adam

Yüzük çok hoş ve piskoposlara göre. Kanayan, memurlarla birlikte Ulysses'e devam etmenden memnunum. Observer'den (ilk kez çıkan) bir ilan sana Bayan Beach[2] tarafından yollanacak. Sonuçda bir günde 130 sipariş geldi! Basım yakında biter ve dinlenebilirim diye umuyorum. Ailem 1 Nisanda bir kaç ay için İrlanda'ya gidecek, ben halâ,

(1) Robert McAlmon (1896-1956) 1940'a kadar Paris'de yaşayan, Contact Yayınevi sahibi Amerikalı kısa öykü yazarı.

(2) Sylvia Beach, Ulysses'in Amerikalı yayıncısı.

bu umutlarla düzlenmiş yoldayım. Pound ve Shaw[1] benimle mektup savaşındalar. Wandham Lewis bu gece gelecek Laurence Veil beni ve ailemi düğün kahvaltısına davet etti. Onu güçlükle anımsıyorum, ona veya öbürüne bir yerde rastladılar sanırım.

Tehdit ettiğin gibi Ulysses'i pencereden aşağı atma. Pyrrhus Argos'da böyle öldürüldü. Hem Sokrat geçiyor olabilir. Senin güneş, hava ve denizini kıskanıyorum. Burası sıkıcı ve filozofca değil. Bloomitisden kurtulunca gene yaz. Sevgilerle.

James Joyce

BAYAN WILLIAM MURRAY'a

Hotel Suisse, Quai des Etats-unis, Nis

23 Ekim 1922

Sevgili Josephine Teyze, bir kaç gün önce Paris'ten geldim. Sizden çok gazaplı bir mektup aldım. Gerçek şudur: Ulysses 2 Şubatta basıldı. Nora İrlanda'ya, annesini görmeye gitmek istediğini söyledi. Onu vazgeçirmek için herşeyi söyledim, fakat buradaki ve İrlanda'daki arkadaşları bunun her hangi bir iş kadar basit olduğunu söylediler. Sonuçta, babam da çocukları görmek istediği için bıraktım gitsinler, fakat bir hafta filan Londra'da kalıp durumu gözlemeleri için söz aldım. On gün onları mektuplarla, telgraflarla Londra'da tutmayı becerdim. Sonra birden İrlanda'ya gittiler. Bir gece Dublin'de kaldılar, ve Lucia, kibarca, onlara, adresini anımsadığı babamı ziyaret etmelerini önerdi. Bunu yaptılar ve Galway'e gittiler. Galway'de oğlum sokaklarda izlendi ve bana söylediğine göre, geceleri kendisinin Zulular dediği kimselerin onu yatağından kaldırıp öldüreceklerinden

(1) Shaw ve W. Lewis için 5 Ekim 1932 ve 28 Temmuz 1934 tarihli mektuplara bakınız.

korktuğu için uyuyamadı. Sarhoş bir subay kabadayılık edip önünü keserek bir centilmenin oğlu olduğu için neler duyumsadığını sordu. Bu sırada, 8 yıl sürekli çalışma ile manyaklığın sınırında olan ben, sonunda bitmiştim. Korktuklarımın olduğunu söylemeye gerek yok. Londra'dan Paris'e gelmek istediklerini bildiren bir telgraf aldım. Galway'de kaldıkları yerin karşısını isyancılar ele geçirmiş, yatakodaları hür devlet birliklerince işgal edilmiş, pencereye makinalı tüfek yerleştirilmiş. Kentten istasyona koşmuşlar ve karınlarının üstüne yatarak (onlar, iki kadın) bir tirene kaçmışlar, yol boyunca sağdan soldan bir saat süren iki ateş ortasında. Karanlıkta Dublin'e ve böylece Paris'e geldiler. Lucia'yı 4 ay için Normandiya kıyısında bir kampa, Giorgio'yu Avusturya Tirollerine gönderdim. Bir kaç hafta önce biten şiddetli göz ağrısından sonra-fakat, açıkça, bu ilgilendirmiyor-şimdi görüşümü ve sağlığımı tekrar kazanma umuduyla buradayım.

Gazabının ikinci nedeni benim kitabımmış gibi görünüyor. Ben bunda da birincisi kadar masumum. 7 ay önce size onu gönderdim, fakat alındığına değgin bilgiden ve son mektubunuzdaki imadan başka tek sözcük duymadım. Kitabın Londra'da piyasa fiyatı 40 L ve imzalılar daha çok ediyor. Bunu söylüyorum, çünkü Alice dedi ki onu ödünç (veya hepten) vermişsiniz ve Dublin'de halk kitapları geri vermemenin yolunu bulur. Bir kaç yıl içinde ilk basımının kopyaları muhtemelen 100 L edecek, kitap uzmanları diyor, tabii, bunların okunmamış olduğu anlaşılan içeriğiyle ilgisi yok. Bütün öteki kitaplarım gibi ve bir veya daha önceki mektubunuzdaki isteğiniz üzerine size gönderdim, bir kaç poundluk bir pirzola armağanı ile Ulysses gibi bir kitabın armağan edilmesi arasında bir fark vardır. Başınızı hafifçe teşekkürle sallıyarak pirzolayı aldığınızı bildirirsiniz bu da ağzınızın alabildiğine kadar dolu olması demektir, fakat büyük bir kitabın ağza sığmakta zorluğu karşısında aynısını yapamazsınız.

Üçüncü gazap nedeni Mabel'in evlilik pastası göndererek evlendiğini ilan etmesine karşın yanıt verilmemesi;

Londra'dan bir mektup yazdırılana kadar. Bu dolgun parça ben karartılmış bir odada sürekli acı ve görmeyi yitirme tehlikesi içinde, sürekli ameliyat olasılığıyla yatarken geldi. Mektubun yanıtlandırılması için talimat verdim. Bu yapılmadı. Aylarca süren şiddetli, tehlikeli hastalıkla, Paris'in merkezinde bir otelde Ulysses'in yayınından doğan coşku arasında (mektuplar, telgraflar, makaleler) bu küçük karışıklık nasıl oldu, kestiremiyorum.

Bu uzun mektubu yazmamalıydım, fakat Nora'nın yazacağı mektup size İ.S. 1931 bahar başından önce ulaşamıyacağından yazmak daha iyi. Bu arada bana ulaştırmak istediğiniz her hangi birkonuda bir görüş veya bilginiz varsa, dikkatle ilgileneceğim, fakat gazaplı risaleler Nora'ya yazılmalı, veya buradaki ve oradaki öğütcülerine veya hürriyet savaşının başkanına veya isyancıların liderine veya Fairview mahalle papazına veya İrlanda'nın adandığı kutsal yüreğe, fakat bana değil. Kuşkusuz, bir zaman, Lucia ve Giorgio için kuşkulu da olsa, memleketi Gübretepesini tekrar ziyarete gittiğinde Nora'yı göreceksiniz. Galway'de hava halen çok güzel fakat biraz pahalı. Gezilerinin tek canlı anısı, kendilerini, ülkesi ve içindekileri için zehirli, çeşitli, akkorlu sövgüleriyle çokca eğlendiren babamla görüşmeleri, ki müracaatı, en büyük oğlu yüreğinin en derindeki, en düşük yerinden aminle karşılıyor.

Nora ve Lucia burada, benimleler. Giorgio Paris'de. Muhtemelen o da gelecek, burada bu kış bir yer tutmayı düşünüyorum. Herkes iyi, umarım siz de iyisinizdir.

12 Ekimde Ulysses'in ikinci basımı yapıldı. Bütün baskı 2000 nüsha ve 4. günde her biri 2.2.0 L'ye satıldı.

Hepimizden iyi dilekler ve selamlar.

Jim

Not — Bu bana, mektubunuzdaki Nora ve Çocuklar ('çocuk', Giorgio babasından uzun ve Lucia kamptan sonra sirk trapezinde çalışabilir) İrlanda'ya Bay Devan ve Bayan Devan'ı ziyaret amacıyla gitmişlerdir diye kabul ettiğinizi anımsattı. Beni, siz sözünü edene kadar uyandırmadı, fakat

siz haklı olabilirsiniz, çay içmeye, meydan kahvesinde hanımların müziğini dinlemeye gittiler. Fakat dönünce onlara soracağım. İnkar etmelerini bekliyorum ama gerçeği söylemiyeceklerini kim bilebilir. Sorun burada.

J.

Paskalya ayaklanmasının bastırılış biçimi İrlanda halkında izleri silinmeyen bir nefret yarattı. İrlanda halkı 'suçu yalnız ağabeyini izlemek' olan William Pearce'i ve ayakta duramadığı için iskemlede kurşuna dizilen James O'Connolly'i unutmadı. İngiltere yumuşama siyasetine yönelerek 2000 tutukluyu bıraktı. Bunlar İ.R.A.'yı kurdular. İngiltere'nin 'İrlanda Meclisi' kurma siyaseti Sinn Fein'in meclisi tanımayarak boykot etmesi ile başarısızlıkta sonuçlandı. 1918'de tutuklamalar başladı. Paskalya Ayaklanmasına katılan Michail Collins büyük ödüle rağmen yakalanamıyordu. 1918'de Sinn Fein seçimlerden çoğunlukla çıktı ve İngiliz Parlamentosuna katılmayarak İrlanda Meclisini kurdu. 1919'da ayaklanma başladı. İrlanda Cumhuriyeti resmen 1921'de kuruldu ise de, iç savaşla birlikte çarpışmalar 1922'ye kadar sürdü.

HARRIET SHAW WEAVER'a

(Paris)

7 Mart 1924

Sevgili Weaver, Anna Livia bölümünü bitirdim. İşte. Ondan sonra, çalışma, üzüntü, kötü ışık, genel koşullar ve öteki nedenler sonucu kalem tutacak gücüm kalmadı. Açıklama diye bir kaç söz: gece olunca ağaç ve taş olan iki çamaşırcı kadının nehir kıyısında gevezeliği. Nehrin adı Anna Liffey. Başlangıçtaki bazı sözcükler Danca-İngilizce kırması. Dublin'i Vikingler kurmuş. İrlandaca adı daileata-cliat (Ballyclee) sürülerin nehri geçtiği kent. Hasta eti Pandora kutusunun kalıtımı. Su oldukça kahverengi, alabalıkça zengin,

çok dolambaçlı, sığ. Sonuna doğru bölündüğü yerde (yedi bend) kent kuruldu. İzzy sonra İsolde (chapelizod) oldu.

New York Times için çekilen grup fotoğrafını gönderiyorum.

Umarım iyisiniz ve bu bölüm sizi memnun eder.

İyi dileklerimle, sevgilerle.

James Joyce

• Pound, John Quinn (1870-1924) New York'lu hukukçu, Ford Madox Ford, Transatlantic Review dergisi, ve Joyce'un fotografı New York Times'da çıktı.

HARRIET SHAW WEAVER'a

8 Avenue Charles Floquet, Paris VII

27 Ocak 1925

Sevgili Weaver, yarın Bay Shaun'un (okuyup biraz değiştirdiğim) ilk iki gözleminin elyazısı ve yazımakinesiyle yazılmışını yollayacağım. Ertesi gün de kalan yazıları. Ortaya yakın bir kesinti var (elyazılarında belirtilmiş) Ne düşündüğünü bilmek için sabırsızım. Ameliyatla ve nekahatla ve tatille bu kadar çoğunu nasıl becerebildiğimi bilmiyorum. Bana onun hakkında yazacağını umarım. Bayan Beach size, bir sayfayı açıklıyacak olan, Oscar Wilde'ın,[1] Ulysses'i sevmiyor, bir ruhla konuşmalar kitabını yollayacak. Bayan Travers Smith[2], Trinity College, Dublin, profesörü Dowden'in kızı, 'önemli hanım'

---

(1) Oscar Wilde (1856-1900) Dorian Gray'in Portresi ile ünlü İngiliz şair ve tiyatro yazarı. İki yıl ahlak sapıklığından hapsedilince İngiltere'yi terketti ve Paris'te öldü.

(2) Hester Travers Smith, Oscar Wilde'dan Psişik Mesajlar (Londra 1924)

İşte, bir başka, düne ait, Borsch diyaloğu:

Dr. B gözünüz nasıl?

J. J. semper idem

Dr B (meşgul) Bana değil. Daha halâ 15 günüm var.

J. J. 10 gün doktor. Halâ kazanacağınızı düşünüyorsunuz.

Dr. B Tabi kazanacağım.

J. J. (şaşkın, vurulmuş, yenilmiş, çaresiz, ezilmiş, genişçe güler.)

Dr. B İyi görünüyorsun

J. J. İnatcı bir göz doktor, ha?

Dr. B İnatcı olmayan biri iyi değildir.

J. J.: (mat olmuş, susturulmuş, güçlükler altında, genişçe güler): Gözlükleri ne zaman vermeyi düşünüyorsunuz?

Dr. B 3 hafta veya 1 ay sonra.

Bilmem ki ne demek istiyor. Fakat iki Amerika'nın da elçisi olmayı hakediyor. Ona, aynı zamanda ameliyat ettiği Bordeaux'lu kadının görüp görmediğini sordum. O kötü bir vakaydı dedi, fakat bir umut var.

Size bir kaç şey söylemeliyim. İrlanda alfabesi (ailm, beith, coll, dair, vb) hep ağaç adlarından alınma. Nat (orah) H. Oyin O. Nolanlı Bruno Nolan, bir başka büyük Güney İtalyalı, benim ilk kitapcığım Ayaktakımlığının Günü'ne alınmıştı. Felsefesi bir tür dualizm-doğadaki her güç karşıt yönde evrimleşir ki kendini gerçekleştirsin ve karşıtlık tekrar birleşmeyi getirir vb. vb. Tristan İrlanda'ya ilk ziyaretinde adının içini dışına çıkardı: Norveç - Dan dilinde erillik, dişilik yok. İki cinsiyet var: normal ve nötr. Harfi tarif adı izliyor, Manden sonra Landen. Man siger at jeg er zlever Konservativ (Benim halâ Tory olduğumu söylüyorlar) Ibsen'in bir şiirinin ilk dizesi. Gece karabasanlarını anlatan sözcükle Yunanca, Almanca, İrce, Japonca, İtalyanca (yeğenimin çocuk telaffuzu) ve Asurca (iğrenç köpek denilen yıldız takımı) Son dili oldukça akıcı konuşuyorum, mutfakta reçel kapları ile ilgili hoş bir kaç cildim var. İrlanda'da (E) kıyı kentlerinin çoğu Dan. Zavallı adamlar sık sık kazazede olmuşlar. Eski Dublin'de Adriyatik Denizindeki Doge düğünüyle benzeşen bir tören vardı.

Umarım, bu sana yardımcı olur. Muhtemelen pasajlar basıldığında ne olduğunu keşfedeceksin. Daktilolara inanmak zor.

Umarım, orada havalar iyi, yağmurdan ve tutulmadan sonra. Lütfen Bayan Marsden'e selamlarımı iletir misin? Kitabını yakında göreceğimi umarım, duyduğuma göre Paris'te, burada, araştırma işi yapıyormuş.

Sürgünler —diyorlar— 15 Şubatta sahnelenmiş olacak. Korkarım, burada elektrikler kesiliyor. Mektuba son veriyorum. Işık düşüyor, düşüyor, sonra, çıkıyor, çıkıyor. En iyi dileklerimle, sevgilerimle.

James Joyce

HARRIET SHAW WEAVER'a

2 Square Robiac, 192 rue de Grenelle, Paris VII

22 Ekim 1925

Sevgili Weaver, on gündür azılı bir soğuk algınlığından, Paris'te salgın olan bu değerli şeyle yatıyorum. Umarım, orada havalar daha iyidir. Şimdi daha iyi, fakat halâ biraz nezleliyim. Nefret ediyorum.

Revue Nouvelle'yi aldın umarım. Morel'in çevirdiği Hades bölümü, Aralıkta N.R.F.'de çıkacak. İki gün önce ⊂ provaları Como'dan geldi. Düzelttim, daha fazla bot cilası bulaştırıp ekspresle yolladım. Bir hafta içinde çıkar sanırım. Ondan sonra kliniğe gitmeliyim değil mi?

Δ hakkında basının geliştirdiği bazı yeni fikirleri yolluyorum:

babam korkarım üşüttü. Aşırı çalışıyor. Neden bara gitmedi? Yazdığından daha iyi konuşuyor.

kardeşim Charles Aldım. Bir kaç gün için Carlow'da.

(*) ⊂ Shem, Δ Anna Livia Plarabelle, A Shaun, Finnegans Wake'in bölümleri.

kardeşim Stanislaus: Nereye gidiyorsun? İngiliz dilini epey anlaşılmaz yapmaya. Edebi bolşeviklik. Benim anlayışım için çok gevşek.

Arthur Power:[1] Her zaman bir şey almaktan hoşlanırım. Koyduğum el yazılarını vekilin ile yollar mısın?

Laubenstein :[2] ikrar yok.

E.P., F.M.F., E.W. aynı[3]

Claudel (Paul) okuyana kadar İngilizceyi bildiğimi sanırdım.

Bayan Wallace Tek sözcük anlamadım. Neden sözediyor?

Wallace :[4] Senden duyduğum kısımları anımsadım.

Huddleston:[5] İngiliz matbaacılar bunu niçin basmasınlar?

Hala Δ de çalışıyorum. Bir kaç gün içinde, cumartesi, sanırım buradakiler bitirecekler. Yemekodası için biraz eşya getirdiler ve birkaç gün sonra tıkıştırmak üzere geri götürdüler. Ben halka düzyazı sağladığımda hiç böyle yapmıyorum. Bütün tıkışdırmalar öncüllerle yapılır.

Bronşlarıyla engellenmiş yazarlardan sevgi dolu selamlarla. Sevgilerimle.

James Joyce

Not — Lütfen Bayan Marsden'e beni anımsat. Kitabı bu mevsim çıkıyor mu?

---

(1) Arthur Power, İrlandalı yazar.

(2) Arthur Laubestein, Amerikalı orgcu.

(3) E. P., F. M. F., E. W. Ezra Pound, Frod Madox Ford. Ernest Walsh.

(4) Richard Wallace (1870-1927) Amerikalı reklamcı ve kitap ressamı.

(5) Sisley Huddleston (1883-1952) İngiliz gazeteci.

GEORGE GOYERT'e

2 Square Robiac, 192 rue de Grenelle

19 Ekim 1927

Sayın Goyert: Almanca Ulysses'i[1] halen görmedim. So sind sie in Dublin adını hiç sevmedim. Benim bakış açım olamaz, ki olsaydı, So sind wir in Dublin olurdu. Fakat ikisini de sevmedim. Eğer Dublinliler olanaksızsa In Dublin Stadt veya Dublin an der Liffey nasıl?

Lütfen bana bildir. Saygılarımla.

James Joyce

HARRIET SHAW WEAVER'a

Hotel du Rhin et de Newaven, Dieppe

26 Mart 1928

ondt-nor. kızgın
gracehoper-grasshoper (nor)
floh-ger. pire
luse-E. İ. bit
bienie-biene (ger) bit
vespatilla-Lat. küçük yabanarısı. İtal.

---

(1) Ulysses'in Almanca baskısı 15 Ekim 1927'de yapıldı.

(2) So sind sie in Dublin: Dublin'de böyleler.
So sind wir in Dublin Dublin'de böyleyiz
In Dublin Stadt: Dublin Şehrinde
Dublin an der Liffey: Liffey Kıyısında Dublin
1928'de basılan Dublinliler'e sonunda Dublin: Novellen adı verildi.

pupa-böcekler ilimi. koza
pulicy-İtal. diya. pula-pire
commance insectscommit incest
everlistingdefne çalısı
harry me ve c-Vico-gökgürlemesi, himaye ile evlenme, ölü gömme, ilahi takdir
puce-Fr. pire
fourmish-Fr. karınca
fourmilierly-Fr. karıncayuvası
tinsomingenting-nor-hiç
besterfarther-nor-büyükbaba aynı zamanda fatih
zeuts—zeuz +zeit (zaman)
myrmidins-myrmis ger. karınca
pazozlors—Pol. arı
sommerfugl—nor. kelebek
sphex—böcek
nix ve c—ger. diya. —hiç
pou—fr. bit
lopp—nor. pire
weltall—ger. evren
raumy—ger. uzay
payche—ger. kelebek
aynı zamanda İ. parlak
laus—ger. bit
mouche—Fr. sinek
chairmanlooking—Germanlooking
setting with wape—betting, wasp (yabanarısı) wop (makarnacı) (Amerikan argosunda İtalyan)
sylph—böcekler ilmi
icmio—İtal. diya. dio mio (sosyalizmde değil fakat egoizmde)
crick—cricket
whilepaper—time aynı zamanda wallpaper
lustre—5 yıl aynı zamanda avize
mensas ve seccles (tables ve settles)
aynı zamanda months ve siécles
ephemerids—bir gün yaşayan böcek

the ternitary—eternity aynı zamanda termitary (beyaz karınca)
ciceda—İtal. bir tür cricket
grillo—İtal. cricket (aver grilli in capo—şapkasında arı olmak)
leivnits—Leibnits aynı zamanda live nits yani young lice (of ak Kant, schoppin Hour vb ve öteki filozoflar)
tessmania—tasmanya, gerçekten antipodal olmak için kafasının üstünde duruyor
phthin—gr. bit
lugly—ugly ve luglio it—july
tournedo—tornado ve tournados (rüzgara arkamızı döneriz)
tilehats—tall hats (tile saing) aynı zamand atiles from huts
bora vb—bora (adriyatik rüzgarı)
auraro borealis
tetties—İt çatılar aynı zamanda diya. memeler
coppe—cooftiles (İtal. diya.) kiremit
unshrinkables—pijama
swarming of—ger. fazla önem vermemek (yani kendisine)
monkynous—monkeynuts aynı zamanda tektanrıcılığın akıllı düşüncesi nous
confuction of minths, confession of mind
'infusion de menthe'
api—İtal. bira
Lido
cosy fno tutter—Cosi fan tutte (mozart)
so do Ladies all
be jiltens vb—by Jesus Christ
aynı zamanda Jaysus wept/Dublin aksanı
schneezed—germ zo sneeze in snow (schnee)
eyeforsight—cifersucht. ger. kıskançlık
wittol—E.İ.—boynuzlanmaya müsamaha
spies—İtal. diya. kaşıntı
spans—Germ. eğlence
fomicolation—Lat. karınca aynı zamanda penis ve melding (?)
amiesing—İrce karınca

faith hope ve cnarity
dorcu—İrce karınca
dunshager—İrce karınca yuvası
odderkop—other head
aynı zamanda Nor. örümcek
myre—mire aynı zamanda Nor
karınca
actual grace
sanctifying grace
ümitsizlik ve cüret ümide karşı günahlar
Xopos

Sevgili Beaver, bu birkaç açıklama yararlı olabilir. Devam edebilirdim fakat bugün yorgunum. Gerçekten dinlendiğimde hemen yazacağım—olursa. Şefkat uman birinin içten dilekleri ile.

J. J.

• Finnegans Wake 414—18. sayfaların açıklamaları.

GEORGE ANTHEIL'e[1]

Les Golf Hotels, Etretat

7 Eylül 1930

Sayın Antheil, Hughes'e[2] gönderdiğim elyazısı şarkı için çok teşekkürler. Paris'ten çarşamba günü döndüğümde size onun hakkında yazacağım. Size incelemeniz için Byron'un Cain'ini gönderiyorum, sanırım güzel bir librettoya kaynak olabilir. Sullivan'ı[3] operada söylerken hiç duymadığınız için sahnede duruşu, diksiyonu ve sesinin bileşiminin nasıl bir

(1) George Antheil (1900-1959) 1927'de Champ-Elysées'de oynanan Mekanik Bale'si ile yılın olayı olan, yedi senfoni ve çeşitli operaların bestecisi.
(2) Herbert Hughes (1882-1937) Belfastlı müzisyen ve eleştirmen.
(3) John Sullivan-Paris Operasının baş tenörü.

etki yarattığı üzerine bir fikriniz olamaz, eğer konu hakkında bir karar verirseniz size dünyada böyle bir figürü sunabilecek tek şarkıcıyı öneririm. Bu fikri birlikte tekrar konuşabilmeyi arzu ederim.

James Joyce

STANISLAUS JOYCE'a

(Londra)

18 Temmuz 1931

Sevgili Stannie, Piccolo'da[1] haber veya Pasini'nin konuşması, bu sabah gönderdiğim telgraf veya senin profesörler arasında yer alman veya Larbaud ve Bayan Monnier veya bana atıf yok. Senilita'ya kim önsöz yazarsa bu gerçeği belirtmeli.

Telin için teşekkürler. Ailenin öteki dalları (Paris dışında) hayretlerini bildirdiler. İşsiz yeğenim George'a eğer bana notlarımda 2'den 5'e kadar yardım ederse haftalık 1 L önerdim fakat üvey annesi ondan (21 yaşında) verdiğim Exagmination'u aldı ve etkimiz vb. vb. anlamak durumundaydı.[2]. Sunday Express santaja çok ateşli bir atılım yaptı, fakat sonunda korkup kaçtı. Benim, onlarla kavga etmeme olanak verecek kadar çok kazandığım kokusu çevreye yayılmış. Olay bildiğim kaplumbağa çorbası kadar açık. Halen karım olan bayanla 1904'de evden kaçtıktan sonra benim tam suç ortaklığımla Bayan Gretta Greene adını verdi ki bizi ev-

---

(1) Ettore Schmitz onuruna 26 Nisan 1931'de düzenlenen törene katılışlarına Piccolo della Sera gazetesinde yer verilmedi.

(2) Ettore Schmiz (1861-1928) İtalo Svevo adıyla roman ve öyküler yazan, Trieste'de, karısıyla Joyce'dan İngilizce dersleri alan yazar.

lendiren İl Cav. Fabbri için ve evliliğin ürünleri için yasal belgeleri sağlayan Avrupadaki son centilmen İl conte Dandino için yeteri kadar iyiydi.[1] Fakat bu suç ortaklığı İngiliz hukukunun gözünde evliliği hükümsüz kıldı. Hargreave'in İngiliz Hukuku 471—2'ye bak ve ikinci tören kalıt durumunu güvene almak için örgütlendi. Bu sabah hafif öksürüğüm var, lütfen şimdi bırakırsam beni affet.

Bay ve Bayan Joyce'dan, Bay ve Bayan Ditto[2] Mac Anaspey'den[3] en iyi yılbaşı dilekleriyle ve Tinker'in çingenesine dediği gibi, sevgili profesör, işte sıçrayan kova, evlenerek, sevgilerle.

Monico[4] Colosser[5]

*T.S. ELIOT'a**

2 Avenue S. Philibert, Passy, Paris

1 Ocak 1932

Sayın Eliot, eğer işimde ve yazışmada geri kaldıysam beni bağışlayın. Dublin'e babam için telefon ederek ve telgraf çekerek kötü bir zaman geçirdim. Büyük acımla salı günü öldü. Benim için çok yoğun bir sevgisi vardı ve onu görmeye Dublin'e yıllarca gitmediğim için acıma pişmanlık ekleniyor. Onu hep geleceğim hayaliyle avuttum ve sürekli yazıştım, fa-

---

(1) Joyce, Nora ile 4 Temmuz 1931'de evlendi. Joyce daha önce evlendiklerini söylediyse de basının ilgisinden kurtulamadı.

(2) Ditto, Joyce'un babasının deyişi, ünlem, kabul.

(3) Anaspey, çingenelerin evlilik töreni.

(4) Monico, 4 Mayıs şenliği.

(5) Closser, Trieste'deki okulda Almanca öğretmeni.

(*) T.S. Eliot, özde gelenekçi, biçimde yenilikçi olan, şiirle tiyatroyu bağdaştırmak isteyen, 1917'den 1919'a kadar Egoist dergisinin editörlüğünü yaparak 1927'de İngiliz uyruğuna giren Amerikalı yazar.

kat istememe karşın inandığım bir içgüdü beni gitmekten alakoydu. Dublinliler orada, zamanında bana büyük arkadaşlığıyla güven veren birinin öğüdüyle yasaklandı. 1922'de karım ve çocuklarım gittiklerinde, canları için, rakip partiler başları üstünden ateş ettiklerinden, bir vagona yatarak kaçmak zorunda kaldılar. Ve çok olmadı, arkadaşça davranmaktan başka hiçbirşey yapmadığım kimselerin habislik ve ihanetini yaşadım. Kendimi güvende duymuyorum ve karım ve oğlum da gitmeme karşı çıktılar.

Bu günlerde çok yıkıldım ve bana karşı doğru ve inançlı olan zavallı bir yüreğin artık olmadığını duyumsuyorum.

Bir kaç gün dinlendikten sonra Pt.'nin sonunu hazırlıyacağım.

Harvard'a atandığınızı duydum, eğer sizin için de memnunluk verecekse ben de kutlarım. Bayan Eliot'la size yeni yılda şans ve mutluluk dilerim. Saygılarımla.

James Joyce

ALFRED BERGAN'a

Carlton Elite Hotel, Zürih

5 Ağustos 1932

Sayın Bergan, umarım bu mektup sizi sağlıklı bulur ve daha önce yazmadığım için beni bağışlarsınız, fakat kızım hastaydı ve ben perişan gözlerim nedeniyle buradayım. İki ameliyata daha boyun eğeceğim, tam bir düzine olacak ya da sağ gözüm körlüğe bırakılacak — şeytan ya da derin deniz.

Babamın vasiyetiyle ilgili davranışınız çok büyük iyilik, mezartaşının maliyetini birdirseniz size çek yollarım. Anababamın adları John Stanislaus ve Marry Joyce'dur.

• Babama yolladığım kitaplarımın imzalı baskılarının ne olduğunu merak ediyorum. Maddi değerlerinden başka (Ulysses'in imzalı ilk Paris baskını 35 L ediyor) onların yabancıların eline geçmesini istemem.

Sizin adınız da, babamın başka bir çok arkadaşıyla birlikte bu kitapta var. Sizi «aileden biri» ve «Susie kardeşin oynayışını» söylerken çok iyi anımsıyorum. İkincide hep aynı yanlışı yapardınız, kibarlık ve neşeden kaynaklanan bir yanlış. Çünkü «sizi ve beni hasta edebilir» yerine «beni ve sizi hasta edebilir» derdiniz.

Torunum Stephen babamın ölümünden bir ay sonra doğdu. Onun için bir küçük şiir yazdık, eğer bastırırsam gönderirim. Benim için hiçkimse babamın olduğu denli yoğun bir sevgiye değmez.

Bir çok anılar ve iyi dileklerimle. Saygılarımla.

James Joyce

W. B. YEATS'e

Hotel Metropole, Nis

5 Ekim 1932

Sevgili Yeats, mektubunuz ve kullandığınız iyi sözleriniz için çok teşekkürler. Şimdi bana ilk yardım elinizi uzattığınızdan bu yana 30 yıl oluyor. Lütfen hiç görmediğim Bay Shaw'a* da teeşkkürlerimi iletin.

İkinizin kurduğu İrlanda Edebiyat Akademisinin (adı buysa) amaçlarına ulaşmada başarılı olacağını umuyorum. Benim durumum ise, olduğu ve göründüğü kadarıyla ve ola-

(*) George Bernard Shaw (1856-1950) İrlandalı yazar. 1870-1883 yıllarında Londra'da sefalet içinde yaşadı ve yazdığı beş romanı yayınlatamadı. Ekonomiye ilgi duydu ve Sosyalist Partinin çekirdeği olan Fabianlar Derneğine girdi. Ekonomide demokrasinin sağlanmasıyla sosyalizmin kurulabileceğini savunuyordu. Nükteli konferanslarıyla büyük üne kavuştu, 1925'de Nobel ile ödüllendirildi. Shaw, Ulysses'i almayı reddetmişti.

cağı ile, böyle bir akademiyle adımın bir ilişkisi olması için neden bulunmadığını gösteriyor. Oldukça açık bir biçimde, onun üyesi olma hakkını kendimde görmüyorum.

Ayrı bir zarfla gönderme iyiliğinde bulunduğunuz koşulları geri gönderiyorum.

Umarım, sağlığınız iyidir. Ben her üç ayda bir gözlerim için Zürih'e gidiyorum. Halâ yapabildiğimin en iyisini yapmaya çalışıyorum.

Minnettar selamlarımla, sevgilerimle.

James Joyce

HARRIET SHAW WEAVER'a

Grand Hotel Britannique, Spa, Belgique

28 Temmuz 1934

Sevgili Weaver, lütfen okuduktan sonra ektekini geri gönderir misiniz? Lettrines için ne yapmalıyım, bilmiyorum. Şimdi de kitap için yılbaşı pazarını kaçırdım. Haftalarca, en azından 3 hafta, çalışma, değerleri bir yana, sözkonusu. Ne yumuşakkafalı aptal! Eğer İngiliz basınında Lucia'nın adı geçen herhangi bir parçam olursa lütfen bana yollar mısınız? Hollanda firması benden para almadan Chaucer şiirini basmayı istiyor.

Buraya bir kaç gün önce geldik, bir işçi alayına, 20 yıldır aynı insanların oturduğu katta, temizlik, boya vb. yapmak için zaman kazandırmak ve karıma harap olmuş sinirlerini onarması için zaman kazandırmak için. Burası (benim tercihim) gördüklerimiz içinde en çarpıcı olanlardan biri, fakat hava iyi değil ve hepsinden kötüsü gazeteci çocuklar yaşamlarını sokaklarda bağırarak l'autriche satarak kazanıyorlar. Korkarım zavallı Hitler-Mitlerin yakında sizin kız

ve benim erkek yeğenlerim, Masters W. Lewis* ve E. Pound dışında çok az hayranı kalacak. Karım banyo kürü yapıyor, ona yarayacak sanırım. Leon size elyazısı paketi yolladı mı? Yılbaşı ateşi için gerekli.

Halâ ABD mahkemelerinden haber bekliyorum. Bu uzun adli tatil için ayın 31'inde ayrılacaklar sanırım. Sanırım, bu gecikme iyi bir işaret.

İngiltere'de bu yaz zamanı berbat fırtınalar oluyor. Jupitere şükürler olsun şimdiye kadar kurtardık.

Çok fazla çalışıyorum ve bir kez daha sanık sandalyesinde olana kadar ilerliyeceğim sanırım.

Her zamanki gibi hava koşullarının üstünde yaşadığınızı ve en iyi sağlık koşullarıyla yaşadığınızı varsayıyorum. İyi dileklerimle, sevgilerimle.

James Joyce

(İTALYANCA) GEORGE JOYCE'a

7 rue Edmond Valentin, Paris 7

28 Ekim 1935

Sevgili Giorgio, büyükbaban, biri ona senin NBC yayınındaki gibi bir toplantıdan sözetti mi? Gethsemane zeytin bahçelerinde akan gözyaşlarını anımsamaya başlıyor. Fakat senin ve gelinim gibi iki seçkin kişinin şarkı sarayına neden servis merdiveninden girmekte ısrar ettikleri bana açık gelmiyor.

Ve size, nasıl, ne zaman, ne kadar yazmam gerektiği de açık değil. Size göre yazımakinesiyle belki basılı. Helen'e

(*) Wyndham Lewis, Time and Tide'da makaleler yazmış ve Hitler (Londra 1931) kitabında toplamıştı. Lewis daha sonra nazi görüşlerini açıklayan iki kitap yayınladı, Yahudiler İnsan mıdır (Londra Mart 1939) ve Hitler Kültür (Londra, Aralık 1939). Pound da Mussolini'ye yakınlık duyuyordu.

göre İngilizce veya Amerikanca. Mamaya göre farketmez, çünkü her zaman yanlış şeyler yazıyorum.

yardım edin bana öyleyse, hey müz, parlak kaliografi
öz ve biçim sağla, ve asi kaleme engel ol
berrak sesi dök ve sıvı duyguyu damıt
ve kavrulmuş kumun üstünde dua et, dalını uzat

Pinza'nın forza del destinonun yayınını dinledim. Oldukça güzel. Yani iyiydi demek istiyorum. En azından ortalamanın üstünde. Bu müzik garnizoncular ve danseden ayılar için ideal olabilir. Londra'da operadan alınmış Lily of Killarney diye bir İrlanda filmi gördüm. Dinle. Olay 1882'de geçiyor. Evet, tipler sigara içiyor, telefon ediyor (İrlanda kırlarının ortasında) Father O-Flyn'i söylüyor (60 yıl ra Villers Stanford tarafından bestelendi) tenor baritonun rolünü söylüyor, polis yeni İrlanda muhafızları gibi giyiniyor. Saçma!

Bu ikisi, Zukovich[1] ve öteki[2], Ulysses için. eğer iyi düşünürsem, Laughton'u[3] öneriyorlar. Bana çok aryan geliyor. Ben Arliss'i[4], iyi bir Disraeli olduğunu söylüyorlar, göreceğim. Ve sesin nasıl gidiyor? Stevie nasıl? Helen'e, onun ve babasının iyi olduğuna sevindiğimizi söyle. Herkese iyi dilekler. Kucaklarım.

babbo

---

(1) Louis Zukovich, Amerikalı şair.

(2) (öteki) S. J. Reisman, Zukovich'le birlikte Ulysses'in filmini yaptılar.

(3) Charles Laughton (1899-1962) İngiliz aktör

(4) George Arliss (1868-1946) Disraeli filminde (1929) oynayan İngiliz aktör.

*SEAN O'FAOLAIN'e**

7 rue Edmond Alentin, Paris 7

16 Temmuz 1936

Sayın O'Faolain, yalnız bir kuş, küçük gri bir ispinoz, halen kafeste, dün sabah pencereden dairemize uçtu. Belki de yaralanmıştı ve kentin üstündeki filodan sığınak arıyordu ya da belki de Wieklow'dan bana sizin kitabınızı aldığımı anımsatmaya geldi. Bunu teşekkürlerimle yapıyorum.

Fakat, korkarım, size gerçek bir hizmetim olamıyacak. Bir gazete veya sürekli yayın için yazmıyorum ve hiç bir dilde yıllardır bir roman okumadım, öyle ki zihnim hiç bir işe yaramaz. Bazan, yazarını tanıdığımda, kitap alıyorum. Fakat kitabınızı gelecek ay tatile çıktığımda yanıma alacağım.

Kitabınızı göndermekle çok incelik gösterdiniz, sevgilerimle.

James Joyce

STEPHEN JOYCE'a

Villers s/Mer

10 Ağustos 1936

Sevgili Stevie: sana bir kaç gün önce tatlılarla doldurulmuş bir küçük kedi gönderdim, sen belki de Beaugencyli kedinin öyküsünü bilmiyorsun.

Beaugency, Loire kıyısında bir küçük, eski kent, Loire

(*) Sean O'Faolain (1900) Joyce'a Yalnız Kuş (Londra, New York 1936) romanını gönderen İrlandalı romancı, öykücü ve eleştirmen.

Fransa'nın en uzun nehridir. Aynı zamanda çok geniş bir nehirdir, en azından Fransa için. Beaugency'de o kadar geniştir ki eğer bir kıyıdan öbürüne geçmek istersen en azından bin adım atman gerekir.

Çok eskiden Beaugency halkı onu geçmek istediklerinde, kayıkla gitmek zorundaydılar, çünkü köprü yoktu. Ve kendileri köprü yapamadıkları gibi birine de yaptırmak için para veremiyorlardı. Öyleyse ne yapmalıydılar?

Gazeteleri sürekli okuyan bir cin, onların bu üzücü haberini de okudu. Giyinip kuşanıp, Beaugency belediye başkanı Mösyö Alfred Byrn'e geldi. Bu başkan da giyim kuşamdan çok hoşlanıyordu. Bir kırmızı giysi giyiyordu ve boynunda her zaman büyük, altın bir zincir vardı, yatağında, dizleri ağzında uyuduğunda bile.

Cin başkana gazeteyi okuduğunu ve Beaugency halkı için köprüyü yapabileceğini söyledi, öyle ki istedikleri her zaman köprüyü geçebileceklerdi. Şimdiye dek yapılmış en güzel köprüyü bir gecede yapacağını söylüyordu. Başkan ona böyle bir köprüyü yapmak için ne kadar para [redacted] sordu. Hiç istemem dedi cin, bütün istediğim köprüden geçecek ilk kişinin benim olması. İyi dedi başkan.

Gece oldu ve bütün Beaugency halkı yatıp [redacted]. Sabah oldu ve başlarını pencerelerinden çıkardıklarında [redacted] ğırdılar: «A Loire! Ne güzel köprü!» Çünkü geniş nehrin öbürüne kurulmuş güzel, sağlam bir taş köprü gördüler.

Herkes köprünün başına koştu ve karşı kıyıya baktılar. Orda cin vardı, köprünün öbür başına oturmuş, köprüyü ilk geçecek kişiyi bekliyordu. Fakat cinin korkusundan kimse köprüyü geçmeye yüreklenemiyordu.

Derken boru sesleri duyuldu. Bu halka sessiz olmaları için bir işaretti ve Başkan M. Alfred Byrne büyük kırmızı giysisiyle göründü, boynunda ağır altın zincir. Bir elinde bir kova ve koltuğunun altında (öbüründe) bir kedi taşıyordu.

Cin köprünün başında onu görünce dans etmeyi bıraktı ve uzun dürbününü çıkardı. Herkes birbirine fısıldadı ve kedi başkana baktı. Çünkü Beaugency kentinde kedilere başkana bakmaları için izin verilmiştir. Başkana bakmaktan

yorulunca (çünkü bir kedi bile başkana bakmaktan yorulabilir) başkanın ağır altın zinciriyle oynamaya başladı.

Başkan köprünün başına gelince bütün erkekler soluklarını kesti, bütün kadınlar dilini tuttu. Başkan kediyi köprünün üstüne koydu ve bir düşünce kadar çabuk, foşş diye bütün kovayı kedinin üstüne boşalttı. Cin ve su dolu kovanın arasında kalan kedi hemen kararını verdi ve kulakları arkasında köprüden koşup cinin kollarına atladı.

Cin bir cin kadar kızmıştı.

Messieurs les Balgentiens, diye bağırdı köprünün karşısından, vous n'étes pas de belles gens du tout! Vous n'étes que des chats! Ve kediye dedi ki, viens ici, mon petit chat! tu as peur, mon petit chou-chat? Tu as froid, mon pau petit chou-chat? Viens ici, le diable t'emporte! On va se chauffer tous les deux.

Ve kediyle birlikte gitti.

Ve o günden sonra bu kentın insanları 'les chats de Beaugency' diye anıldılar.

Fakat köprü halâ orada ve çocuklar üstünde yürüyor, koşuyor, oynuyorlar.

Bu öyküyü seversin umarım.

Nonno

Not — Cin en çok, yürüdükçe uydurduğu Bellsybabble dilini konuşur, fakat çok kızgın olduğu zaman kötü bir Fransızca konuşabilir, bazıları onun güçlü bir Dublin aksanı olduğunu duyduklarını söyleseler de...

(*) Fransızca bölüm: Balgentiensli baylar diye bağırdı cin köprünün karşısından, hiç de iyi kişiler değilsiniz. Hiçbir şey değil, kedisiniz, ve kediye dedi ki, gel buraya benim küçük kedim. Korkuyorsun, benim küçük lahana kedim. Üşüyorsun, benim küçük zavallı lahana kedim. Gel buraya, şeytan götüresi. İkimiz de ısınalım.

(DANCA) FERDINAND PRIOR'a[1]

7 rue Edmond Valentin, Paris 7

29 Mayıs 1938

Sayın Prior, bu ayın 17'sinde yazdığınız nazik mektubunuzu, beklenmiyen bir armağan, 'Paris'te Danlar' ile birlikte aldım. Kitap çok hoş ve beni çok ilgilendirdi. Belki de benim doğum yerim Dublin'in Norveç şehri olduğunu biliyorsunuz ve başkentimizde bir kaç yüzyıl tam Dan evlerimiz oldu, ta Clontarf savaşına kadar. Bizim Dublinliler biraz terbiyesizdirler ve Dan ve Norveçlileri halâ barbar, manastır yağmacısı, vb. sayarlar fakat kara kafalı yabancılar («dubhgall» deriz) yeşil adadaki ilk medeni şehri kurdular.

Ben, Danimarka'ya ne yazık ki yalnız bir kez, iki üç yıl önce, arkadaşım Kai Friis Moller'in, şarkısını söylediği gibi 'ışık ülkesine kendisini davet eden konuk'ken gittim. Şüphesiz Dancamı usandırıcı ve belki anlaşılması olanaksız bulacaksın. Lüfen bağışla. Dili biliyorum ama burada Paris'te hiç pratiğim olmadı. Lütfen nazikliğiniz için içten selamlarımı ve saygılı teşekkürlerimi kabul edin. Sevgilerle diye imza atmaktan onur duyuyorum.

J. J.

(1) Ferdinand Prior (1868-1948) 1919'dan 1933'e kadar Paris'te başkonsolos, banker ve Kierkegaard'ın (1813-1855) hıristiyan varoluşçu) Fransızca çevirmeni.

FRANSIZCA

JACQUES MERCANTON'a[1]

Hotel de la Paix, S. Gerand-Le-Puy

9 Ocak 1940

Sayın Mercanton, uzun sessizliğimin nedenleri şunlar: gelinim turnesinden dönüşünde tamamen çıldırdığı için gözaltına alındı; zavallı, ailesini mahvettikden sonra yarım milyon frank borç yaptı ve zamanın çoğunda aklı başında değil. Kafası hepten karışan oğlum şimdi arkadaşlarıyla Paris'te çalışmaya uğraşıyor. Çocuğun sorumluluğunu üstüme almak zorunda kaldım. Burada okula gidiyor ve kendimi, burası, Paris ve kızımın halen bulunduğu La Baule arasında böldüm.

Yazdığım bir «roman»dan söz ediyorsunuz. Burada kimseden onun için tek sözcük çıkmadı. Aralarında Helsinki'den gelen ve peygamberin haber verdiği gibi Fin'in tekrar uyandığını[2] mutlulukla gösteren tek bir katkının bulunduğu başka dergiler de geldi. Roma dergisi Panorama'nın 12 Kasım sayısında bir başkası var. Bütün kitabın bir İtalyan düşünürün çalışması üstüne kurulduğunu görerek... kısaca şu ana kadar Avrupa eleştirisi adına tam bir fiyasko ve üstelik kapitalin sömürü yasaları gereğince telif hakkımı da alamadım.

Mektubunu tekrar bulduğumda Francini'ye[3] yazacağım. Kitabını da lüks mü, japon kağıdına mı bastıracak?

---

(1) Jacques Mercanton, İsviçreli eleştirmen. 15 Nisan 1938'de Avrupa dergisinde Joyce'la ilgili makalesi yayınlandı.

(2) Fin'in uyanışı ile Joyce Rus-Fin savaşı Finnegans Wake arasında çağrışım yapıyor.

(3) Alessandro Francini, Joyce hakkındaki konferansını bastırmaya karar verdi.

Bana yazarsanız yazımakinesi kullanın. Lozan'a giderseniz benim üç niyetim için üç litre villeneuve için. İçtenlikle.

James Joyce

ALMANCA
ZÜRİH BELEDİYE BAŞKANINA

Zürih

20 Aralık 1940

Sayın Başkan, bir kaç gün önce buraya vardığımda, giriş izni için yetkililere başvurduğumda, etkili tavsiyenizle ağırlığınızı koyma iyiliğini gösterdiğinizi ve sonuçta Zürih'de yerleşmem için bana ve aileme izin çıktığını duydum. Benimle konuksever kentinizin ilişkisi 40 yıllık bir geçmişe kadar gider, ve bu acılı zamanda burada bulunuşumu Zürih'in birinci yurttaşının kişisel güvencesi altında olmaya borçlu olmaktan onur duyuyorum. Minnettarlık ve hürmetle, sayın başkan, saygılarımla.

James Joyce

İTALYANCA
STANISLAUS JOYCE'a

Pension Delphin, Muhlebachstrasse 69 Zürih

4 Ocak 1941

Sevgili kardeşim, bu adresler herhalde işine yarar. Bunlar sana yardımcı olabilirler sanıyorum. Hiç olmazsa dene. A. Francini, c/o Scuola dei Padri Scalopi, burada, Ezra Po-

und, 5 viu Marsala Rapallo, Carlo Linati, 20 San Vittore Milano, Curzio Mamaparte ve Ettore Settanni Prospettive'in yönetim yerinde, via Gregoriana 44 Roma. Birincisi müdür, ikincisi yardımcısı, benimle 15 Şubat 1940 (bk) sayısında çıkan Anna Livia'nın çevirisini yaptılar (daha doğrusu düzelttiler) Hepimizden selamlar.

Jim

James Joyce'un Mektupları

...Hem insanlara ihanet etmenin bir çok yolu var. Bunun cezasını çeken yalnız Galile değildi. Hangi cehennem olursan ol, sana, benden oynamamı beklediğinin zavallı bir komedi olduğunu bildireyim ve sizin için oynarsam cehennemlik olayım.

...inanıyorum ki tam da yaptığım gibi ülkemin ahlak tarihini yazmakla ülkemin ruhsal özgürlüğüne ilk adımı attım.

DÜŞÜN